ЭКЗЕМПЛЯР
Ф. Б. ТашГУ
читального зала

БУТУН ДУНЕ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТИ ВА МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ОБЛАСТЬ СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

14 ЙИЛ ЧИҚИШИ
№ 124 (3606).
25 ИЮНЬ
ЯКШАНБА
1967 ЙИЛ
Баҳоси 3 тийин.

Октябрь идеялари, коммунизм идеялари— давримизнинг етакчи идеяларидир, ҳозирги замон тарихининг буюк ижодкор кучидир.

Эндиги йиллар Маркс, Энгельс, Ленин таълимотига, коммунизм ишига янгидан-янги ғалабалар келтиради.

УЛУҒ ОКТЯБРЬ СОЦИАЛИСТИК РЕВОЛЮЦИЯСИНИНГ 50 ЙИЛЛИГИ

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ ТЕЗИСЛАРИ

Совет Иттифоқи меҳнаткашлари, қардош социалистик мамлакатлар халқлари, жаҳон коммунистик ва ишчилар ҳаракати, бутун илғор инсоният 1967 йилда Улуғ Октябрь социалистик революциясининг 50 йиллигини тантанали нишонлайди.

Бундан ярим аср муқаддам бизнинг Ватанимиз ижтимоий тараққиётнинг социалистик йўлига қадам қўйди. Октябрь революцияси инсониятнинг эксплуататорлик тузумидан қутилиша учун, илмий коммунизм ғояларининг турмушда амалга ошиши учун асос солди, жаҳон тарихининг шундан кейинги бутун жараёнига ғоят чуқур таъсир кўрсатди. Октябрь революцияси жаҳоннинг революцион асосда батамом янгиланиши даврини — капитализмдан социализмга ўтиш даврини бошлаб берди.

Ўтган ўнлаб йиллар мобайнида Октябрь революцияси иши ҳар томонлама тарихий синовдан ўтди, ўзининг енгилмас кучини, марксизм-ленинизм ғояларининг мамлакатимиз учун ҳам, планетадаги барча халқлар учун хам ўзгармас аҳамиятини кўрсатиб берди. Октябрь революцияси иши социализм ғалабасида ва СССРда коммунистик қурилишнинг ютукларида, жаҳон социализм системасининг ривожланишида, ишчилар ҳаракатининг қудратли кўламида, миллий озодлик курашининг ютуқларида яшамоқда ва тантана қилмоқда. Марксизм-ленинизм ер юзидаги юз миллионлаб кишиларнинг фикр-ўйларида ҳукмрон бўлиб қолди, коммунистик ҳаракат ҳозирги замоннинг энг нуфузли сиёсий кучига айланди. Ана шуларнинг ҳаммаси—тарихий тараққиётнинг натижаси бўлиб, бу тараққиётни Улуғ Октябрь социалистик революцияси бошлаб берган эди.

Революцияни амалга оширишда, тарих бизнинг олдимизга қўйган ғоят улкан вазифаларни ҳал қилишда ишчилар синфи, бутун совет халқи коммунизм ғояларига беҳад содиқлигини, мардлиги ва фидокорлигини, юксак онглилиги ва уюшқоқлигини намойиш қилди. Совет кишилари революция ғалабаси учун, социализм ғалабаси учун курашган кишиларга чуқур ҳурмат ва миннатдорчилик туйғуларини изҳор қиладилар. Ленинчи-большевикларнинг, социалистик революция, гражданлар уруши ва Улуғ Ватан уруши қаҳрамонларининг хотираси бизнинг халқимиз учун ҳамиша муқаддасдир. Биринчи беш йилликларнинг янги-янги заводлар, колхозлар, совхозлар барпо этган мард қурувчилари — ўз меҳнати билан социализм қурган, дунёдаги биринчи социалистик давлатнинг қудратини мустаҳкамлаган барча кишилар ҳеч қачон унутилмайди. Уларнинг жасорати дунёни революцион йўл билан тубдан ўзгартиришдан иборат буюк ишга муттасил хизмат қилади.

Октябрь революциясининг 50 йиллиги юксак марраларидан туриб партия, совет халқи янги-янги вазифаларни янада муваффақиятлироқ ҳал қилиш учун босиб ўтилган йўлни чуқур таҳлил этмоқда. Улуғ Октябрь социалистик революцияси бошлаб берган революцион иш кенгайиб ва мустаҳкамланиб бормоқда, ғалаба қилмоқда. Социализм — юз миллионлаб кишиларнинг бугунги куни ва бутун башариятнинг эртаги кунидир.

I. КУРАШ ВА БУНЁДКОРЛИКНИНГ ҚАҲРАМОНОНА ЙЎЛИ. СССРДА СОЦИАЛИЗМНИНГ ТЎЛА ВА УЗИЛ-КЕСИЛ ҒАЛАБА ҚИЛГАНЛИГИ—ЖАҲОНШУМУЛ ТАРИХИЙ АҲАМИЯТГА ЭГА БЎЛГАН ЯКУНДИР

I. 1917 йил 7 ноябрда (25 октябрда) большевистик партия бошчилигида, улуғ Ленин раҳбарлиги остида ишчилар ва деҳқонларнинг, солдатлар ва матросларнинг куролли қўзғолони натижасида Россияда социалистик революция ғалаба қилди.

Меҳнаткашлар помешчик ва капиталистлар ҳокимиятини ағдариб ташладилар, эксплуататорлик тузумини қулатдилар. Ишчилар синфи меҳнаткаш деҳқонлар билан иттифок бўлиб, хокимиятни ўз қўлига олди. Революция пролетариат диктатурасини ўрнатди, давлатнинг янги типини — Советлар Социалистик Республикасини, демократиянинг янги типини — меҳнаткашлар учун демократияни барпо этди. Бу билан экономика ва маданиятни тубдан ўзгартириш учун, ишчилар синфининг буюк мақсади—социализм ва коммунизмга эришиш учун биринчи ва асосий сиёсий шароит яратилди.

Капитализмдан социализмга ўтиш—қонуний процесс бўлиб, жамият тараққиётининг муқаррар натижасидир. XX аср бошида Россияда ғолибона социалистик революция учун объектив шароит, шунингдек субъектив шарт-шароитлар юзага келди. Россия жаҳон революцион ҳаракатининг маркази бўлиб қолди.

Гарчанд Россия асосан аграр мамлакатлигича қолган бўлса-да, унда капитализм жадал ривожланиб борди, саноат ишлаб чиқариши жуда юксак даражада концентрациялашди. Мамлакатда ишчилар синфи ташкил топиб, унинг ядроси саноат пролетариатидан иборат эди. Халқнинг сиёсий ҳуқуқсизлиги, майда миллатларнинг оғир аҳволи, феодал-крепостнойлик ва патриархал сарқитлар, халқаро капиталга қарамлик — ана шуларнинг ҳаммаси Россияни социал ва миллий зулм маконига, бутун империализм системаси зиддиятларининг асосий пунктига ва ана шу системадаги энг заиф звенога айлантирди.

1905—1907 йиллардаги революция чор самодержавиесининг заминига путур етказди, ишчилар синфи ва деҳқонларнинг 1917 йилдаги революцион жангларининг дебочаси бўлди.

Россияда жаҳон империалистик уруши шароитида социал-иқтисодий ва сиёсий зиддиятлар айниқса кескинлашди. Жаҳон империалистик уруши мамлакат экономикасига путур етказди ҳамда ишчи ва деҳқонларни ғоят эзиб юборди. 1917 йил февраль революцияси чор самодержавиесини супириб ташлади, бироқ ҳокимият тепасига чиқиб олган буржуазия ишчи ва деҳқонларнинг энг муҳим эҳтиёжларини қондиришни истамади ва қондира олмади. Пролетариатнинг сиёсий ҳокимиятни қўлга олишигина туб ижтимоий проблемаларни ҳал қила олиши мумкин эди. Ҳаётий манфаатлар, мамлакат тақдири ҳақида чуқур қайғуриш меҳнаткашлар оммасини зўр куч билан революцион ўзгаришларга даъват этди. Социалистик революция бевосита амалий вазифа бўлиб қолди.

Революцияга ишчилар синфи бошчилик қилди. Қаттиқ синфий жангларда чиниққан ва большевиклар партияси раҳбарлик қилган Россия пролетариати эксплуатация ва зулмнинг барча хилларига қарши курашда ўзининг юксак сиёсий онглилиги, уюшқоқлиги ва матонати билан ажралиб турар эди, у меҳнаткаш деҳқонларни ўзига эргаштириб боришга қодир эди. Россия пролетариати ўзида халқнинг ажойиб революцион традицияларини гавдалантирди, меҳнаткашлар бахт-саодати учун курашган бир группа шонли жангчиларнинг вориси ва улар курашининг давомчиси бўлди. Россия пролетариати аввал бошданоқ интернационалист синф сифатида майдонга чиқди, капиталга қарши курашган дастлабки жангчиларнинг жанговар қизил байроғини, халқаро ишчилар жамияти—I Интернационал байроғини, Париж Коммунаси қаҳрамонлари байроғини баланд кўтариб борди.

Илмий социализм назарияси пролетар революциясининг ғалабасига олиб борадиган йўлни кўрсатиб берган эди. Жаҳон пролетариатининг доҳийлари К. Маркс, Ф. Энгельс, В. И. Ленин ижтимоий тараққиёт қонуниятларини чуқур анализ қилиб бердилар, капитализмнинг ғоят кескин зиддиятларини очиб ташладилар, социалистик революция натижасида капитализмнинг ҳалок бўлиши муқаррар эканлигини исботладилар. Улар революцион партия раҳбарлигида, меҳнаткашларнинг нопролетар оммаси билан мустаҳкам иттифоқда ишчилар синфи капитализмни ағдаришга ва социализмни барқарор қилишга тарихнинг ўзи томонидан даъват этилганлигини кўрсатиб бердилар.

Россияда синфий кураш жараёнида марксизм-ленинизмнинг мустаҳкам негизида янги типдаги пролетар партияси—большевиклар партияси вужудга келди ва тобора мустаҳкамланиб борди. Бу партия биринчи марта илмий социализмни оммавий ишчилар ҳаракати билан қўшди ҳамда пролетариатни ҳокимиятни қўлга олиш сари бошлаб бориш учун ҳар томонлама тайёр эди. Большевиклар партияси революционерлар авлодлари тўплаган барча энг халол ва фикр қилувчи, мард ва фидокор кишиларни ўз сафига бирлаштирди, меҳнаткашлар революцион курашининг тарихий тажрибасини ижодий тарзда чуқур ўрганиб чиқди. Большевиклар партияси Россия пролетариатига демократик ва социалистик революциянинг илмий программасини берди, уни сиёсий жиҳатдан уюштирди ҳамда самодержавиега ва капиталистик тузумга қарши курашга отлантирди. Большевиклар партиясининг сиёсати ишчилар синфининг, барча меҳнаткашларнинг туб манфаатларига мувофиқ эди ва шунинг учун ҳам бу сиёсатни халқнинг кўпчилиги қўллаб-қувватлади.

Тарихдаги энг буюк революцияга раҳбарлик қилган партияга гениал мутафаккир, букилмас революционер Владимир Ильич Ленин бошчилик қилди. У революциянинг ғоявий илҳомчиси ва ташкилотчиси эди. Ленин ўзининг бутун онгли ҳаётини ишчилар синфининг революцион курашига бағишлади. У империализм даврининг янги тарихий шароитида марксизм назариясини ижодий тарзда ривожлантирди, бу назарияни янги босқичга кўтарди. Социалистик революция тўғрисидаги Ленин назарияси илмий коммунизмга қўшилган жуда катта ҳисса бўлди. Бу назария партияни, ишчилар синфини уларнинг буржуазия ҳукмронлигига қарши, сиёсий ҳокимият учун курашида ғоявий жиҳатдан қуроллантирди. Ленин К. Маркс ва Ф. Энгельс таълимотига таяниб, социализм ва коммунизм қуришнинг энг муҳим назарий ва амалий проблемаларини ишлаб чиқди. Ленин ғоялари курашчиларнинг янги-янги авлодларини жамиятни социал қайта қуриш учун илҳомлантирмоқда. Ленинизм — революцион фикр ва революцион ҳаракатнинг абадий барҳаёт чашмасидир. Лениннинг номи янги дунёнинг символи бўлиб қолди.

Қўрқмас революционер кадрларни жипслаштириш, чиниқтириш ва тарбиялаш маҳорати Ленин партиясининг ажойиб фазилатидир. Партия етиштирган революциянинг атоқли ташкилотчилари, революция саркардалари ва назариячилари, хўжалик ва маданий қурилишнинг пропагандистлари ва раҳбарлари социализм қуриш ишига катта ҳисса қўшдилар.

Ўз мазмунига кўра, пролетар революцияси бўлган Октябрь революцияси айни вақтда чуқур халқ революцияси ҳам эди. Ишчилар синфининг деҳқонлар билан иттифоқи, барча миллатлар меҳнаткашларининг золимларга қарши биргаликдаги кураши ва қардошларча ҳамкорлиги Октябрь революциясининг халқчиллик характерининг энг муҳим, энг асосий ифодасидир. Большевиклар партияси ишчилар синфи билан деҳқонлар иттифоқига таяниб, турли революцион оқимларни: ишчилар синфининг буржуазияни ағдариб ташлаш учун социалистик ҳаракатини, деҳқонларнинг помешчикларга қарши революцион курашини, халқларнинг тенгҳуқуқлилиги учун миллий озодлик ҳаракатини, бутун халқнинг тинчликни ва қонли империалистик урушни тўхтатишни талаб қилган ҳаракатини бирлаштириб, ягона мақсад сари йўналтирди. Ана шулар туфайли Октябрь революцияси асосий социалистик вазифалар билан бир қаторда демократик тараққиётнинг зарур вазифаларини ҳам узил-кесил ҳал қилди. Бу билан ишчилар синфи социалистик ҳаракатини ғоят кенг умумдемократик халқ ҳаракати билан жипслаштириш, социализм учун курашни демократия учун кураш билан қўшиш мумкинлигигина эмас, балки зарурлиги ҳам намойиш қилинди.

Социалистик революция — бир группа «актив революционерлар» қилган фитна эмас, юқоридан туриб қилинган тўнтариш эмас, балки миллион-миллион кишиларнинг ишчилар синфи бошчилигидаги, марксча-ленинча партия раҳбарлигидаги ҳаракати ва курашидир. Ленин партияси 1917 йилда тарихий ташаббуснинг, синфий кучлар нисбатини ва моментнинг конкрет хусусиятларини тўғри ҳисобга олишнинг буюк намунасини кўрсатди. Партия революциянинг турли босқичларида пухта ва хилма-хил тактика ишлатди, курашнинг тинч ва нотинч, легал ва нолегал воситаларидан фойдаланди, уларни бирга қўшиб олиб бориш қобилиятини, бир форма ва методдан бошқасига ўта билиш маҳоратини намойиш қилди. Ленинизм стратегияси ва тактикасининг ҳам социал-демократик реформизмдан, ҳам майда буржуа авантюризмидан принципиал фарқларидан бири худди ана шундадир.

Янги социалистик давлатнинг чуқур революцион, демократик моҳияти Совет ҳокимиятининг дастлабки декретлари ва тадбирларидаёқ яққол намоён бўлди.

Улуғ Октябрь социалистик революцияси эксплуатация ва истибдод тузумини ағдариб ташлади. Пролетариат ёлланма қулликдан қутилиш учун курашди — у завод ва фабрикаларнинг хўжайини бўлиб қолди. Меҳнаткаш деҳқонлар ерсизлик жабрини тортар эдилар — Советлар ҳокимияти помешчиклар ер эгалигини тугатди ва ерни деҳқонларга олиб берди. Совет ҳокимияти йирик саноатни, ерни, темир йўлларни, банкларни национализация қилди, ташқи савдо монополиясини ўрнатди. Тарихда биринчи марта барча табиий бойликлар ва энг муҳим ишлаб чиқариш воситалари халқ мулки бўлиб қолди. Экономиканинг ҳал қилувчи соҳаларида ишлаб чиқариш воситаларига умумхалқ мулки қарор топди, бу мулк социализмнинг иқтисодий негизига айланди. Чор Россиясининг мазлум миллатлари ҳуқуқсизлик жабрини чекар эдилар— Совет ҳокимияти миллатларнинг тенг ҳуқуқлилигини ва уларнинг ўз тақдирларини ўзлари белгилаш ҳуқуқини эълон қилди. Табақаларга бўлиниш ва айрим табақаларга имтиёзлар бериш йўқ қилинди, хотин-қизларнинг нотенглик аҳволини мустаҳкамловчи ва уларни камситувчи қонунлар бекор қилинди.

Улуғ Октябрь социалистик революцияси мамлакатимизни қонли империалистик уруш гирдобидан тортиб олди. Халқ тинчликни мунтазир бўлиб кутарди — тинчлик тўғрисидаги декрет совет ҳокимиятининг биринчи декрети бўлди: мамлакат ҳукмрон синфлар уни маҳкум этган миллий ҳалокатдан қутқариб қолинди. Россия халқлари чет эл капиталига қул бўлиш хавфидан қутилдилар.

Улуғ Октябрь социалистик революцияси капитализм дунёсини таг-томири билан ларзага келтирди. Жаҳон икки системага — социалистик система билан капиталистик системага ажралиб кетди. Совет давлати халқлар ва мамлакатлар ўртасидаги муносабатларда янги принципларни амалга ошира бошлади. Халқ оммасини иқтисодий, социал ва сиёсий жиҳатдан озод қилиш революция вужудга келтирган ишчи ва деҳқонлар ҳокимиятининг мақсади бўлиб қолди. Улуғ революцион гўманизмнинг энг чуқур маъноси ана шунда. Инсоният босқинчилик урушларига қарши, тинчлик ва халқлар хавфсизлиги учун, социал тараққиёт учун олиб бораётган курашида мустаҳкам таянчга эга бўлди.

Октябрь революциясининг жаҳоншумул-тарихий аҳамияти шундан иборатки, у интернационал характерга эга бўлган революцион ўзгаришларнинг йўлларини кўрсатиб, форма ва методларини очиб берди. Улуғ Октябрь социалистик революциясининг тажрибаси революцион кураш назарияси ва практикасининг битмас-туганмас ҳазинаси, илмий стратегия ва тактика намунасидир.

2. Совет республикасининг меҳнаткашлари олдида революция ғалабаларини қаттиқ туриб ҳимоя қилишдан, эксплуататор синфлар устидан тўла ғалаба қозониш учун, социалистик ўзгаришларни амалга ошириш учун пролетариат диктатураси давлатидан фойдаланишдан иборат мураккаб ва оғир вазифа турар эди.

Совет ҳокимияти марказда ҳам, жойларда ҳам зафарли ғалабага эришди. Россия ва бутун дунё меҳнаткашлари Совет ҳокимияти омманинг туб манфаатларини ифода қилганлигини амалда кўриб билдилар. Буюк революцион ўзгаришлар халқнинг қудратли революцион ғайрат-шижоатини вужудга келтирди. «Бизнинг ишимиз шу билан таъминланганки, — деган эди В. И. Ленин,—янги, социалистик Россияни қуришга омманинг ўзи киришди». (Асарлар, 4- нашри, 28-том, 82-бет). Социалистик республика ўзининг бутун кучларини тинч қурилишга сафарбар қилди.

Аммо ёш Совет давлатини йўқ қилиб ташлашга уринган синфий душман социалистик республиканинг бунёдкорлик планлари йўлида ғов бўлди. Халқаро империализм Совет республикасига қарши қуролли курашни ташкил этди. Германия, Англия, Франция, АҚШ, Япония ва бошқа давлатларнинг империалистлари мамлакатимиздаги революцияни бўғиб ташлашга интилиб, бирлашиб олдилар. Империалистик интервенция, оқ гвардиячи галаларнинг ҳужуми эсерлар, меньшевикларнинг, буржуа партиялари сарқитларининг контрреволюцион исёнлари ва фитналари билан қўшилиб кетди. Ағдариб ташланган эксплуататор синфлар ва халқаро империализм янги ижтимоий тузумга қарши жон-жаҳди билан курашди. Улар халқимизнинг бошига сон-саноқсиз азоб ва кулфат солдилар. Аммо уларнинг ҳужумлари даф қилинди, революция иши ғалаба қилди.

Меҳнаткашлар оммаси контрреволюциянинг қуролли ҳуружига жавобан революция ғалабаларини ҳимоя қилмоқ учун қатъий отланди. Интервентлар ва оқ гвардиячиларга қарши олиб борилган жангларда, гражданлар уруши ўти ичида ишчи-деҳқонлар қизил армияси — революция армияси, меҳнаткашлар армияси вужудга келди. Партия мамлакатни мудофаа қилиш, қуролли кучларимизни ташкил этиш программасини ишлаб чиқди. Партия VIII съездининг ҳарбий масала хусусидаги резолюциясида бундай дейилган эди: «...Армия ҳарбий фаннинг энг янги муваффақиятлари асосида таълим кўрган, қуролланган ва ташкил этилган армия бўлиши лозим» («КПСС Резолюцияларда...» 1-қисм, 493-бет). Душманларни тор-мор келтириш мақсадида мамлакат кучларини сафарбар қилмоқ учун В. И. Ленин бошчилигида ишчи ва деҳқон мудофаа кенгаши тузилди. Жанг қилаётган халқ социалистик Ватанни қатъий ҳимоя қилиб, ўз орасидан атоқли саркардаларни, тилларда достон бўлиб қолган қаҳрамонларни етиштирди.

Мамлакатимиздаги барча миллатлар ва элатларнинг меҳнаткашлари Совет ҳокимияти учун, озодлик ва коммунистик истиқбол учун фидокорона курашдилар. Гражданлар урушида ишчи ва деҳқонларнинг жанговар иттифоқи, революция озод қилган барча халқларнинг иттифоқи янада кўпроқ мустаҳкамланди. Ғалаба Совет ҳокимиятининг ҳаётийлиги ва мустаҳкамлигини намойиш қилди.

Совет ишчилари ва деҳқонлари империализм ва оқ гвардиячиларнинг қуролли кучларига қарши халқаро пролетариатнинг, бутун дунё меҳнаткашларининг қардошларча мадади билан оғир кураш олиб бордилар. Кўп мамлакатларда «Совет Россиясидан қўлингни торт!» комитетлари тузилди. Ёш Советлар республикасини қўллаб-қувватлаш йўлидаги оммавий ҳаракат халқаро капиталнинг ҳаракатларига халақит берди. Гражданлар уруши фронтларида венгерлар, поляклар, серблар, болгарлар, чехлар, словаклар, немислар, финлар, хитойлар, корейслар, бошқа халқларнинг вакиллари Қизил Армия сафларида туриб жанг қилдилар. Меҳнаткашларнинг интернационал бирдамлиги социалистик революция ўти ичида тарихий синовдан ўтди.

Совет ҳокимияти дастлабки йилларининг тажрибаси ағдариб ташланган эксплуататор синфларнинг қўлдан кетган мавқеларини қайтариб олиш учун ҳар қандай воситалар билан уриниб кўрганликларидан далолат беради. Ғалаба қилган халқ қўлга қурол олиб, революция ғалабаларини ҳимоя қилишга, эксплуататорларнинг қаршилигини бостиришга доим шай бўлиб туриши керак. Эксплуататорларнинг зўрлик ишлатишига жавобан уларга нисбатан революцион зўрлик ишлатиш ўзининг социал озодлиги учун курашга отланган халқнинг муқаддас ҳуқуқидир.

Жаҳон империализми бирлашган кучларининг мағлубиятга учраганлиги ва ички контрреволюциянинг тамомила тор-мор қилинганлиги мамлакатимизнинг тақдири учунгина эмас, балки бошқа мамлакатлар меҳнаткашларининг озодлик йўлидаги кураши учун ҳам жуда катта аҳамиятга эга бўлди. Бутун дунё меҳнаткашларининг умиди ва таянчи бўлган Советлар мамлакати курашга бардош берди ва ғалаба қилди. Социализм капитализм дунёсининг кучларига қарши биринчи қатъий жангда ютиб чиқди. В. И. Ленин қонуний фахрланиш туйғулари билан «биз ҳар қандай ҳужумларга бардош бердик», деган эди.

3. Чет эл интервентлари ҳайдаб юборилиб ва гражданлар уруши тамом бўлганидан кейин партия ҳамда халқнинг куч-ғайратини революциянинг асосий вазифасини ҳал этишга — социалистик жамият қурилишига сафарбар қилиш имконияти туғилди.

Империалистлар Советлар республикасини ҳарбий куч билан йўқ қила олмадилар. Аммо империалистлар мамлакатимизни шу қадар вайрон қилган эдиларки, В. И. Лениннинг таъбирича, «ўз вазифаларининг ярмини ҳал этиш»га муваффақ бўлган эдилар. Биз тинч қурилиш ишларини йирик саноат маҳсулотини ишлаб чиқариш урушдан аввалдаги миқдорнинг атиги еттидан бир қисмини, пўлат эритиш эса 5 процентдан камроғини ташкил этган бир пайтдаги паст даражадан бошлашга мажбур бўлдик. Қишлоқ хўжалик маҳсулоти қарийб икки баравар камайиб кетган эди. Буларнинг ҳаммаси социалистик қурилишга ўтиш учун жуда катта қийинчиликларни вужудга келтирган эди.

В. И. Ленин бошчилигидаги Коммунистик партиянинг тарихий хизмати шундаки, у совет халқини мамлакатдаги иқтисодий ва социал шароитларни ҳисобга олган социализм қурилишининг илмий плани билан қуроллантирди. Ленин идеялари мамлакатни индустрлашни, қишлоқ хўжалигини социалистик негизда кооперативлаштиришни, маданий революцияни амалга оширишни кўзда тутди. Бу идеялар вайронгарчиликка, иқтисодий қолоқликка, қашшоқлик ва жаҳолатга хотима беришга интилган халқ оммасининг туб манфаатларига мос бўлиб тушди.

Партия В. И. Лениннинг бевосита раҳбарлигида партиянинг X съездида янги иқтисодий сиёсат (НЭП)ни ишлаб чиқди ва қабул қилди. Бу сиёсат социализмга бориш йўлидаги муҳим ва зарур босқич бўлди. Янги иқтисодий сиёсат вайронгарчиликни бартараф қилишга, социалистик экономиканинг пойдеворини қуришга, йирик саноатни ривожлантириш, шаҳар билан қишлоқ ўртасида иқтисодий алоқа ўрнатишга, ишчилар синфи билан деҳқонлар иттифоқини мустаҳкамлашга, капиталистик унсурларни суриб чиқариш ва тугатишга, социализм ғалабасига мўлжалланган эди. Кооперацияни бутун чоралар билан ривожлантириш, савдо-сотиқни кенг юксалтириш, моддий стимуллардан ва хўжалик ҳисобидан фойдаланиш ана шу вазифаларни бажариш йўлларидан иборат бўлди. Хўжаликни тиклаш мақсадида етакчи тармоқларни пролетариат давлати қўлида сақлаб қолган ҳолда хусусий капитални жалб этишга йўл қўйилди.

Янги иқтисодий сиёсатнинг асосий принциплари халқаро аҳамиятга эга бўлиб, бошқа мамлакатларда социализм қуриш жараёнида бу принциплардан фойдаланилмоқда.

Социализм қуриш йўлини партия, ишчилар синфи қаттиқ туриб сақлаб қолдилар ва бу йўлни ағдарилган эксплуататор синфларнинг қолдиқларига, шаҳар ва қишлоқдаги капиталистик унсурларга, бизни Ленин йўлидан тойдиришга уринган «сўл» ва ўнг оппортунистларга қарши шиддатли синфий курашда амалга оширдилар.

Ғарбда пролетар революцияси ғалаба қозанмагунча бизнинг мамлакатимизда социализм ғалаба қилиши мумкин эмас, деб даъво қилиб СССР ишчилар синфининг кучига ишончсизлик тарқатиб келган троцкизмнинг ғоявий ва сиёсий жиҳатдан тор-мор келтирилиши катта аҳамиятга эга бўлди. Троцкийчилар партия ва халқни СССРда социализмни муваффақиятли қуриш истиқболларидан маҳрум этишга уриндилар, социализм қуришнинг жаҳон революцион ҳаракати учун аҳамиятини инкор қилдилар. Троцкийчилар «сўл» ўтаревоюцион гаплар билан ниқобланиб, мамлакатимизда социализм қуришни мағлубиятга маҳкум этадиган, бошқа мамлакатларда революцияни сунъий равишда «зўрма-зўраки тезлаштиришга қаратилган» авантюристик йўлни қабул қилдиришга интилдилар. Улар мамлакат ичида оммага раҳбарлик қилишнинг антидемократик, ҳарбийлашган методларига ўтишни талаб этдилар, Лениннинг демократик централизм принципини инкор қилдилар, партия ичида фракциялар курашига «эркинлик» беришни талаб қилиб, бу билан антисоветизм йўлига тойиб кетдилар.

Партия қишлоқдаги эксплуататор, қулоқ табақалар идеологиясини акс эттираётган, индустрлаштиришнинг тез суръатларига қарши чиқаётган, қишлоқ хўжалигини коллективлаштиришга ва қулоқларнинг синф бўлиб яшашини тугатишга қарши чиқаётган ўнг оппортунистларга ҳам қарши кескин кураш олиб борди.

Партиямиз троцкийчиларнинг майда буржуа авантюризмини, ўнг оппортунистларнинг таслимчилигини улоқтириб ташлаб, совет халқини қатъият ва ишонч билан Ленин йўлидан бошлаб борди.

Социалистик индустрлаштириш социализм қуришдаги энг ўзак масала бўлди. Партиянинг XIV съезди Лениннинг мамлакатимизда социалистик жамият қуриш мумкинлиги тўғрисидаги идеясига асосланиб, «мамлакатни индустрлаштириш, ишлаб чиқариш воситалари ишлаб чиқаришни ривожлантириш йўлини ўтказабериш...» тўғрисида кўрсатма берди («КПСС Резолюцияларда...» II қисм, 197-бет). Социалистик индустрлаштириш капиталистик қуршов вазиятида ва империализмнинг агрессив кучлари ҳужум қилиш хавфини доимо туғдириб турган шароитда ўтказилди. Шу сабабли қайта қуриш ишларини жуда қисқа муддатларда амалга оширишга тўғри келди, барча куч ва маблағларни ишга солиб, зўр ғайрат билан ҳаракат қилиш керак бўлди. СССРда индустрлаштириш четдан ёрдам олинмай, ички жамғармалар, жуда қаттиқ иқтисодий тежаш ҳисобидан ўтказилди.

Ленинча ГОЭЛРО плани (Россияни электрлаштиришнинг давлат плани) ва дастлабки беш йиллик халқ хўжалик планлари амалга оширилганлиги мамлакат экономикасини барқ уриб ривожлантиришни таъминлади, Совет Иттифоқи қудратли индустриал давлат бўлиб қолди. Саноатнинг бутунлай янги тармоқлари — автомобиль саноати, авиация саноати, тракторсозлик саноати, химия саноатининг бир қанча тармоқлари ва бошқа кўпгина тармоқлар вужудга келтирилди. 1940 йилда 1913 йилдагига нисбатан саноатнинг ялпи маҳсулоти 7,7 баравар, ишлаб чиқариш воситалари ишлаб чиқариш эса 13 баравар ошди. Халқ истеъмол буюмларини ишлаб чиқариш ҳам анча кўпайди.

Капитализм мамлакатларида вайрон қилувчи жаҳон иқтисодий кризиси авж олиб турган бир вақтда биринчи беш йиллик муваффақиятли бажарилганлиги социалистик хўжалик системасининг капиталистик хўжалик системасидан устунлигини кўрсатувчи ёрқин далил бўлди. Бу ғалаба СССРнинг халқаро обрўйини юксак даражага кўтарди.

Индустрлаштириш мамлакатимизнинг иқтисодий мустақиллигини мустаҳкамламоқ, халқ хўжалигининг барча тармоқларини техника жиҳатидан реконструкция қилмоқ учун, қишлоқ хўжалигини янги, социалистик негизга ўтказмоқ учун зарур моддий база яратиб берди. Индустрлаштириш жуда катта социал-сиёсий аҳамиятга эга бўлди. У экономиканинг ҳал қилувчи соҳасида ижтимоий мулкни мустаҳкамлади, шаҳарда капиталистик унсурларни суриб чиқаришни саноатда социалистик укладнинг ғалаба қилишини, ишчилар синфини ўстиришни таъминлади, жамиятда ишчилар синфининг раҳбарлик ролини мустаҳкамлашга, СССРнинг иқтисодий ва мудофаа қувватини оширишга ёрдам берди. Халқ вужудга келтирган социалистик саноат Улуғ Ватан урушидаги ғалабани кўп жиҳатдан таъминлаган омил бўлди.

(Давоми 2-бетда).

УЛУҒ ОКТЯБРЬ СОЦИАЛИСТИК РЕВОЛЮЦИЯСИНИНГ 50 ЙИЛЛИГИ

(Боши биринчи бетда).

Қишлоқ хўжалигини социалистик негизда қайта қуриш пролетариат ҳокимиятни қўлга олганидан кейинги энг мураккаб ва қийин вазифадир. Майда мулк эгаси урф-одатларининг асрий кучини енгиш, унинг психологиясини ўзгартириш, янги турмушнинг афзалликларини деҳқонга яққол кўрсатиб бериш зарур эди. Партия XV съезди тарқоқ деҳқон хўжаликларини йирик социалистик ишлаб чиқариш изига аста-секин ўтказишга қаратилган сиёсий йўлни белгилаб берди.

Ленининг кооперация плани мана шу жуда муҳим революцион вазифани ҳал этишга асос қилиб олинди. Бу жаҳоншумул тарихий вазифани ҳал этмоқ учун партиянинг йиллаб қизғин ташкилотчилик ва тарбиявий иш олиб бориши лозим бўлди. Қишлоқнинг коллективлаштирилганлиги натижасида майда товар укладининг ўрнини социалистик уклад эгаллади, экономиканинг ўтмишда энг қолоқ тармоғи бўлган қишлоқ хўжалиги социалистик изларга ўтказилди. Миллион-миллион майда якка деҳқон хўжаликлари колхозларга бирлашдилар, социализм йўлига тушиб олдилар. Коллективлаштириш давомида хўжаликни ижтимоий йўсинда олиб боришнинг мақсадга мувофиқ формаси — деҳқонларнинг ижтимоий манфаатлари билан шахсий манфаатларини қўшиб олиб боришга имкон берувчи қишлоқ хўжалик артели формаси топилди, тақсимлашнинг текисчилик принципини жорий қилишга қаратилган сўлчилик уринишлари бартараф қилинди ва деҳқонларнинг кооперативларга киришида ихтиёрийлик принципини бузиш ҳоллари йўқотилди. Колхозлар тузиш қулоқлар билан шиддатли кураш шароитида амалга оширилди. Ишчилар синфи ва қишлоқ камбағаллари ўрта деҳқонлар билан маҳкам иттифоқ бўлиб, куч ва ғайрат сарфлашлари натижасида эксплуататорларнинг қишлоқдаги қаршилиги синдирилди. Ёппасига коллективлаштириш негизида мамлакатдаги охирги, энг кўп сонли эксплуататорлар синфи тугатилди.

Қишлоқ хўжалигида йирик давлат корхоналари бўлган совхозлар ва машина-трактор станциялари (МТСлар) барпо этиш қишлоқни социалистик негизда қайта қуришда катта роль ўйнади.

Социалистик мулк қишлоқдаги иқтисодий муносабатларнинг асоси бўлиб қолди. Одам одамни эксплуатация қилишини туғдирувчи барча социал сабаблар батамом йўқотилди. Коллективлаштириш Октябрь революциясининг ғалабаларини мустаҳкамлади, қишлоқни янги, социалистик йўлга олиб чиқди, ишчилар синфи билан деҳқонлар иттифоқини тағин ҳам кўпроқ мустаҳкамлади, гитлерчи босқинчилар устидан қозонилган ғалабанинг энг муҳим омилларидан бири бўлди.

Партия XVII съезди мамлакатимизда биринчи беш йиллик мобайнида социалистик экономиканинг пойдевори қурилганлигини таъкидлади.

СССР даги индустрлаштириш ва коллективлаштириш тажрибаси тарих синовидан зўр муваффақият билан ўтди ва кўпгина социалистик мамлакатлар ўз хусусиятлари ва конкрет шароитларини ҳисобга олиб, бу тажрибадан ижодий фойдаланмоқдалар.

Социализмни муваффақиятли қуриш учун маданий революцияни амалга ошириш зарур эди. Партия Лениннинг социалистик маданият ўтмиш маънавий меросини, жаҳон маданиятининг барча бойликларини ўзлаштириш ва танқидий қайта ишлаб чиқиш, эксплуататор синфларнинг реакцион идеологиясини, ўтмиш сарқитлари ва хурофотларини қатъий равишда енгиш асосидагина, илмий коммунизм идеяларини меҳнаткашлар онгига чуқур сингдириш асосидагина вужудга келтирилиши мумкин деган кўрсатмаларига амал қилиб келди.

Маданий революция — узоқ давом этадиган мураккаб жараёндир. Мамлакат маданий жиҳатдан қолоқ бўлган қийин бир шароитда, малакали кадрлар ва маблағлар ғоят етишмай турган шароитда давлат аҳолини ёппасига саводхон қилишни, фан ва маданиятни тез юксалтиришни, ёш авлодни социализм руҳида тарбиялашни таъминлаган халқ маорифининг янги системасини вужудга келтирди. Эски зиёлиларнинг энг яхши намояндалари халқ томонига ўтиб хизмат қилдилар, социализм ишига садоқатли янги ишчи-деҳқон зиёлилари вужудга келтирилди.

Маданий революция давомида социалистик, чинакам халқчил маданият яратилди. Миллион-миллион меҳнаткашлар оммасининг социалистик онги шаклланганлиги маданий революциянинг энг катта муваффақияти бўлди.

Социалистик қурилиш жараёнида Лениннинг миллий масалага доир программаси амалга оширилди, Ватанимиздаги барча халқларнинг социалистик қардошлиги қарор топди. Партия, Совет ҳокимияти иқтисодий ва маданий қолоқликни, ўтмишдаги миллий адоват қолдиқларини енгиб, халқларнинг ҳар томонлама ҳамкорлигини сабрматонат ва изчиллик билан йўлга сола бердилар, натижада мамлакатимиз халқлари 1922 йилнинг декабрида ўз ихтиёрлари билан Совет Социалистик Республикалари Иттифоқига бирлашдилар. СССР тузилганлиги ва у 1924 йилги Совет Конституциясида мустаҳкамланганлиги ғоят катта тарихий аҳамиятга эга бўлган воқеадир.

Октябрь революцияси, социализм қурилиши ўтмишдаги қолоқ халқларни уйғотди ва мустақил тарихий ижодкорлик йўлига олиб чиқди, шу халқларнинг баъзиларини эса жисмоний қирилиб, йўқ бўлиб кетишдан сақлаб қолди. Социализм қуриш давомида улар ўз давлатларига эга бўлдилар иқтисодий ва маданий қолоқликларини тугатдилар, хўжалик ва маданиятнинг олий социалистик формаларига эришдилар. Бу ғалабанинг аҳамияти яна шунинг учун ҳам каттаки, революциядан олдин феодализм босқичида ва ҳатто патриархал — уруғчилик тузуми босқичида қолиб келган халқлар капитализмни четлаб социализмга ўтдилар. Совет Иттифоқидаги ҳамма халқларнинг якдил эътироф қилишларича рус ишчилар синфи, рус халқи ленинча миллий сиёсатни амалга оширишда катта роль ўйнади.

Социализм СССРдаги ҳамма халқларнинг сиёсий, иқтисодий, маданий жиҳатдан ҳақиқий тенглигини таъминлаб бермоқда. Иқтисодий ривожланишнинг пастроқ босқичида турган халқларга жуда катта иқтисодий ёрдам кўрсатилди, саноат, қишлоқ хўжалиги ва маданиятни жадал ривожлантиришга катта-катта капитал маблағлар ажратилди. Украин белорус ва молдаван халқлари қайта бирлаштирилганлиги, Болтиқ бўйи республикаларида Совет ҳокимияти яна тикланганлиги ва бу республикалар Совет Социалистик Республикалар Иттифоқига кирганлиги миллий масалани ҳал қилишда муҳим босқичлар бўлди.

Совет республикалари — РСФСР, Украина ССР, Белоруссия ССР, Ўзбекистон ССР, Қозоғистон ССР, Грузия ССР, Озарбайжон ССР, Литва ССР, Молдавия ССР, Латвия ССР, Қирғизистон ССР, Тожикистон ССР, Арманистон ССР, Туркманистон ССР, Эстония ССРнинг озод ва тенг ҳуқуқли халқлари Совет Социалистик Республикалари Иттифоқидаги барча миллатлар ва элатлар биргаликда куч ва ғайрат сарфлаб, социализм қурдилар, равнақ йўлига чиқиб олдилар ҳамда экономикани ва маданиятни ривожлантиришда жуда катта муваффақиятларга эришдилар.

Пролетариат диктатураси давлати — СССР да социализм қуришнинг асосий қуроли. Ишчилар синфининг раҳбарлик ролини таъминлаган ҳолда ишчилар синфининг деҳқонлар билан иттифоқи пролетариат диктатурасининг олий принципидир. Совет давлати миллион-миллион кишиларнинг ижодий меҳнатини уюштиришга, янги экономика ва маданиятни вужудга келтиришга, халқ фаровонлигини кўтаришга қодир бўлган энг зўр куч бўлди.

Халқ хўжалигини қайта тиклаш ва биринчи беш йиллик мобайнида меҳнаткашлар кўрсатган оммавий қаҳрамонлиги жамиятимиз тарихининг унутилмас саҳифаларидир. Совет кишилари мамлакатнинг иқтисодий қолоқлигини тугатмоқ ва уни қудратли социалистик давлатга айлантирмоқ учун ўзларининг куч ва ғайратларини аямадилар, маҳрумлик ва машаққатни онгли равишда ўз устларига олдилар, меҳнатда мардлик ва фидокорлик намуналарини кўрсатдилар. Магнитка, Кузбасс, Турксиб, Днепрогэс, Комсомольск-Амур ва индустриянинг бошқа кўпгина тўнғичлари қурилганлиги, социалистик мусобақа ва зарбдорчилик кенг авж олдирилганлиги — мана шуларнинг ҳаммаси меҳнатга янги, социалистик муносабатда бўлишнинг тимсолидир.

Революцион ўзгаришлар амалга оширилганлиги, халқнинг меҳнатдаги қаҳрамонлиги ва сиёсий ғайрати натижасида жаҳонда биринчи бўлиб Совет Иттифоқида социалистик жамият қурилди. Социализмнинг ғалабаси Советлар фавқулодда VIII съездида 1936 йилнинг декабрида қабул қилинган СССР Конституциясида қонун тариқасида мустаҳкамланди. Конституция СССР ижтимоий ва давлат тузилишининг социалистик асосларини, гражданларнинг кенг социал эркинликлари ва ҳуқуқларини барқарор қилди, ҳокимият органларига яширин овоз бериш йўли билан тўппа-тўғри, тенг ва умумий сайлов системасини жорий қилди, барча иттифоқдош, автоном республикалар, автоном областлар ва миллий округларнинг олий ҳокимият органларига вакиллар сайланишини кенгайтирди. Сиёсий устқурма социализмнинг иқтисодий базисига мувофиқлаштирилди.

Совет Иттифоқи мураккаб халқаро вазиятда, империалистик агрессия доимий хавф солиб турган шароитда ривожланиб борди. Империализмнинг энг реакцион ва агрессив кучларининг ашаддий террорчи ва шовинист диктатураси бўлган фашизм Германияда ҳокимиятни босиб олганидан кейин бу хавф айниқса кучайди. Фашизм мустаҳкамланиб олди ҳамда Америка ва Англия монополияларининг ёрдами билан Германияни қайта қуроллантиришга муваффақ бўлди. Бу монополиялар фашизмни антикоммунизмнинг зарбдор кучи деб ҳисоблаб, унга ёрдам бериб келдилар.

Коммунистик партия ва Совет ҳукумати фашист давлатлар сиёсати ҳавфли сиёсат эканлигини кўрдилар, вужудга келаётган вазиятни ҳисобга олдилар ва мамлакатнинг мудофаа қобилиятини мустаҳкамлаш чораларини кўрдилар. Партия уруш хавфи тобора яқинлашиб келаётганлигини ҳисобга олиб, саноат ва транспорт ишини қайта қуриш йўлида муҳим тадбирларни амалга оширди. Урушдан олдинги йилларда вужудга келтирилган мудофаа саноати мамлакатни замонавий ҳарбий техника билан қуроллантиришни таъминлади.

Совет ҳукумати уруш йўлини тўсиш учун Европада коллектив хавфсизлик системасини тузишга интилиб, жуда катта куч ва ғайрат сарфлади. Аммо бунга ғарб сиёсатчилари — фашистлар агрессиясини СССРга қарши қаратишга ва Гитлер билан иттифоқ тузишга интилган «мюнхенчилар» қаршилик кўрсатдилар. Мана шу мураккаб вазиятда Совет Иттифоқи Германия билан ҳужум қилмаслик тўғрисида шартнома тузди, бу шартнома империалистларнинг режаларини бузиб юборди ва мамлакат мудофаасини мустаҳкамламоқ учун вақтдан ютишга имкон берди. Лекин ўша вақтдаги шароитда урушнинг олдини олиш мумкин бўлмай қолди. Ғарбнинг ҳукмрон доиралари йўл қўйиб берганликларидан фойдаланиб, гитлерчилар Германияси иккинчи жаҳон урушини бошлаб юборди. У Европадаги кўпгина давлатларни босиб олиб, СССР га қарши юриш қилди.

4. 1941 йил 22 июнда герман-фашизми Совет Иттифоқига қарши бошлаган уруш социализмнинг империализм зарбдор кучлари билан энг йирик харбий тўқнашуви бўлди. Бу уруш совет халқининг социалистик Ватан озодлиги ва мустақиллиги учун, социализм учун олиб борган Улуғ Ватан уруши бўлди.

Герман империализми жаҳонда биринчи социалистик давлатни йўқ қилишни, миллионларча кишиларни қириб ташлашни, Совет Иттифоқи халқлари ва бошқа кўпгина мамлакатларнинг халқларини асоратга солишни ўз олдига мақсад қилиб қўйган эди.

Улуғ Ватан уруши Ватанимиз илгари бошидан кечирган барча урушлар орасида энг оғири ва энг шафқатсизи эди. Уруш бошларида бизга жуда оғир машаққатларни бошдан кечиришга тўғри келди. Гитлерчилар ва уларнинг гумашталарининг олдиндан сафарбар қилиб қўйилган, шовинизм ва ирқчилик заҳри билан оғуланган жуда катта армияси территориямизнинг жуда ичкарисига суқулиб кирди. Душман Кавказнинг тоғ этакларигача етиб борди, Волга томон бостириб кирди, Ленинградни қуршаб олди, Москвага хавф солди. Совет мамлакати жуда катта хавф остида қолган эди.

Гитлерчилар мувақкат устунликлардан фойдаландилар: Германия экономикаси ва бутун ҳаёти ҳарбийлаштирилган эди: босқинчилик урушига узоқ вақт тайёргарлик кўрган эди ва унда Ғарбдаги уруш ҳаракатларининг тажрибаси бор эди; чегара зоналарига барвақт келтириб қўйилган қўшинларнинг қурол-аслаҳаси ва сони ортиқ эди. Деярли бутун Ғарбий Европанинг иқтисодий ва ҳарбий ресурслари уларнинг ихтиёрида эди. Гитлерчилар Германияси Европа мамлакатларида қурол-яроғларнинг бутун арсеналини, жуда кўп металл, стратегик хом ашё запасларини, металлургия заводлари ва ҳарбий заводларни босиб олган эди. Совет Иттифоқига жуда катта ҳарбий машинага қарши яккама-якка жанг қилишга тўғри келди.

Гитлерчилар Германиясининг бизга ҳужум қилиш учун эҳтимол тутилган вақтга баҳо беришда йўл қўйилган хатолар ва шу муносабат билан дастлабки зарбаларни даф қилишга шай бўлиб туришда содир бўлган нуқсонлар ҳам бунда ўз таъсирини кўрсатди. Совет қўшинларида ўша вақтдаги шароитда йирик уруш операцияларини олиб бориш тажрибасининг етарли бўлмаганлиги ҳам ўз таъсирини кўрсатди. Аммо урушнинг биринчи давриёқ гитлерчиларнинг ҳарбий авантюраси ҳалокатга маҳкум эканлигини кўрсатди. Москва остоналарида немисларнинг тор-мор қилинганлиги урушнинг боришига тубдан бурилиш ясашга асос бўлди. Гитлерчиларнинг «Яшин тезлигида» уруш қилиш плани узил-кесил гўрга тиқилди; гитлерчилар армиясининг «енгилмаслиги» тўғрисидаги сохта афсоналар бутун дунё олдида фош қилиб ташланди.

Бутун совет халқи Ватанни ҳимоя қилишга отланди. Мамлакатимиз ғоят катта ҳарбий лагерга айланиб, бутун совет халқи бир ёқадан бош чиқариб, душманни мажақлаб ташлаш, уни совет тупроғидан ҳайдаб чиқариш, фашизмни йўқ қилиб ташлашга қатъий бел боғлади. Партиянинг «Ҳамма нарса фронт учун, ҳамма нарса ғалабамиз учун!» деган шиори совет халқи ҳаётининг қатъий қонуни бўлиб қолди. Партия душманни тор-мор келтиришни уюштириш, фронт билан фронт орқасининг кучғайратини бирлаштириш соҳасида қатъий чоралар кўрди. И. В. Сталин раислигида Давлат мудофаа комитети тузилди. Республикалар, ўлкалар ва областларда партия, совет, касаба союз ва комсомол ташкилотлари мудофаа учун барча куч ва маблағларни сарф қилиш соҳасида жуда катта иш олиб бордилар.

Бизнинг қаҳрамон халқимиз Коммунистик партия раҳбарлигида уруш ҳаракатларининг биринчи давридаги қийинчиликларни бартараф қила олди ва 1942—1943 йилларда урушнинг боришида бурилиш ясашга муваффақ бўлди. Сталинграддаги жуда катта жангда қозонилган ғалаба, Курск ёнида гитлерчи қўшинларнинг тормор қилинганлиги, бошқа жанг майдонларида уларнинг жуда катта мағлубиятга учраганликлари Совет Иттифоқининг фашистлар Германияси устидан ғалаба қозониш йўлидаги тарихий босқичлар бўлди. 1944 йилда немис-фашист босқинчилар Совет Иттифоқи территориясидан тамомила ҳайдаб чиқарилди, Совет Армиясининг урушнинг охирги йилидаги ҳужум операциялари эса Австрия, Албания, Болгария, Венгрия, Норвегия, Польша, Румыния, Чехословакия, Югославия халқларини фашистлар босқинидан қутқазишда, фашист коалицияси устидан узил-кесил ғалаба қозонишда ҳал қилувчи роль ўйнади.

Совет халқи социалистик Ватанни, Улуғ Октябрь социалистик революциясининг ғалабаларини қаттиқ ҳимоя қилиб, сақлаб қолди. Фашизм мағлубиятга учратилди. Уруш қаердан бошланган бўлса, ўша ерда тамом бўлди. Тор-мор қилинган немис-фашист армиялари сўзсиз таслим бўлишди. Милитаристлар Японияси ҳам тормор қилинди. СССР Хитой ва Кореядаги революцион кучларга ҳарбий-сиёсий ёрдам кўрсатди. Бош ҳарбий жиноятчилар судга берилди ва қилмишларига яраша жазоланди. Жаҳон цивилизацияси фашизм вабосидан қутқазиб қолинди.

Немис-фашист босқинчилар устидан қозонилган ғалаба кўп халқларнинг биргалашиб қилган ҳаракатлари туфайли қўлга киритилди. Урушни боришида антигитлерчиларнинг қудратли коалицияси вужудга келди. Ғарбдаги иттифоқчиларнинг армиялари душманга жиддий зарба бердилар. Польша, Чехословакия, Югославиянинг иттифоқчи қўшинлари мардонавор жанг қилдилар. Бироқ совет халқи, унинг қаҳрамон армияси урушнинг асосий оғирлигини кўтарди, гитлерчилар Германияси устидан ғалаба қозонишда ҳал қилувчи роль ўйнади.

Бу урушда совет халқи кўп қурбонлар берди ва кўп жойларимиз вайрон бўлди. 20 миллиондан ортиқ совет кишилари жанг майдонларида ҳалок бўлди, шаҳар ва қишлоқларнинг ҳаробалари остида қолиб кетди, фашист бандитлар томонидан отиб ташланди, гитлерчиларнинг қамоқ лагерларида азоблаб ўлдирилди. Уруш йилларида ўз туғишганлари ва яқинларининг ҳалокати туфайли қайғу алам чекмаган бирорта оилани топиш қийин. Урушда берилган талафотларнинг қайғу-алами чексиз ва бепоёндир.

Уруш моддий жиҳатдан жуда катта зарар етказди. Фашистлар 70 мингдан кўп шаҳар, посёлка ва қишлоқларни вайрон қилиб ҳаробазорга айлантирдилар. Мамлакат ўз миллий бойлигининг қарийб 30 процентидан маҳрум бўлиб қолди. Фашист босқинчиларнинг юртимизда кенг кўламда қилган ваҳшийлиги ва йиртқичлигини тарих шу вақтгача кўрмаган эди.

Империализм ва ундан пайдо бўлган энг мудҳиш маҳлуқ фашизм билан бўлган жуда катта ҳарбий тўқнашда социалистик ижтимоий ва давлат тузуми ғалаба қилди. Социалистик экономика, жамиятнинг социал-иқтисодий ва ғоявий бирлиги, совет ватанпарварлиги ва СССР халқлари дўстлиги, халқнинг коммунистлар партияси теварагига маҳкам жипслашганлиги, совет жангчиларининг мислсиз қаҳрамонлиги ва мардлиги Совет Иттифоқи куч-қудратининг манбалари бўлди. Бу империализм ва фашизмнинг инсониятга душманликдан иборат идеологияси устидан социалистик идеологиянинг ғалабаси эди.

Бу урушда совет халқи ғалаба қилди. Совет кишилари ўз ватанини ҳимоя қилмоқ учун бир ёқадан бош чиқариб курашга отландилар. Бу — мисли кўрилмаган оммавий, чинакам умумхалқ қаҳрамонлиги эди. Ватанимиз пойтахти Москва шонли ҳимоячиларининг, Брест ва Севастополь, Ленинград ва Сталинград, Одесса ва Киев қаҳрамонлари ва бошқа шаҳарлар қаҳрамонларининг кўрсатган жасорати совет кишиларининг фидокорона довюракликги ва мардлиги намунаси бўлиб абадий қолади. Кремль девори ёнидаги номаълум солдат қабри устида абадий сўнмас шуҳрат олови зўр қайғу-алам рамзи сифатида, Ватанимизнинг уруш йилларида ҳалок бўлган ўз ўғил ва қизларига сўнмас меҳр-муҳаббати ва уларнинг ўлмас жасорати тўғрисидаги олижаноб хотираси рамзи сифатида ловуллаб турибди.

Бу урушда Совет Қуролли кучлари ғалаба қилдилар. Октябрь ғалабаларини ҳимоя қилмоқ учун ташкил этилган бу Қуролли Кучлар ўзларининг жанговар байроқларини Совет давлатининг бутун тарихи оша шараф билан кўтариб бордилар. Совет жангчиларининг Ватан уруши йилларида кўрсатган жасорати ҳеч қачон эсдан чиқмайди. Совет ҳарбий фани ва ҳарбий санъатининг афзаллиги туфайли ҳам фашизм устидан буюк ғалаба қўлга киритилди.

Душманнинг орқа томонида фашист босқинчиларга қарши умумхалқ кураши авж олиб кетди. Партизанлар Совет Қуролли Кучлари билан биргаликда душманга қақшатқич зарба бердилар. Украина, Белоруссия, Молдавия, Литва, Эстониянинг кўп районларида, Смоленск, Брянск, Псков, Новгород, Орёл, Ленинград, Калинин, Москва областларида ва бошқа областларда халқ қасоскорлари, подпольедаги партия ва комсомол ташкилотлари ҳаракат қилдилар.

Урушдаги ғалаба — Совет мамлакатининг ичкарисидаги меҳнаткашларнинг ҳам ғалабасидир. Ишчилар, колхозчилар, зиёлилар энг қийин шароитда фидокорона меҳнат қилдилар. Хотин-қизлар ва ўсмирлар меҳнат вахтасида туриб, фронтга кетган ўз оталари, эрлари ва ака-укаларининг ўрнида ишладилар. Партия халқ хўжалигини ҳарбий изларга кўчириш билан боғлиқ бўлган ва миқёси мисли кўрилмаган тадбирларни амалга оширди, жуда катта ҳарбий-ташкилий иш олиб борди. 1360 тадан кўпроқ йирик саноат корхоналари мамлакат шарқига кўчириб олиб кетилди ва қисқа муддат ичида ишга туширилди. Армиямизни қурол-яроғлар ва анжомлар билан таъминлашнинг асосий оғирлиги Шарқдаги индустриал база зиммасига тушди. Уруш йиллари мобайнида совет саноати замонавий жанговар техникани гитлерчилар Германиясига қараганда қарийб икки баравар кўп ишлаб чиқарди.

Ягона ирода, ягона ғайрат билан бирлашган, партия ва Совет ҳокимияти тарбиялаб етиштирган ишчилар, деҳқонлар ва зиёлилар, эркаклар ва хотинлар, коммунистлар ва комсомоллар тарихда тенги бўлмаган жасорат кўрсатишга лаёқатли бўлиб чиқдилар.

Қаттиқ ҳарбий синов йилларида Коммунистлар партияси курашаётган халққа бошчилик қилди. Коммунистлар партияси совет халқининг душманга қарши курашини уюштирди уни ғоявий жиҳатдан руҳлантирди, ғоявий жиҳатдан қуроллантирди. Коммунистик партиянинг энг яхши фарзандлари фашизмга қарши қуролли курашнинг олдинги сафида бўлдилар. Партия ажойиб ҳарбий саркардалар авлодини тарбиялаб етиштирди. Сиёсий ходимлар (улар орасида партия ва давлатнинг атоқли арбоблари ҳам бор эди) армияда катта ташкилотчилик ишини ва партиявий-сиёсий ишларни олиб бордилар. Уруш охирига келиб, фронтдаги коммунистлар 3 миллион кишидан ошиб кетган эди. 1941 ва 1942 йилларнинг энг оғир ойларида жангчилардан партия сафига кирувчилар жуда кўпайди. Бизнинг партиямиз ҳақиқатан жанг қилаётган партия бўлди.

Улуғ Ватан урушида Совет Иттифоқининг қозонган ғалабаси жаҳоншумул тарихий аҳамиятга эга бўлди. Европа ва Осиё мамлакатларида социалистик революцияларнинг ривожланиши ва ғалаба қилиши, жаҳон социалистик системасининг тузилиши учун қулай шарт-шароит вужудга келди. Халқларнинг миллий озодлик кураши кенг авж олди, социализм ва демократиянинг халқаро кучлари мустаҳкамланди, империализм ва реакциянинг позицияси заифлашди.

Совет Иттифоқи Улуғ Ватан урушининг якунлари шу нарсани жуда яққол кўрсатдики, социализмни қақшата оладиган, марксизм-ленинизм идеяларига содиқ, социалистик Ватанга садоқатли, Ленин партияси теварагида жипслашган халқни тиз чўктира оладиган куч жаҳонда йўқ. Бу якунлар империалистик агрессорларга даҳшатли огоҳлантиришдир, тарихнинг қаттиқ ва унутилмас сабоғидир.

5. Совет халқи ўзининг қонхўр душмани устидан тарихий ғалаба қозониб тинч қурилиш планларини амалга оширишни давом эттиришга киришди.

Партия ва ҳукумат уруш йилларида энг кўп шикастланган шаҳар ва қишлоқларни тез қайта тиклаш йўлида қатъий чоралар кўрдилар. Оккупация қилинган районлар озод қилинганидан кейин дарҳол халқ хўжалигини тиклаш ишлари бошлаб юборилди. Энг катта ҳарбий ҳужум операцияларини ва жуда кенг миқёсдаги қайта тиклаш ишларини айни бир вақтда амалга ошириш намунаси тарихда бўлмаган эди. Сталинград, Киев, Минск, Харьков, Смоленск, Новгород, Псков, Витебск, Воронеж, Севастополь ҳамда бошқа кўпгина шаҳарлар ва қишлоқлар кул-тепа ва вайрона ҳолидан тиклаб олинди. Янги заводлар ва фабрикаларнинг корпуслари қад кўтараверди. Совет деҳқонлари гитлерчилар талаб кетган колхозлар ва совхозларни яна ишга солиб юбордилар. Социалистик Ватан тез куч қувватга тўла бошлади. Урушнинг бошида мамлакатимиз энг ичкарисига кўчириб олиб кетилган корхоналар мамлакатдаги бир қанча районлар экономикасини юксалтириш учун яхши база бўлди. Саноат ишлаб чиқаришнинг урушдан олдинги даражасига 1948 йилдаёқ асосан етиб олинди.

Уруш йилларидаги талафотларга қарамай совет индустрияси барқарор, тез суръатлар билан ривожланаберди. 1940 йилдан 1960 йилга қадар саноат маҳсулотининг асосий турларини ишлаб чиқариш қуйидагича ошди: ишлаб чиқарилаётган пўлат 18,3 миллион тоннадан 65 миллион тоннага, нефть 31,1 миллион тоннадан 148 миллион тоннага, газ 3,4 миллиард кубометрдан 47 миллиард кубометрга, электр энергия 48,3 миллиард киловатт соатдан 292 миллиард киловатт-соатга етказилди. Ишлаб чиқариш структурасида чуқур силжишлар рўй берди. Энергетика, машинасозлик, химия саноати, қора ва рангли металлар ва бинокорлик материаллари ишлаб чиқариш сингари етакчи тармоқлар, электроника ва радиоэлектроника, атом саноати сингари янги тармоқлар жадал ривожлантирилаверди, ишлаб чиқаришни комплекс механизациялаш ва автоматлаштириш амалга оширилди.

Техника тараққиёти асосида меҳнат унумдорлиги тўхтовсиз ўсиб борди. Озиқ-овқат моллари, газламалар, пойафзаллар, шунингдек узоқ муддат фойдаланиладиган рўзғор буюмлари ишлаб чиқариш кўпайтирилаверди. Саноат буюмларининг сифати ошди.

Уруш йилларида айниқса кўпроқ шикастланган қишлоқ хўжалиги соҳасидаги ишлар мураккаброқ эди. Колхозчи деҳқонлар ва совхозларнинг ходимлари ўз бурчларини юксак даражада англаб ва фидокорона меҳнат қилиб урушда вайрон бўлган хўжаликларни қисқа муддатларда тиклаб олдилар. Қишлоқ хўжалигида ялпи маҳсулот етиштириш 1950 йилга келиб урушдан олдинги даражага етди. Бироқ экономиканинг мана шу муҳим тармоғида ривожланиш суръатлари кейинги йилларда сусайиб қолди, бу эса аҳолини озиқ-овқат билан таъминлашда, енгил саноатни эса хом ашё билан таъминлашда муайян қийинчиликлар туғдирди. Бунинг сабаби маълум даражада шундан иборат бўлдики, урушдан кейинги дастлабки даврда қишлоқ хўжалигини пул билан таъминлаш, ҳамда моддий-техника жиҳатидан таъминлаш имкониятлари чекланган эди. Колхозлар ва совхозларни ривожлантиришда социалистик ишлаб чиқариш усулидан келиб чиқаётган резервлардан ҳам тўлиқ фойдаланилмади. Партия Марказий Комитетининг 1953 йил сентябрь Пленумида қишлоқ хўжалигига моддий-техника ёрдами кўрсатиш ҳамда колхозлар ва колхозчиларнинг ўз меҳнати натижаларидан моддий манфаатдорлигини кучайтириш чоралари кўрилди. Қўриқ ва бўз ерларни ўзлаштириш дон етиштиришни кўпайтиришнинг янги қўшимча манбаи бўлди.

Моддий ишлаб чиқаришнинг ўсиши халқ фаровонлигини юксалтиришга қаратилган бир қанча чораларни амалга ошириш имконини берди. Ишчи ва хизматчиларнинг иш ҳақи оширилди, қарилик ва инвалидлик пенсиялари анча кўпайтирилди, иш ҳақи камайтирилмаган ҳолда иш ҳафтаси қисқартирилди, мамлакатда уй-жой қурилиши оммавий равишда авж олдириб юборилди. Фан ва техника соҳасида, маънавий маданиятни ривожлантиришда янги муваффақиятлар қўлга киритилди. Маорифнинг миқёси ва даражаси жиҳатидан Совет мамлакати жаҳонда етакчи ўринлардан бирини маҳкам эгаллаб олди.

Совет жамиятини ривожлантиришнинг урушдан кейинги шарт-шароити Коммунистик партия олдига мураккаб ва масъулиятли вазифалар қўйди. Турмуш партиянинг сиёсий йўли тўғрилигини исботлаб берди, партия омманинг тажрибасини назарий жиҳатдан умумлаштиришга ва тўғри сиёсий шиорларни майдонга ташлашга, йўл қўйилган хатоларни очиб ташлашга ва шу хатоларни тузатишга лаёқатли эканлигини кўрсатди. Партия социалистик демократияни янада ривожлантириш йўлини ўтказиб, XX съездда Сталин шахсига сиғинишни кескин қоралади. Шахсга сиғиниш марксизм-ленинизм руҳига ёт равишда бир кишининг ролини кўкларга кўтаришда, коллектив раҳбарликнинг ленинча принципидан чекинишда, асоссиз репрессияларда ҳамда социалистик қонунчиликни шу каби бошқа хил бузишларда ифодаланди ва булар жамиятимизга зарар етказди. Бу бузилишлар жуда жиддий бўлишига қарамай, социалистик жамият табиатини ўзгартира олмади, социализм негизларини бўшаштира олмади. Партия билан халқ коммунизм ишига чуқур ишондилар, зўр ғайрат билан меҳнат қилиб, Ленин идеалларини амалга оширабердилар, қийинчиликларни, вақтинча муваффақиятсизликларни ва хатоларни енгиб чиқдилар.

Партиямиз партия, давлат ва идеология ишларининг ҳамма соҳаларида шахсга сиғиниш оқибатларини бартараф қилиш, партия турмушининг ленинча нормалари ва принципларига риоя қилиш чораларини амалга оширди.

Иттифоқдош республикалар, ўлкалар ва областларнинг хўжалик ва маданий қурилиш масалаларини ҳал этишдаги ҳуқуқлари, корхона раҳбарларининг ҳуқуқлари кенгайтирилди, мана шуларнинг ҳаммаси мамлакатдаги социал-сиёсий ва маънавий ҳаётни, партия, совет ва хўжалик аппаратининг барча бўғинларидаги ишларни активлаштиришга олиб келди. Совет ижтимоий ва давлат тузуми тағин ҳам кўпроқ мустаҳкамланди ва ривож топди, ишчилар, деҳқонлар, зиёлиларнинг социал-сиёсий ва ғоявий бирлиги мустаҳкамланди, Совет Иттифоқи халқларининг дўстлиги тағин ҳам мустаҳкамланди, улар Ленин партияси теварагига тағин ҳам кўпроқ жипслашдилар.

6. Социализмнинг тўла ва узил-кесил ғалаба қозонганлиги — Коммунистик партия раҳбарлигида совет халқи олиб борган революцион — ўзгартирувчилик фаолиятининг асосий якунидир.

Жаҳон социалистик системаси вужудга келганлиги, Совет Иттифоқининг иқтисодий ва мудофаа қуввати мустаҳкамланганлиги, жаҳон миқёсидаги кучлар нисбатини социализм фойдасига ўзгартирди, СССРда капитализмнинг реставрация қилинмаслиги учун мустаҳкам гарантия яратди, социализмнинг узил кесил ғалаба қозонишини таъминлади.

Мамлакатимиз кураш ва ғалабаларнинг жуда катта йўлини босиб ўтди. Биринчи йўл очувчиларнинг йўли ҳамиша қийин бўлади. Бу эса доимий изланишларни, энг мураккаб вазифаларни ҳал этишни, кўпгина зиддиятлар ва тўсқинликларни енгишни талаб қилади. Жамиятни социалистик асосда қайта қуриш нақадар мураккаб иш эканлигини эллик йиллик давр кўрсатди. «...бу иш,— дейди В. И. Ленин, — китоблардан ўқиб билиб бўлмайдиган янги, тарихда мисли кўрилмаган ишдир» (Асарлар, тўла тўплами, 35-том, 265-бет).

Социал қайта қуришлар тарихда биринчи бўлиб илмий асосланган революцион ҳаракат программаси асосида амалга оширилди. Бу иш партиядан сиёсий етук бўлишни, уюшқоқ ва чидамли бўлишни, социализм қуришга қаратилган йўлни изчиллик билан ўтказишни, мураккаб назарий ва амалий проблемаларни ишлаб чиқишда ижодий дадиллик кўрсатишни, янги жамиятни бунёд қилиш йўллари, методлари ва воситаларини кўп марталаб текшириб кўришни талаб қилди.

Бизнинг партиямиз проблемалар, қийинчиликлар, босиб ўтилмаган йўллар, мувақкат муваффақиятсизликлар ва чекинишларнинг янгилиги ва жуда катталигидан қўрқмай, социалистик қурилиш вазифаларини ҳал қилаверди, чунки социалистик революция миллионлар оммасининг жуда кенг кўламдаги ва жуда чуқур социал ижодкорлигидир. Партия халқ билан маҳкам ва кенг алоқада бўлишдан, марксизм-ленинизм принципларига содиқ бўлишдан, революцион назарияни ҳормай-толмай ижодий ривожлантиришдан, эришилган натижаларни ўзи муттасил танқидий қараб, текшириб туришдан куч олиб келди ва куч олмоқда.

Ўн йиллар давомида биз янги жамият қуришда жуда бой тажриба тўпладик. «Мамлакат энг буюк туб ўзгаришлар йўлига ўтган экан, — деган эди В. И. Ленин, — демак, бу мамлакатнинг ва бу мамлакатда ғалаба қилган ишчилар синфи партиясининг хизмати шундан иборатки, илгари вақтларда абстракт тарзда, назарий қилиб қўйилган вазифага биз амалий жиҳатдан жуда ҳам ёндошиб келдик. Бу тажриба эсдан чиқмайди... нима бўлса ҳам бу тажрибани, рус революциясининг ва халқаро социалистик революциянинг шарт-шароити қандай оғир бўлмасин, бу тажрибани улардан тортиб олиш мумкин эмас. Бу тажриба социализм эришган ютуқ сифатида тарихга кирди, бинобарин, келажакдаги халқаро революция ўзининг социалистик биносини ана шу тажрибага асосланиб қуради». (Асарлар, 27-том, 436-бет).

СССРда социализм ғалабасининг тарихий аҳамияти шундаки, янги жамият қуриш тўғрисидаги марксизм-ленинизм таълимоти партиямиз ва халқимиз тажрибасида кенг ва рад этиб бўлмайдиган далиллар билан исботланди. Марксизм-ленинизм илмий назариясини амалга ошириш ишчи ва деҳқонларнинг, барча меҳнаткашларнинг туб манфаатларига тўла мос бўлиб тушаётганлигини, жамиятни социалистик ривожлантириш йўлидагина ҳар томонлама социал тараққиёт бўлиши мумкинлигини, фақат социализмгина халқларга социал ва миллий озодлик, чинакам демократия, мустаҳкам тинчлик ва эркинлик олиб келаётганлигини совет жамияти амалда очиқ кўрсатди. Социализм эксплуатация ва зулм ўрнига меҳнаткаш синфлар ва миллатлар дўстлигини, ҳамкорлиги ва ўзаро ёрдамлашувини барқарор қилди. Стихия ва анархия ўрнига хўжаликни, ижтимоий ҳаётнинг ҳамма томонларини планли ривожлантиришни барқарор қилди; меҳнаткаш кўпчиликнинг сиёсий ҳуқуқсизлиги ўрнига чинакам халқ ҳокимиятини барқарор қилди. Социализм ижтимоий ишлаб чиқариш мақсадини тубдан ўзгартирди,

(Давоми 3-бетда).

УЛУҒ ОКТЯБРЬ СОЦИАЛИСТИК РЕВОЛЮЦИЯСИНИНГ 50 ЙИЛЛИГИ

(Боши 1 ва 2-бетларда)

меҳнаткашларда эртанги кунга ишонч туғдирди. Совет кишиси ишсизлик ва қашшоқликдан қўрқиб, ташвиш тортмайди. Социализм одамларнинг шахсий тақдирини социал ўзгаришлар ва бутун жамиятнинг муваффақиятлари билан мустаҳкам боғламоқда. Социалистик мулк меҳнаткаш кишининг турмушини яхшиламоқ учун эркин меҳнат қилиш даврини очиб бермоқда. Меҳнатнинг озод қилинганлиги шахс чинакам эркинлигининг асосий шартидир. Социализм моддий ва маънавий маданият муваффақиятларини меҳнат аҳлига хизмат қиладиган қилиб қўйди.

СССРда социализм ғалабасининг тарихий аҳамияти яна шундаки, мамлакатимиз халқлари ҳозирги даврнинг энг асосий зиддиятларини ҳал этиш йўлларини бутун дунёга амалда кўрсатиб бердилар. Социализм қуриш, кишилик жамиятининг социалистик принциплари ва нормаларини оммавий миқёсда қўлланиш борасида ўн йиллар давомида жуда катта тажриба тўпланди, бу тажрибадан бошқа халқлар ижодий фойдаланмоқдалар.

СССРда социализм қурилишининг тарихий аҳамияти яна шундан иборатки, ишчилар синфи, меҳнаткашлар ҳокимият тепасида унча кўп вақт туриб қолишга ва янги жамият қуришга лаёқатли эмас, деган эксплуататорларнинг даъвосини бизнинг тажрибамиз пучга чиқарди. Совет халқи аслини олганда узоқ вақт давомида якка ўзи жаҳон империализмига қарама-қарши туриб келди, халқаро реакциянинг бирлашган кучлари билан курашдаги асосий оғирликни ўз устида кўтариб келди. Мамлакат икки нарсадан бирини қилиши: ё одамларнинг турмуш даражасини онгли равишда чеклаб қўйиб ва қаҳрамонларча куч-ғайрат сарфлаб жуда қисқа муддат ичида қудратли экономикани вужудга келтириши ва ўзининг мудофаа қобилиятини мустаҳкамлаши керак эди ёки реакциянинг бирлашган кучлари уни эзиб ташлар эди.

Империализмнинг тазйиқига бардош бермоқ, янги жамият қурмоқ, социализм ғалабаларини ҳимоя қилмоқ учун революцион халқ жангчи, сиёсий курашчи, фидокор меҳнатчи бўлиб қолди. У мисли кўрилмаган оғир курашда ўзини сақлаб қолди ва қудратли иқтисодий, ҳарбий, сиёсий ҳамда маънавий потенциални вужудга келтирди, бу потенциал ер юзида социализмнинг мустаҳкам таянчи бўлиб турибди.

Социалистик қурилишда совет кишилари барча авлодлари меҳнати, мардлиги, ақл-идрокининг ҳиссаси бор. Социализмга биринчи йўл солувчилар ва унинг биринчи қурувчиларининг тарихий ишларини инсоният ўз хотирасида абадий сақлаб қолади.

II. КОММУНИЗМ ҚУРИШ — ОКТЯБРЬ РЕВОЛЮЦИЯСИ УЛУҒ ИШИНИНГ ДАВОМИ ВА РИВОЖИДИР

7. Социализмнинг ғалабаси коммунистик жамият қуришга ўтиш учун иқтисодий, социал, сиёсий ва маънавий шарт-шароит яратиб берди.

Социализм қонуниятли равишда ўсиб коммунистик жамиятга ўтади. Социализмнинг ижтимоий мулк, қудратли ишлаб чиқарувчи кучлар, хўжаликни планли равишда юритиш ва социал муносабатларни ривожлантириш, эксплуатациядан холи бўлиш, меҳнат қилишнинг ҳамма учун мутлақо шартлиги ва ҳаммага меҳнат қилиш имконияти таъминлаб берилганлиги, социалистик демократия, жамиятнинг социал-сиёсий ва ғоявий бирлиги, фан ва маданият муваффақиятлари каби ғалабалари коммунизм қуришнинг мустаҳкам негизини ташкил этади. Бироқ коммунизм ўз-ўзидан пайдо бўлмайди, балки бутун халк онгли равишда сарфлаётган куч ва ғайратнинг, турмуш келтириб чиқараётган проблемаларни тўғри ечиш йўлларини муттасил қидиришнинг натижасидир. Коммунизм марксчи-ленинчи партиялар раҳбарлик қилаётган меҳнаткашлар оммасининг жонли ижодкорлиги натижасидагина қурилиши мумкин.

Марксизм-ленинизм таълим берадики, социализмдан коммунизмга ўтмоқ учун тегишли моддий-техника базасини вужудга келтириш, меҳнат унумдорлигини анча ошириш, моддий ва маънавий неъматлар мўл-кўллигини таъминлаш, шаҳар билан қишлоқ ўртасидаги, ақлий меҳнат билан жисмоний меҳнат ўртасидаги муҳим тафовутларни тугатиш, илмий дунёқарашни ва коммунистик ахлоқни барқарор қилиш зарур. Мана шундай шароитдагина коммунизмнинг «ҳар кимдан қобилиятига яраша, ҳар кимга эҳтиёжига яраша» деган принципини амалга ошириш мумкин.

Партия XXII съезди янги программани қабул қилди, бу программада СССР даги коммунистик қурилишнинг асосий йўналишлари: коммунизмнинг моддий-техника базасини вужудга келтириш, коммунистик ижтимоий муносабатларни шакллантириш, янги кишини тарбиялаш вазифалари белгилаб берилди. XXIII съезднинг, Марказий Комитет 1964 йил октябрь Пленуми ва ундан кейинги Пленумларининг қарорларида совет жамияти тараққиётининг ҳозирги шарт-шароити, мавжуд реал имкониятлар, моддий, меҳнат ва молия ресурслари, халқаро вазият ҳисобга олиниб, шу вазифалар ҳар томонлама асослаб берилди ва конкретлаштирилди.

Коммунистик қурилиш вазифаларини муваффақиятли ҳал этиш:

— бутун совет халқини Ленин байроғи остида, КПСС теварагида маҳкам жипслаштиришни, ишчилар синфи, колхозчи деҳқонлар, зиёлиларнинг фидокорона меҳнат қилишини, хўжалик ва маданий қурилишнинг ҳамма участкаларида мусобақани зўр куч билан ривожлантиришни;

— илмий-техника тараққиётини жадаллаштиришни ва ижтимоий ишлаб чиқаришнинг самарадорлигини оширишни, саноатни тинмай ўстиришни ва қишлоқ хўжалигини муттасил тез суръатлар билан ривожлантиришни, шу асосда халқ турмушининг моддий даражаси ва маданий савиясини янада кўтаришни;

— социализмнинг афзалликлари ва имкониятларидан ишлаб чиқаришда ва транспортда, қурилишда ва қишлоқ хўжалигида, аҳолига хизмат кўрсатиш соҳасида тўлиқ фойдаланишни; халқ хўжалигининг ҳамма тармоқларини индустрлаштиришни ва тобора кўпроқ автоматлаштиришни;

— социализмнинг демократик принципларини такомиллаштиришни, меҳнаткашларнинг ташаббускорлигини авж олдиришни, интизом ва уюшқоқликни мустаҳкамлашни, ижроия органлари ва вазифадор шахсларнинг халқ олдидаги масъулиятини оширишни, социалистик қонунларга қаттиқ риоя қилишни;

— турмушнинг социалистик нормаларини мустаҳкамлашни, одамларни меҳнатга ва ижтимоий мулкка коммунистик муносабатда бўлиш, совет ватанпарварлиги, пролетар интернационализми ва халқлар дўстлиги руҳида тарбиялашни, фан, маданият ва маорифни янада ривожлантиришни;

— мамлакатнинг мудофаа қобилиятини бутун чоралар билан мустаҳкамлашни, империализм реакцион кучлари томонидан қилинадиган агрессияни даф этишга халқ ва армияни ҳамиша тайёр ҳолда саклаб туришни тақозо қилади.

Коммунизм фанга асосланиб қурилмоқда. Экономика ўсиб ва мураккаблашиб бораётганлиги, илмий-техника революцияси ривожланаётганлиги, ижтимоий муносабатлар такомиллашаётганлиги ва маданият юксалиб бораётганлиги сабабли бошқарув вазифалари тобора мураккаб ва ғоят хилма-хил бўлиб қолмоқда. Бу эса партия ва халққа садоқатли, ўқимишли, юқори малакали ходимларга бўлган эҳтиёжни кучайтирмоқда. Кадрлар тайёрлаш ва улардан фойдаланиш системасини такомиллаштириш партия, совет давлатининг муҳим вазифасидир.

Социализмнинг ижтимоий система сифатидаги афзалликларини жамият илмий асосда қанчалик билиб олса ва бу афзалликлардан амалда қанчалик фойдаланса, бу афзалликлар шу даражада ўз кучини кўрсатаберади. Марказлаштирилган планли раҳбарликни бутун чоралар билан такомиллаштириш ва бошқарувнинг демократик асосларини ривожлантириш, меҳнаткашлар кенг оммасини бошқарув ишларига тортиш, ҳисобга олиш ва контроль қилиш системасини яхшилаш, меҳнатни илмий уюштиришни ишлаб чиқиш ва ҳамма жойда жорий қилиш, замонавий илмий-техника воситаларини қўлланиш — мана шуларнинг ҳаммаси бошқарув системасини ривожлантиришнинг асосий йўлларидир.

Коммунистик партия ва Совет ҳукумати иқтисодий ва социал жараёнларга илмий раҳбарлик қилишга катта аҳамият бермоқдалар.

Мамлакат иқтисодий, социал-сиёсий ва маънавий ҳаётига раҳбарликни такомиллаштириш борасида Марказий Комитетнинг 1964 йилги ноябрь Пленумида, 1965 йилги март ва сентябрь Пленумларида ишлаб чиқилган ҳамда партиянинг XXIII съезди маъқуллаган чоралар совет жамиятини коммунизм йўлида ривожлантиришда янги босқич бўлди.

Коммунизм фақат социализм муваффақиятлари асосида, унинг экономикасини, социал структурасини, сиёсий тузилиши ва маънавий ҳаётини янада ривожлантириш ва такомиллаштириш асосидагина қурилиши мумкин.

СОЦИАЛИСТИК ИШЛАБ ЧИҚАРИШНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ВА ХАЛҚНИНГ МОДДИЙ ФАРОВОНЛИГИНИ ЮКСАЛТИРИШ

8. Фан ва техникани ривожлантириш, механизациялаш ва автоматлаштириш, меҳнат унумдорлигини бетўхтов ўстириб бориш заминида коммунизмнинг моддий-техника базасини яратиш — совет жамиятининг асосий иқтисодий вазифасидир.

Социалистик ишлаб чиқариш ҳозирги кунда шундай даражага етдики, бу даража коммунизмнинг моддий-техника базасини қуриш вазифасини муваффақият билан амалга ошириш имконини беради.

Социализмнинг ҳал қилувчи ютуқлари ва афзалликларидан бири — иқтисодий тараққиётнинг барқарор юксак суръатларидир. Саноат ишлаб чиқаришининг ўртача йиллик ўсиши 1929—1966 йилларда СССРда 11,1 процентни ташкил қилган бўлса, АҚШда — 4,0 процент, Англия ва Францияда — 2,5 процент бўлди. Индустрялаштиришнинг юксак суръатлари мамлакатимизда саноатни ғоят даражада юксалтиришга эришиш имконини берди. Саноат маҳсулоти 1913 йилдагига нисбатан 1966 йилда 66 баравар, шу жумладан машинасозлик ва металл ишлаш саноати маҳсулоти 538 баравар, химия саноати маҳсулоти — 294 баравар, пўлат ишлаб чиқариш — 22,5 баравар, электр энергияси ҳосил қилиш 267 баравар, цемент ишлаб чиқариш — 45 баравар кўпайди, енгил саноат маҳсулоти 16,2 баравар, озиқ-овқат саноати маҳсулоти — 12,8 баравар, транспорт барча хилларининг юк обороти 23,1 баравар ўсди.

20 йилга яқин вақт агрессияни даф қилишга ва ундан кейин халқ хўжалигини тиклашга сарф бўлганлигига қарамай, Совет Иттифоқи ривожланган машинасозлик ва энергетика, замонавий металлургия ва ёқилғи саноати, химия ва электроника мамлакатига айланди. Шу йил мамлакатимиз йилига 100 миллион тоннадан кўпроқ пўлат ишлаб чиқариш даражасига етиб олди. Совет индустрияси ҳозирги кунда ғоят мураккаб ишлаб чиқариш ва техника вазифаларини ҳал қилишга, мамлакатнинг бутун экономикасини юксак суръатлар билан ривожлантиришни таъминлашга қодирдир.

Индустрия соҳасидаги муваффақиятлар колхоз ва совхозларни техника билан қуролланиш даражасини оғишмай юксалтириб бориш ҳамда қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини ривожлантиришга имкон беради. 1966 йил охирига келиб, қишлоқ хўжалигимиздаги тракторлар парки 1.660 минг дона, ғалла ўриб-йиғувчи комбайнлар — 531 минг донадан иборатдир. Қишлоқ хўжалигининг умумий энергетика қувватлари 1966 йилда революциядан илгариги даражадан 10 баравар ошиб кетди. Ҳозирги вақтда деярли барча колхоз ва совхозлар электр энергиясидан фойдаланмоқдалар. Электр технология процессларига тобора кенг кўламда кириб бормоқда.

Бироқ, социалистик ишлаб чиқаришнинг иқтисодий қонунларини, моддий манфаатдорлик принципларини, ижтимоий ва шахсий манфаатларни тўғри қўшиб олиб бориш принципларини амалга оширишда йўл қўйилган хатолар, қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришига раҳбарликдаги субъективизм қишлоқ хўжалигини ривожлантиришга салбий таъсир кўрсатди. Партия қишлоқ хўжалигига раҳбарлик ишидаги хато ва камчиликларни бартараф қилиш учун жадал тадбирлар кўрди. Марказий Комитетнинг март (1965 йил) Пленумида колхоз ва совхоз ишлаб чиқаришини ривожлантириш суръатларини жадаллаштириш юзасидан иқтисодий ва сиёсий тадбирлар системаси ишлаб чиқилди. Бу сиёсатни амалга ошириш, фан ва техника ютуқларидан, малакали кадрлардан, иқтисодий ва маънавий стимуллардан тўғри фойдаланиш қишлоқ хўжалигини жадал ривожлантириш, ҳосилни кўпайтириш, чорвачилик маҳсулотлари етиштиришни кўпайтириш учун зарур шароит яратиб беради. 1966 йилда 171,2 миллион тонна, ёки 1940 йилдагига нисбатан 1,8 баравар кўпроқ дон; 10,8 миллион тонна, ёки 2,3 баравар кўпроқ гўшт; 1,2 миллион тонна, ёки 3,1 баравар кўпроқ мол ёғи етиштирилди.

Янги беш йилликнинг (1966—1970 йиллар) бажарилиши жамиятимизнинг коммунизм моддий-техника базасини яратиш йўлидан анча илгарилаб кетишини таъминлаш, мамлакатнинг иқтисодий ва мудофаа қувватини мустаҳкамлаш имконини беради. Халқ хўжалигининг энг прогрессив, ҳал қилувчи тармоқларини устун даражада ўстириш йўли билан, энг илғор техника ва меҳнатни илмий асосда ташкил қилиб, меҳнат унумдорлигини ошириш ишлаб чиқариш фондлари ва капитал маблағлардан яхшироқ фойдаланиш, маҳсулот сифатини яхшилаш ҳамда тежаш режимига қатъий риоя қилиш негизида бутун социалистик экономикани янада юксалтириш вазифаси ҳал қилинади. Қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини интенсивлаштириш асосида механизациялаш, химиялаштириш ҳамда мелиорацияни кенг кўламда ривожлантириш йўли билан қишлоқ хўжалик маҳсулотлари ишлаб чиқариш анча ўстирилади.

Замонавий фан ва техника базасида ривожланаётган совет экономикаси тобора кўпроқ балансланган ва уйғунлаштирилган экономика бўлиб бормоқда. Партия оғир индустриянинг устун суръатлар билан ўстира бориш билан бирга саноатнинг аҳоли моддий ва маданий эҳтиёжларини бевосита қондирувчи тармоқларини жадал ривожлантириш, ана шу тармоқларни техника жиҳатдан реконструкция қилиш, уларнинг хом ашё ва энергетика базасини мустаҳкамлаш ҳамда кенгайтириш йўлидан бормоқда. Истеъмол предметлари ишлаб чиқариш билан ишлаб чиқариш воситалари ишлаб чиқаришнинг ўсиш суръатларини бир-бирига яқинлаштириш — халқ хўжалигидаги замонавий структура ўзгаришларининг муҳим хусусиятларидан биридир.

Совет Иттифоқи экономикани кризисларсиз бетўхтов юксалтириш, фан ва техникани жадал суръатлар билан ривожлантириш, меҳнатга лаёқатли аҳолини иш билан тўла таъминлаш ва халқ фаровонлигини оширишга муваффақ бўлди. Халқ хўжалигини план асосида ривожлантириб бориш умумдавлат миқёсида экономикани самарали бошқариш, оптимал пропорцияларни белгилаш, ишлаб чиқарувчи кучларни оқилона жойлаштириш, моддий, меҳнат ва молия ресурсларини тежашни таъминлаш имконини беради. Социалистик планлаштириш ижтимоий ишлаб чиқаришнинг барча звеноларини қамраб олади. У корхоналарнинг хўжалик соҳасидаги оператив мустақиллиги билан бирга қўшиб олиб борилади ҳамда меҳнаткашлар оммасининг ижодий ташаббусига таянади. СССРда хўжаликни план асосида юритишнинг назария ва практикаси — халқларнинг тарихий тажрибасига, коммунистик қурилишга қўшилган катта ҳиссадир.

Социалистик экономикани ривожлантириш планларини амалга оширишда планлаштириш ва иқтисодий рағбатлантиришнинг янги системасини изчиллик билан амалга ошириш муҳим аҳамиятга эгадир. Бу система социалистик хўжалик юритишнинг ўзгарган шароитларини, замонавий социалистик ишлаб чиқаришнинг кенгайган миқёсларини, унинг структурасидаги сифат ўзгаришларини ҳамда илмий-техник революция талабларини ўзида акс эттиради. Ўз моҳиятига кўра, изчил социалистик бўлган, социализмнинг иқтисодий муносабатларини ишлаб чиқариш кучларини ривожлантириш даражаси ва характерига мувофиқлаштириш зарурлигини ифодалайдиган иқтисодий реформа экономикани бошқаришга янгича ёндашиш демакдир. Унинг моҳияти раҳбарликнинг иқтисодий методлари ролини кучайтиришдан, давлат йўли билан планлаштиришни такомиллаштириш ва корхоналарнинг хўжалик соҳасидаги мустақиллиги ва ташаббусини кенгайтиришдан, хўжалик ҳисобини бутун чоралар билан жорий этиш ва такомиллаштиришдан иборат. Реформанинг муваффақият билан амалга оширилиши кўп жиҳатдан марказлаштирилган раҳбарлик билан корхоналарнинг хўжалик соҳасидаги мустақиллигини, маънавий ва моддий рағбатлантиришни, товар-пул муносабатлари ва улар билан боғлиқ бўлган иқтисодий категориялар — фойда, баҳо, кредит ва ҳоказолардан социалистик асосда моҳирона фойдаланишни (булар социализм шароитида янгича социал мазмун касб этади) тўғри қўшиб олиб боришга, омма орасидаги ташкилотчилик ва ғоявий-сиёсий ишнинг савиясига боғлиқдир.

Янги шароитда жамият, коллектив ва айрим меҳнаткашнинг манфаатлари оқилона тарзда бирга қўшиб олиб борилади, ходимларнинг барча ишлаб чиқариш ресурсларини тўла тўкис ишга солишдан, маҳсулот сифатининг яхшиланишидан манфаатдорлиги ортиб боради. Иқтисодий реформа халқ оммаси ижодий активлигининг, ишлаб чиқаришни бошқаришдаги ролининг янада кучайишига олиб келади, мамлакат экономикасининг янада юксалишига ёрдам беради.

9. Социалистик ишлаб чиқаришнинг ўсиши совет халқи моддий фаровонлиги ва маданиятининг юксалиши учун мустаҳкам база яратиб берди.

Саноат ва қурилиш ишчиларининг реал даромадлари 1966 йилда 1913 йилдагига нисбатан 6.6 баравар, деҳқонларнинг реал даромадлари ҳар бир ишловчи ҳисобига 8,5 баравар кўпайди.

Бизда фаровонликнинг ўсиши, биринчидан, ишчи ва хизматчиларнинг иш ҳақини, колхозчиларнинг пул ва натурал даромадларини кўпайтириш, чакана нархларни камайтириш, солиқларни қисқартириш ва бекор қилиш йўли билан; иккинчидан, аҳоли эҳтиёжларини бепул қондириш учун ижтимоий фондларни кенгайтириш ёки билим олишда, медицина хизмати кўрсатишда, социал таъминотда, дам олишда имтиёзлар бериш йўли билан таъминланади.

Меҳнатга яраша ҳақ тўлаш — меҳнаткашларнинг ҳозирги шароитдаги даромадларининг асосий манбаидир. Фақат 1950 йилдан 1966 йилга қадар ишчи ва хизматчиларнинг пул шаклидаги ўртача иш ҳақи 1.5 баравардан зиёд кўпайди. Кейинги йилларда кам ҳақ олувчи ходимларнинг даромадлари анча ошди, колхозчилар даромадлари кўпайди, уларнинг меҳнатига гарантияланган ҳақ тўлаш жорий этилди. Совет кишилари яхшироқ овқатланадиган ва кийинадиган бўлиб қолдилар, уларнинг маънавий ҳаёти анча бой ва кўп қиррали бўлиб қолди.

«Ҳар кимдан — қобилиятига яраша, ҳар кимга — меҳнатига яраша» принципи амал қилиб турган социалистик жамиятда меҳнат фаровонлигининг бирдан-бир манбаи ва ўлчови, ҳар бир кишининг жамиятдаги мавқеининг асосий мезони бўлиб қолади. Социализм даврида меҳнатнинг характеридаги социал-иқтисодий тафовутлар ҳали сақланади. Шу сабабли ҳар бир меҳнаткашга моддий ҳақ тўлаш унинг жамият бахт-саодати йўлидаги меҳнатининг сифати ва миқдори билан белгиланган. Текисчилик йўли билан тақсимлашни жорий этиш ходимларнинг меҳнат натижаларидан моддий манфаатдорлигига, буларнинг ўз профессионал ва маданий савияларини оширишдан манфаатдорлигига путур етказган бўлур эди.

Социалистик ижтимоий тузум кишиларнинг меҳнат унумдорлигини ошириш, ўз истеъдод ва қобилиятларини ривожлантиришдан маънавий ва моддий манфаатдорлигини юзага келтиради. Жамият учун мумкин қадар кўп ва яхши ишлар қилишга интилиш оммавий социалистик мусобақада. ўн миллионлаб ишчилар, деҳқонлар, интеллигентларни ўз ичига олган коммунистик меҳнат ҳаракатида ўзининг ёрқин ифодасини топмоқда.

Социал страхование ва меҳнаткашларни давлат маблағлари ҳисобидан пенсия билан таъминлаш йилдан-йилга ортиб бормоқда. СССРда 34 миллион киши қарилиги ва инвалидлиги учун пенсия олмоқда, меҳнаткашларга касаллиги учун, болалари учун нафақалар бериш кўпаймоқда, ишчи ва хизматчиларнинг даволаниши ва дам олишини ташкил этишга катта маблағлар ажратилмоқда. Колхозчиларни пенсия билан таъминлашнинг ягона системаси жорий этилди.

Совет жамиятида маориф ва халққа билим бериш ижтимоий фондлар ҳисобидан амалга оширилади. Олий ўқув юртларида ва техникумлардаги ўқувчиларнинг каттагина қисмига давлат стипендиялари тўланади, ишлаб чиқаришда ишлаш билан бирга ўқиётган ишчиларга ҳақ тўланадиган қўшимча отпускалар берилади.

Меҳнаткашлар оилаларига болаларни боқиш ва тарбиялашда моддий ёрдам кўрсатишда ижтимоий истеъмол фондларидан кенг кўламда фойдаланилмоқда. Мактабгача тарбия болалар муассасаларида 8 миллиондан ортиқ бола бор. Кўп болали ва ёлғиз оналарга, ҳомиладорлик ва туғиш учун, бола туғилганлиги учун нафақа беришга катта маблағлар ажратилмоқда.

Бутун аҳолига пулсиз медицина ёрдами берилмоқда. Барча ихтисосларга тегишли врачлар сони 578 минг кишидан иборат, ёки революциядан илгариги вақтдагига қараганда 20 баравардан зиёдроқ кўпдир. Касалхоналар, амбулаториялар, поликлиникалар, санаторийлар, пансионатлар ва дам олиш уйларининг кенг шохобчалари барпо этилган. Меҳнаткашларнинг каттагина қисми санаторий ва дам олиш уйларига бепул ёки имтиёзли путёвкалар олиб туради.

Мамлакатимиздаги энг муҳим проблемалардан бири — аҳолининг қулай ва соз уй-жойга бўлган эҳтиёжларини қондиришдир. Коммунистик партия ва Совет ҳукумати бу вазифани ҳал қилиш учун жадал тадбирлар кўрмоқда. Бизнинг мамлакатимиз уй-жой қурилишининг миқёси ва суръатлари жиҳатидан дунёда олдинги ўринлардан бирида туради. Ҳар йили 10—11 миллион совет кишилари ҳовли тўйи қиладилар. Кейинги 10 йил ичида мамлакатимиз бутун аҳолисининг қарийб ярми янги квартира ва уйларга кучдилар ёки ўзларининг турар-жой шароитларини яхшилаб олдилар.

Совет давлати иш ҳафтасининг узунлигини иш ҳақини сақлаб қолган ва кўпайтирган ҳолда қисқартирди. Саноат ишчилари асосий оммасининг иш ҳафтаси 41 соатдан иборат бўлиб, бу миқдор 1913 йилдагига нисбатан 18 соат камдир. Октябрнинг 50 йиллигига қадар икки кун дам олинадиган 5 кунлик иш ҳафтасига ўтиш асосан тугалланади.

Ҳозирги беш йилликда экономикани ўстириш ва меҳнат унумдорлигини ошириш негизида халқнинг моддий фаровонлигини янада юксалтириш тадбирлари амалга оширилади. Ишчилар, инженер-техник ходимлар ва хизматчиларнинг иш ҳақини, колхозчиларнинг жамоат хўжалигидан оладиган даромадларини янада кўпайтириш белгиланган. Меҳнаткашларга маданий-маиший хизмат кўрсатиш даражаси юксалтирилади, савдо ва умумий овқатланишни яхшилаш тадбирлари кўрилади.

Ҳар бир кишининг жамият ривожи ва равнақига қўшадиган меҳнат ҳиссаси, жамиятнинг ҳар бир меҳнатчиси тўғрисида тинмай ғамхўрлик қилиш — советчасига ҳаёт кечиришга хос бўлган хусусиятлардан биридир. Ҳозирги вақтда бутун мамлакатда меҳнаткашларнинг юксак сиёсий онглилиги, ғайрат шижоати ва ташаббусининг ифодаси сифатида Улуғ Октябрнинг 50 йиллиги шарафига оммавий социалистик мусобақа авж олиб кетди.

СОВЕТ ЖАМИЯТИНИНГ ИЖТИМОИЙ СТРУКТУРАСИ ВА СОЦИАЛИСТИК ДЕМОКРАТИЯНИНГ РИВОЖЛАНИШИ

10. Совет жамиятининг ижтимоий структураси меҳнаткашларнинг дўст синфлари ва группалари мавжудлиги билан, уларнинг иқтисодий, социал, сиёсий ва ғоявий манфаатларининг бирлиги билан, коммунизм қурилишидан умумий манфаатдорликлари билан характерланади.

Ишчилар синфи — янги жамиятнинг етакчи бунёдкор кучидир. Давлатимизнинг ярим асрлик ҳаёти марксизм-ленинизмнинг ишчилар синфининг буюк тарихий вазифаси тўғрисидаги энг муҳим қоидаси тўғри эканлигини тасдиқлади. Ишчилар синфи эксплуататорлик тузумини ағдариб ташлашда ва янги ижтимоий-иқтисодий формацияни барпо этишда раҳбар куч бўлиб майдонга чиқди. Ишчилар синфи синфий тафовутларни тугатишни, синфсиз коммунистик жамият қуришни ўз олдига мақсад қилиб қўяди. Ишчилар синфи социалистик ватанпарварликнинг соҳиби бўлиб, айни вақтда миллий худбинликдан холидир, барча мамлакатлар меҳнаткашларининг бирдамлиги идеяларига астойдил содиқдир.

Индустрия тараққиёти натижасида ишчилар сони ортиб бормоқда, ишчилар ҳозирги пайтда мамлакат меҳнаткашларининг ярмидан кўпроғини ташкил этади. Совет ишчиларининг ишлаб чиқариш малакасида, уларнинг техникавий ва маданий савиясида, ишчилар меҳнатининг мазмуни ва характерида туб ўзгаришлар содир бўлмоқда. Ҳозирги вақтда ишчиларнинг қарийб 50 проценти тўлиқ ва тўлиқсиз ўрта маълумотлидир. Буларнинг ҳаммаси меҳнат унумдорлигини ошириш, совет ишчиларининг ижтимоий фаолиятини юксак даражага кўтариш, уларнинг маънавий талаб-эҳтиёжларини кенгайтириш учун имконият туғдирди, оммавий рационализаторлик ва ихтирочилик каби ажойиб ҳаракатни вужудга келтирди. Мураккаб машиналар ва ишлаб чиқариш процессларини бошқараётган ишчининг меҳнати, инженер ва техникнинг меҳнати билан тобора яқинлашиб қолмоқда.

Социалистик жамиятнинг энг муҳим моддий негизи бўлган индустрия билан боғланган ва энг илғор ҳамда энг уюшган куч бўлган ишчилар синфи коммунизм қуриш даврида ҳам ўзининг раҳбарлик ролини амалга оширмоқда.

Социализм **деҳқонларнинг** мавқеини тубдан ўзгартириб юборди. Ишчилар синфининг содиқ иттифоқчиси бўлган деҳқонлар коммунистик жамият қурилишининг актив кучи бўлиб қолди. Йирик социалистик хўжаликлар — совхоз ва колхозларнинг ташкил топиши, қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришининг механизациялаштирилиши қишлоқ хўжалик меҳнатини индустриал меҳнат билан анча яқинлаштирди. Қишлоқ меҳнаткашларининг умумий билим ва маданий-техника савияси юксалмоқда. Шаҳар билан қишлоқ ўртасидаги муҳим тафовутлар аста-секин йўқолиб бормоқда. Қишлоқнинг қиёфаси ўзгаряпти. Совет деҳқонлари илғор техникани эгаллаб, меҳнат унумдорлигини оширмоқдалар, тирикчилик ва маънавий ҳаётнинг қулайроқ шарт-шароитларини вужудга келтирмоқдалар.

Коммунистик қурилиш даврида жамият ҳаётининг ҳамма соҳаларида совет **зиёлиларининг** роли ошмоқда. Совет зиёлиларининг манфаатлари ишчилар ва деҳқонларнинг манфаатлари билан чамбарчас боғланган. Ишлаб чиқариш, фан ва техника мавж уриб ривожланаётганлиги муносабати билан зиёлиларнинг, хусусан техника зиёлиларининг сони тез ортиб бормоқда. 1913 йилда мамлакатнинг хўжалигида 200 мингга яқин олий ва ўрта махсус маълумотли мутахассис бор эди, 1966 йилда эса уларнинг сони қарийб 13 миллион кишига етди. Социализм даврида зиёлиларнинг ижодий фаолияти учун кенг имкониятлар очилади. Коммунистик қурилиш янги техникани вужудга келтиришда, ишлаб чиқаришни бошқаришда, коммунизм қурувчилар ёш авлодларини ўқитиш ва тарбиялашда, маданият, фан, адабиёт ва санъатни ривожлантиришда зиёлиларнинг билими, қобилиятини татбиқ этиш учун янги қулай шароитларни вужудга келтиради.

Ишлаб чиқарувчи кучларни ва социалистик ижтимоий муносабатларни кучли суръатда ривожлантириш, бутун аҳолининг турмуш даражасини ва маданиятини юксалтириш асосида социал тафовутлар аста-секин барҳам топмоқда. Коммунистик қурилиш жамиятимиздаги синфлар ва социал группаларнинг ҳамкорлигини янги босқичга кўтаради. Улар ягона бир сафда бориб, коммунизмнинг моддий базасини яратмоқдалар, ижтимоий муносабатларни такомиллаштирмоқдалар, халқнинг маънавий, сиёсий ва ғоявий бирлигини мустаҳкамламоқдалар.

11. Совет жамиятида миллатлар ва элатларнинг тенглик, дўстлик ва ҳамкорлик муносабатлари қарор топди, уларнинг тағин ҳам гуллаб-яшнаши ва бир-бирлари билан яқинлашувлари учун мустаҳкам асослар вужудга келтирилди.

Миллатларнинг дўстлик ва ҳамкорлик муносабатлари ҳар бир миллатнинг, совет халқлари бутун ҳамдўстлигининг манфаатларига тамомила мосдир. Бу муносабатлар социал тараққиётни тезлаштирувчи қудратли воситадир.

Иттифоқдош республикаларда ишлаб чиқарувчи кучлар, замонавий саноат, социалистик қишлоқ хўжалиги мавж уриб ривожланмоқда, ишчилар синфи, колхозчи деҳқонлар ва халқ зиёлилари кадрлари ўсмоқда. Миллатларнинг иқтисодий ҳамкорлиги мустаҳкамланаяпти. улардан ҳар бирининг коммунистик қуришдан иборат умумий ишга қўшаётган ҳиссаси ортиб бораяпти. Коммунистик қурилиш жараёнида иттифоқдош республикалар ўртасидаги иқтисодий алоқалар ҳар томонлама алоқа тусини олмоқда. СССР халқ хўжалиги ўзаро боғланган ягона комплекс бўлиб, миллатларнинг тобора яқинлашуви учун объектив асосдир. СССР халқлари социалистик миллатлар ўртасида моддий ва маънавий бойликларни айрибошлашни тобора кучайтириш самараларини сезиб турибдилар. Моддий ва маънавий бойликларни айрибошлаш улар учун ҳаётий зарурат бўлиб қолди.

Социалистик миллатларда иқтисодий ва социал манфаатларнинг муштараклиги асосида интернационал ҳислатлар зўр бериб ривожланмоқда, коммунизм қурувчиларининг умумсовет традициялари қарор топмоқда. Мақсадларнинг бирлиги ва марксча-ленинча идеологиянинг бирлиги, коммунизм ишига садоқат, чуқур интернационализм ва совет ватанпарварлиги, миллий фазилатларни ҳурмат қилиш, дўстлик ва қардошлик — ягона ва шу билан бирга кўп миллатли социалистик жамият меҳнаткашларининг характерли хусусиятларидир. КПСС миллий маҳдудлик қолдиқларига қарши, маҳаллийчилик, миллатчилик, шовинизмнинг ҳар қандай кўринишларига қарши изчил кураш олиб бормоқда.

СССРдаги барча халқларнинг шаклан миллий, мазмунан социалистик маданияти вужудга келди ва ривожланмоқда. Қирқдан ортиқ элат октябрдан кейингина ўз ёзувига эга бўлди. Социализм миллий маданиятларнинг равнақ топиши ва бир-бирини бойитиши учун ҳамма шарт-шароитларни вужудга келтирди. Ҳар бир миллий маданият ўзининг энг яхши миллий хусусиятлари ва традицияларини сақлаб ва ривожлантириб, эскириб қолган формаларни бартараф қилиб, бошқа миллатлар маданиятларининг ютуқларидан ижодий тарзда фойдаланмоқда. Рус тили миллатлар ўртасидаги алоқанинг, илмий, маданий бойликларни айрибошлашнинг воситаси бўлиб қолди. Миллий маданият ва тиллар ривожланиб бораётган бир шароитда ҳар бир миллат барча совет халқларининг маънавий бойликларидан фойдаланиш ва уларни ўзлаштириш соҳасида ҳамма имкониятларга эгадир.

Бутун дунё ленинча миллий сиёсатнинг ҳаётий кучини СССР тажрибасида кўриб, шунга ишонч ҳосил қилмоқда. Мамлакатимизда миллий масаланинг ҳал этилганлиги актив ва мустақил тарихий ижод «мумтоз миллатлар»нинг мулкигина бўлмай, балки барча халқларнинг мулки эканлигини жуда яққол кўрсатди. Кўп миллатли совет социалистик давлати пролетар интернационализми идеяларининг тантанасини амалда намойиш қилмоқда.

12. Коммунистик қурилиш даврида социалистик давлатчилик ва демократия такомиллашиб, янада ривожланади.

Коммунистик қурилиш жараёнида социалистик давлатнинг роли, хусусан унинг хўжалик-ташкилотчилик ва маданий-тарбиявий вазифалари тобора ортади. Кенг меҳнаткашлар оммасини жамият ишларини бошқаришга жалб этмай туриб, бу вазифаларни ҳал этиш мумкин эмас. Мамлакатимиздаги халқ ҳокимияти аввало, давлат ва жамоат ташкилотларининг хусусиятларини бирга қўшиб олиб борувчи халқ вакиллиги органлари бўлмиш Советларда ўз ифодасини топмоқда. Совет социалистик давлати ўз социал базасининг кенглиги туфайли кучлидир. Пролетариат диктатураси давлати социализм ғалаба қилиши билан ишчилар синфи раҳбарлик ролини бажаргани ҳолда бутун халқнинг сиёсий ташкилоти бўлиб қолмоқда.

Умумхалқ давлати — социалистик давлатчиликнинг ижтимоий коммунистик ўз-ўзини бошқариш сари янада ривожланишидир. Бу давлат пролетариат диктатураси ишини — коммунизм қурилишини давом эттирмоқда, бошқа социалистик давлатлар билан биргаликда халқаро майдонда империализмга қарши синфий кураш олиб бормоқда. Социалистик давлатни ва социалистик демократияни тағин ҳам ривожлантириш ва такомиллаштириш — ижтимоий ўз-ўзини бошқаришга ўтиш йўлидир.

(Давоми 4-бетда).

УЛУҒ ОКТЯБРЬ СОЦИАЛИСТИК РЕВОЛЮЦИЯСИНИНГ 50 ЙИЛЛИГИ

(Боши 1, 2 ва 3-бетларда).

Бу эса меҳнаткашлар депутатлари Советларининг роли ошиб бораётганлигида, уларнинг фаолиятида жамоатчилик асосларининг кучайиб бораётганлигида, ишлаб чиқариш, социал ва маънавий ҳаётга доир масалаларни ҳал этишда меҳнаткашлар коллективлари ва жамоат ташкилотлари ролининг ўсиб бораётганлигида ўзининг конкрет ифодасини топмоқда.

Совет жамиятининг тараққиётида бошқариш, хўжалик юритиш мактаби, коммунизм мактаби бўлган касаба союзларининг роли ўсиб бормоқда. Касаба союзлари ўз сафларида 80 миллиондан ортиқ ишчи ва хизматчини бирлаштиради. Улар партиянинг мустаҳкам таянчи бўлиб, мамлакатнинг ишлаб чиқарувчи кучларини ривожлантиришда, меҳнат унумдорлигини оширишда, фан-техника тараққиётини жадаллаштиришда катта ташкилотчи кучдир. Совет касаба союзлари халқ хўжалигини планлаштириш ва бошқаришда актив қатнашмоқдалар, социалистик мусобақани, оммавий техника ижодкорлигини, онгли меҳнат интизомини ривожлантириш соҳасида кўп иш қилмоқдалар. Улар қонун лойиҳаларини тузишда ташаббус кўрсатиш ҳуқуқидан фойдаланиб, давлат социал страхованиеси ишларини бошқаряптилар, давлат органлари билан биргаликда меҳнат ва истеъмол меъёрини, меҳнат ҳақидаги қонунларга риоя қилинишини контроль қилиб турибдилар. Касаба союзлари меҳнаткашларнинг меҳнати, турмуш шароитини яхшилаш ва уларнинг меҳнатини яхши ташкил этиш тўғрисида ғамхўрлик қилмоқдалар, маданий-оқартув муассасаларининг кенг шохобчаларига раҳбарлик қилиб, оммавий физкультура, спорт ва туризмни ривожлантирмоқдалар. Касаба союзларини янада мустаҳкамлаш, уларнинг совет жамияти ҳаётидаги ролини ошириш — коммунистик қурилиш вазифаларини муваффақиятли ҳал этишнинг муҳим шартларидан биридир.

23 миллион йигит ва қизни бирлаштирган Бутуниттифоқ Ленинчи Коммунистик Ёшлар Союзи партиянинг актив ёрдамчиси ва резерви, совет ёшларининг ташкилотчисидир. Ленин комсомоли, шонли совет ёшлари социалистик қурилишнинг ҳамма босқичларида партия ишига фидокорона садоқат намуналарини кўрсатдилар. Комсомол Советлар мамлакати ёш авлодини коммунизм идеяларига садоқат руҳида тарбиялашда партияга ёрдам бермоқда. Комсомол, совет ёшлари ўз оталарининг йўлидан бориб, Октябрнинг революцион традицияларини давом эттирмоқдалар.

Оммавий кооператив, маданий, техника, илмий, спорт, мудофаа ташкилотлари ва бошқа ташкилотлар кенг ривожланмоқда. Бу ташкилотлар мамлакатнинг ижтимоий ҳаётида муҳим роль ўйнайдилар.

Буржуа демократияси шароитида аҳолининг талайгина қисми учун социал ҳуқуқ ва эркинликлар расмий характерга эгадир. Ижтимоий мулкчилик асосида вужудга келган социалистик демократия буржуа демократиясидан тамомила фарқ қилиб, меҳнаткашларнинг социал-сиёсий ҳуқуқларини ва шахс эркинлигини таъминлайди, давлат, хўжалик ва жамоат ишларини бошқаришда меҳнаткашларни қатнаштириш учун кенг имкониятлар очиб беради. Меҳнаткашлар депутатлари Советларининг сессияларида, партия, касаба союз ташкилотларининг йиғилишлари ва умумий йиғилишларда, халқ контроли органлари, матбуот, радио, телевидение орқали меҳнаткашлар ижтимоий ҳаётнинг хилма-хил масалалари юзасидан таклифлар киритадилар, қонун лойиҳаларини муҳокама қиладилар, камчилик ва хатоларни танқид қиладилар, қонунни бузувчиларга қарши ва уюшқоқсизликка қарши кураш олиб борадилар.

Дахлсиз социал ва сиёсий ҳуқуқлар жамият барча аъзоларининг ўз бурчларига — жамоат бойлигини сақлаш ва кўпайтириш, ҳалол меҳнат қилиш, жамоат тартибини сақлаш, социалистик Ватанни ҳимоя қилиш бурчларига қатъий риоя қилишларини кўзда тутади. Социалистик демократия ҳар бир кимсанинг ўзбошимчалиги билан ва гражданлик бурчига анархистларча эътиборсиз қараш билан, жамоат манфаатларига зарар етказадиган ҳар қандай кирдикорлар билан сиғишмайди.

Социалистик демократияни такомиллаштириш иқтисодий ва социал тараққиётни жадаллаштиришга, коммунистик қурилиш вазифаларини самарали ҳал этишга эришишга ёрдам беради.

13. Совет Иттифоқи Коммунистик партияси совет жамиятининг раҳбар ва етакчи кучидир.

Партия ўзининг бутун фаолиятида марксизм-ленинизм улуғ таълимотига амал қилади. Коммунистик партия революцион назарияга, жамиятнинг объектив қонуниятларини билишга таяниб, иқтисодий, социал ва маънавий ҳаёт соҳасидаги сиёсатини ишлаб чиқади ва амалга оширади. Фан билан сиёсатнинг узвий бирлиги — партия раҳбарлигининг энг муҳим принципидир.

Улуғ Ленин революцион назариясиз революцион ҳаракат бўлиши мумкин эмас, деб таълим берган эди. Партия, В. И. Ленин марксистик назариянинг пролетар революцияси ва озодлик курашининг йўллари, революция тараққиётининг тинч ва нотинч йўллари, революцион курашда ишчилар синфининг деҳқонлар билан иттифоқи, пролетариат диктатураси ва партиянинг революция ҳамда социалистик қурилишдаги раҳбарлик роли, социализмни дастлаб бир мамлакатда қуриш имкониятлари, социалистик экономикани вужудга келтириш йўллари, деҳқонлар ва зиёлиларни социализм қурилишига жалб этиш, миллий масалани ҳал этиш тўғрисидаги, маданий революциянинг мазмуни ва уни амалга ошириш методлари тўғрисидаги туб проблемаларни ва бошқа масалаларни ишлаб чиқдилар.

Партия марксча-ленинча таълимотни ижодий ривожлантириб ва бойитиб совет халқига коммунизм ғалабаси учун курашдаги йўлини ёритиб бермоқда. Партия социализмнинг коммунизмга ўсиб ўтиш қонуниятларини очиб бериб, коммунизм ғалабаси учун моддий-техника базасини вужудга келтириш биринчи даражали аҳамиятга эга эканлигини асослаб берди, халқ хўжалигини ташкил этиш ва бошқаришнинг илмий принципларини ишлаб чиқди, социалистик давлатнинг ривожланиб, коммунистик ўз-ўзини бошқаришга ўтишини, социалистик ижтимоий муносабатларни такомиллаштириш ва социалистик жамият меҳнаткашларини коммунистик онглилик руҳида тарбиялаш йўлларини назарий жиҳатдан асослаб берди; бизнинг партиямиз ҳозирги жаҳон тараққиёти, халқаро коммунистик ва ишчилар ҳаракатининг энг муҳим проблемаларини ишлаб чиқишга катта ҳисса қўшмоқда.

Социалистик жамият қуриш тўғрисидаги фан СССРда реал равишда мавжуд бўлган социализмда ўз ифодасини топди. Бу фан марксизм-ленинизм хазинасига қўшилган жуда катта ҳиссадир. Партиянинг уч программаси партия революцион фикри ва революцион практикасининг тўлиқ ифодасидир. Бу программаларнинг ҳар бири социализм тараққиётининг энг муҳим тарихий босқичларига мосдир.

Бизнинг партиямиз жуда катта назарий бойликка эга бўлиб, бу бойликни революцион кураш практикасига ва янги жамиятни барпо этишга татбиқ этиш соҳасида мислсиз кўп тажриба тўплагани ҳолда марксча-ленинча фикрнинг бошқа мамлакатларда эришаётган ютуқларига ҳам юксак баҳо беради, ўзининг назарий ва амалий ишида, социализм ва коммунизм учун курашда бу ютуқларни эътиборга олади ва улардан фойдаланади.

КПСС — янги жамият қуриш жараёни билан чамбарчас алоқада доим ривожланиб бораётган жонли сиёсий организмдир. Демократик централизм принципи сиёсий ташкилот бўлмиш КПСС фаолиятининг энг зарур шартидир. Партия Совет ҳокимиятининг 50 йили мобайнида ўсиб жуда катта кучга айланди. Унинг сафларида 12,8 миллиондан ортиқ коммунист бор. Булар ишчилар синфи ва барча меҳнаткашларнинг энг илғор вакилларидир. Партия сафларининг поклиги тўғрисида, ҳар бир коммунистнинг КПСС аъзоси деган юксак номга муносиб бўлиши ва бу номни оқлаши тўғрисида ғамхўрлик қилиш — партия ҳаётининг, барча партия ташкилотлари ҳаётининг қонунидир. Ишчилар синфи партияда бундан буён ҳам етакчи ўринни эгаллайверади. Коммунистик партия — ишчилар синфининг, меҳнаткаш халқнинг, ижодкор халқнинг жон-танидир. Бу партия халқнинг якдиллик билан қўллаб-қувватлаётганлигини доим сезиб турибди. Меҳнаткашларнинг ишончи партия учун азиздир, партиянинг халқ манфаатларидан бошқа ҳеч қандай манфаатлари йўқ.

Партия бош йўлни оғишмай давом эттираверади. Партия бу йўлни троцкизмга, майда буржуа авантюризмига, ўнг оппортунистларга, миллатчи оғмачиларга ва антиленинчи бошқа оқим ҳамда группаларга қарши муросасиз курашда қаттиқ туриб ҳимоя қилди.

КПСС коммунистик қурилишга, мамлакатнинг ички ва ташқи сиёсатига раҳбарлик қилишда жуда бой тажриба тўплади. Партия ўзининг раҳбарлик ролини давлат ва жамоат ташкилотлари системаси орқали амалга ошириб ташкилотчилик ва ғоявий-тарбиявий ишнинг партияга хос методлари билан ҳаракат қилиб, бу ташкилотларни бирлаштиради ва уларнинг куч-ғайратини ягона бир мақсадга йўналтиради. Партия совет ва хўжалик органларининг ташаббусини бутун чоралар билан ривожлантирмоқда ва уларнинг фаолиятида мумкин қадар кўпроқ самарага эришиш учун ҳаракат қилмоқда.

Партия коммунистлар олдига юксак талаблар қўймоқда, уларнинг назарий ва сиёсий савиясини оширишга ҳаракат қилмоқда, уларни эскилик ва қолоқликка муросасиз бўлиш руҳида тарбияламоқда, барча янги, илғор ҳаракатларни қўллаб-қувватламоқда. Партия, давлат ва жамоат ташкилотларининг фаолиятини яхшилашга ёрдам берадиган амалий ва принципиал танқид ҳамда ўз-ўзини танқидни ривожлантиришга партия тобора кўп аҳамият бермоқда.

Социализм ривожланиб бориши билан партиянинг роли ўсади. Жамиятни қайта қуриш соҳасидаги вазифаларнинг миқёслари ва мураккаблиги ортиб бораётганлиги, омма ижодий фаолиятининг ўсиб бораётганлиги, социалистик демократиянинг тобора ривожланаётганлиги буни тақозо этади.

Марказий Комитетнинг октябрь (1964 йил) Пленумида ва шундан кейинги Пленумларида, XXIII съездда иқтисодий, сиёсий ва маданий қурилишнинг етилган вазифаларини амалга оширишга қаратилган муҳим тадбирлар ишлаб чиқилди. Партиянинг ана шу қарорларини амалга ошириш учун кураш ҳозирги кунда КПСС ва бутун совет халқи фаолиятининг асосий мазмунидир.

СОЦИАЛИЗМНИНГ МАЪНАВИЙ МАДАНИЯТИ ВА МЕҲНАТКАШЛАРНИ КОММУНИСТИК РУҲДА ТАРБИЯЛАШ

14. Совет жамиятида маънавий маданиятнинг барча бойликлари халқ манфаатларига, коммунистик қурилиш ишига хизмат қилади.

Революцияга қадар барча турдаги умумий таълим мактабларида ўқувчилар сони 9.656 минг эди, 1966 йилда эса 48.170 мингга етди; чор Россиясидаги олий ўқув юртларида 127 минг студент ўқир эди, 1966 йилда эса СССРда 4.123 минг студент таълим олди. 1966 йилда мамлакатда 124 минг, яъни революциядан олдинги даврдагига қараганда 9 баравар кўп оммавий кутубхона бор эди. Мамлакатда матбуот, радио, кино, телевидение кенг ривож топдики, булар ахборот беришнинг ҳамда меҳнаткашларни маданий бойликлардан баҳраманд қилишнинг оммавий воситалари, коммунистик тарбиянинг актив омилидир.

Совет маданиятининг энг яхши ютуқлари халқимиз маънавий ҳаётида мустаҳкам ўрнашиб қолди. Улар бутун инсоният прогрессив маданиятининг хазиналарини бойитмоқда, бутун дунёни қойил қолдирмоқда. Социалистик маданият идеологик реакциянинг барча формаларини рад этади, чунки улар инсонни маънавий жиҳатдан қул қилади ва қуролсизлантиради. Совет маданияти революцион гуманизм байроғини баланд кўтариб бормоқда.

XX аср—ғоят улкан илмий-техника революцияси асридир. Фанни бевосита ишлаб чиқарувчи кучга айлантириш процесси тобора жадаллашиб бормоқда. Лекин фақат социалистик жамиятгина илмий тадқиқотларни кенг қуламда ва планли асосда авж олдириш, уларнинг ютуқларидан инсон меҳнати манфаатлари йўлида, илмий-техника революцияси илгари сурайётган социал проблемаларни муваффақиятли ҳал қилиш йўлида фойдаланиш учун имкониятлар яратиб беради. К. Маркснинг башорат қилиб, социализм меҳнаткаш жамият сифатида ўзининг тобора кенг миқёсда тараққий этиб борувчи такрор ишлаб чиқариш процессига илмий муносабатда бўлади, деган сўзлари амалга ошмоқда.

Совет ҳокимиятининг дастлабки йилларидан бошлаб фан умумдавлат иши, партия ва халқ доимо ғамхўрлик қилиб келган соҳа бўлиб қолди. Совет давлати мамлакат учун ғоят оғир бўлган йилларда ҳам илмий-тадқиқот муассасаларининг кенг шохобчаларини ташкил этишга, фаннинг фундаментал ва амалий соҳаларини, илмий-тадқиқотларнинг экспериментал базасини ривожлантиришга, кадрлар тайёрлашга маблағларни аямай сарфлади. СССРнинг илмий муассасалари, олий ўқув юртлари ва бошқа ташкилотларида 700 мингдан кўпроқ илмий ходим меҳнат қилмоқда. Бу — жаҳондаги ҳамма илмий ходимларнинг тўртдан бир қисмидир. Бутун мамлакат миқёсида фанни координация қилиш ва бошқариш системаси барпо этилиб, бу системада СССР Фанлар академияси ва иттифоқдош республикалар Фанлар академиялари етакчи роль ўйнамоқдалар.

Халқимиз дунёдаги биринчи социалистик давлатнинг атоқли олимлар етказиб берганлиги, бу олимларнинг инсониятнинг илмий-техника тараққиётига жуда катта ҳисса қўшганлиги ҳамда Ватан ва жаҳон фанининг шон-шуҳрати бўлганлиги билан ҳаққоний суратда фахрланади.

Совет фани ишлаб чиқаришга янги технология процессларини жорий қилишга, қудратли атом саноатини ва энергетикани яратишга, ғоят катта ер ости бойликларини ўзлаштиришга, қишлоқ хўжалик экинларининг ажойиб навларини ва ҳайвонларнинг маҳсулдор зотларини етиштиришга ёрдам берди. У математика, физика, химия, биология, медицина, геология ва билимнинг бошқа соҳаларида катта ютуқларни қўлга киритди. Фанимизнинг ютуқлари космосни ўрганиш ва ўзлаштиришда ўзининг жуда ёрқин ифодасини топди. Бизнинг мамлакатимиз космосни тадқиқ этишга йўл очиб берди. Ернинг биринчи сунъий йўлдошини учирди, инсоннинг биринчи космик парвозини амалга оширди. Бу — совет олимлари, инженерлари, техниклари, ишчилари фидокорона куч-ғайрати, меҳнати ва талантининг натижалари, бизнинг шонли космонавтларимиз мардлиги ва қаҳрамонлигининг самараларидир.

Марксизм-ленинизмнинг методологик негизида ижтимоий фанлар ривожланиб бормоқда. Коммунистик қурилиш практикаси, муҳим вазифалари билан мустаҳкам алоқада бўлиш, марксизм-ленинизмнинг ижодий, революцион-танқидий руҳини кучайтириш — ижтимоий фанлар тараққиётининг муҳим талабидир. Ижтимоий фанлар ленинча партиявийлик принципига амал қилиб, меҳнаткашларни коммунистик руҳда тарбиялашда, буржуа идеологияси билан, ҳар хил оппортунистик қарашлар билан курашда тобора катта аҳамият касб этмоқда.

Совет олимларининг куч-ғайрати фаннинг истиқболли, етакчи назарий йўналишлари ва тармоқларини ишлаб чиқишга, тадқиқотларнинг маҳсулдорлиги ва амалий самарадорлигини оширишга қаратилган. Партия илмий тадқиқотларнинг натижалари тезда ишлаб чиқаришда амалга оширилиши йўлида қатъият билан иш олиб бормоқда. Фанни ташкил қилишни янада такомиллаштириш, уни планлаштириш, истеъдодли ёш олимларни кўтариш ва қўллаб-қувватлаш, фан соҳасидаги ижодий изланишлар ва илмий муҳокамалар — фанни жадал ривожлантиришнинг зарур шартидир.

Социализм адабиёт ва санъатни ривожлантириш учун кенг майдон очиб берди. Совет ҳокимияти йиллари мобайнида социалистик реализм санъати шаклландики, унинг ўзига хос белгилари чуқур халқчиллик ва коммунистик партиявийликдан, революцион гуманизм ва гражданликдан, ҳаққонийлик ва воқеаликни чуқур ўрганишдан, буржуа идеологияси ва ахлоқига нисбатан муросасизликдан иборатдир. Юксак ғоявий талабчанлик, олға томон ҳаракат қилишга тўғоноқ солувчи барча нарсаларга муросасизлик, новаторлик ва дадил бадиий изланиш руҳи санъатимизга хос хусусиятлардир. Совет санъати совет халқининг тарихий йўлини, унинг коммунизм қуриш учун олиб бораётган қаҳрамонона ишлари ва курашини акс эттиради. Санъаткорнинг янги типи шаклландики, бундай санъаткор янги дунё қуришнинг иштирокчиси бўлишни ўзининг гражданлик бурчи деб билади.

Оммавий ҳаваскорлик санъати мамлакат маданий ҳаётининг узвий қисми бўлиб қолди. Миллион-миллион совет кишилари ҳаваскорлик коллективларида иштирок этиб, ўзларининг истеъдодлари ва эстетик дидларини ривожлантирмоқдалар. Бадиий ҳаваскорлик — халқ оммасини маданий бойликлардан баҳраманд қилишнинг, инсонни гармоник камол топтиришнинг ажойиб воситасидир.

Партия бундан буён ҳам совет жамиятининг ҳар томонлама маънавий тараққий этиши учун зарур бўлган барча ишларни қилаберади.

15. Меҳнаткашларни юксак коммунистик онглилик руҳида тарбиялаш — коммунизмга ўтишнинг муҳим шартидир.

Иқтисодий ва сиёсий қайта қуришлар ижтимоий онгда чуқур ўзгаришларни тақозо этди, совет жамиятининг ғоявий бирлиги қарор топди. Марксча-ленинча идеология социал тараққиётнинг қудратли ҳаракатлантирувчи кучи, совет кишилари жипслигининг муҳим омили, уларнинг ижтимоий-сиёсий ва меҳнат активлигининг манбаи бўлиб қолди. Мамлакатда коммунистик идеалларга чексиз садоқат руҳида тарбияланган, буюк ишимизнинг ҳаққонийлигига чуқур эътиқодли кишилар авлоди ўсиб етишди. Жангчи, революционер, онгли меҳнаткаш бўлган совет кишисининг характери тобланди.

Ана шуларнинг ҳаммаси ўзида юксак ғоявийлик, меҳнатсеварлик ва уюшқоқликни, маънавий бойлик, ахлоқий поклик, жисмоний камолатни уйғун тарзда мужассамлаштирган кишиларни коммунистик руҳда тарбиялаш соҳасидаги янги ва янада мураккаброқ вазифаларни ҳал қилиш учун қулай шарт-шароит яратиб беради.

Ҳар томонлама ривож топган шахсни тарбиялаш — узоқ ва мураккаб процесс бўлиб, бу процесс ҳаётнинг моддий ва маданий шароитига, ғоявий-сиёсий ишнинг чуқурлиги ва кўламига боғлиқдир. Социалистик идеология ҳал қилинаётган вазифаларнинг характери ҳақида, коммунизмга олиб борадиган йўллар ҳақида илмий, реалистик тасаввурни шакллантиришга, совет жамиятининг ривожланишидаги давомийликни очиб беришга, юксак идеалларни кишиларнинг муҳим манфаатлари билан кундалик амалий вазифаларни ҳал қилиш ва қийинчиликларни бартараф этиш билан боғлиқ эканлигини кўрсатиб беришга, сўз билан иш, фикр билан ҳаракат бирлигини барқарор қилишга даъват этилгандир.

Ҳозирги босқичда идеология иши совет кишиларининг ижтимоий-сиёсий ва меҳнат активлигини авж олдириш ва чуқурлаштириш вазиятида, халқаро майдондаги шиддатли синфий кураш шароитида олиб борилмоқда. Идеология ишининг асосий вазифалари партия Программасида, КПСС XXIII съездининг қарорларида белгилаб берилган. Бу вазифалар, аввало, юксак сиёсий онгликни ва меҳнатга ҳамда жамоат мулкига коммунистик муносабатни ривожлантиришдан, меҳнаткашларни, ёшларни совет ватанпарварлиги, пролетар интернационализми руҳида, буржуа идеологиясига муросасизлик, социализм ютуқларини ҳимоя қилишга тайёр туриш руҳида тарбиялашдан иборатдир.

Партия коммунистларнинг, айниқса раҳбар кадрларнинг марксча-ленинча ўқувига, аҳоли орасида ғоявий-тарбиявий ишни яхшилашга ғоят катта аҳамият беради. У партия маорифи системасини, шунингдек, матбуот, телевидение, радио, кино каби ғоявий-сиёсий ва ахлоқий тарбиянинг оммавий воситаларини ҳормай такомиллаштириб бормоқда. Ахборот беришнинг оперативлигини кучайтириш, пропаганданинг турмуш билан алоқасини мустаҳкамлаш, унинг назарий мазмунини чуқурлаштиришни партия идеология иши самарадорлигини кучайтиришнинг энг муҳим воситаси деб билади.

Партия идеология ишида Ленининг, онгли меҳнат ва ижтимоий фаолият бўлмаса, коммунистик тарбия йўқ ва бўлиши мумкин эмас, деган кўрсатмасига амал қилмоқда. Партия меҳнаткашларни ижтимоий ҳаётнинг амалий масалаларини муҳокама қилиш ва ҳал этишга кенг кўламда жалб қилиш йўлини ўтказмоқда.

Илмий-техника тараққиёти, иқтисодий реформа, социалистик демократиянинг такомиллашуви жамият ҳаётининг ҳамма соҳаларида инсон фаолиятининг характери ва мазмунига нисбатан, кишиларнинг онглилик, уюшқоқлик ва масъулияти даражасига нисбатан юксак талаблар қўяди. Малакали мутахассислар тайёрлаш юксак идеалларни, коммунистик ахлоқни шакллантириш, социалистик турмуш қоидаларини ҳурмат қилиш билан бирга қўшиб олиб борилиши керак. Интизом ва онгли интизом, халқ бойлигини эҳтиёт қилиш, принципиаллик кишиларнинг бир-бирини ҳурмат қилиши, ўз қадр-қимматини ва гражданлигини ҳис этиш, жамиятга зид ҳар қандай хатти-ҳаракатларга муросасизлик ана шулар коммунистик ахлоқийликнинг ажралмас хусусиятларидир. Эътиқод, намуна кўрсатиш, қатъий талабчанликни бир-бири билан уйғунлаштириш ёш авлодни тарбиялашнинг зарур шартидир. Совет кишисининг ғоявий ахлоқий хислатларини шакллантиришда социалистик жамият иқтисодий, социал ва маънавий ҳаётининг муҳим звеноси бўлган меҳнаткашлар коллективи жуда катта роль ўйнайди.

Жаҳон майдонидаги идеология кураши ҳозирги шароитда жуда кескинлашиб кетди. Социализм қанчалик кўп ютуқларга эришса, жаҳон капитализмининг зиддиятлари қанчалик кўп чуқурлашса, империалистларнинг коммунизмга қарши кураши методлари шунчалик маккорона тус ола боради. Буржуа пропагандаси ҳозирги капиталистик дунёнинг асосий социал антогонизмлари ва иллатларини хас-пўшлашга, социализм учун курашда меҳнаткашларнинг сиёсий онгини ўтмаслаштиришга, иродасини сусайтиришга уринмоқда. Империалистик идеология оммага индивидуализм руҳини сингдиришга, уларни сиёсатдан, туб ижтимоий проблемаларни ҳал қилишдан чалғитишга интилмоқда. У кишилар онгида ўтмиш бидъатлари ва сарқитларини жонлантиришга умид боғламоқда. Ет ахлоқ ва традициялар таъсирига қарши кураш, кишилар онги ва хатти-ҳаракатидаги салбий ҳолатларни бартараф этиш — коммунистик тарбия соҳасидаги жиддий вазифадир.

Буржуа идеологиясига қарши, антикоммунизмга қарши курашда бетарафлик йўқ ва бўлиши мумкин эмас. Бу кураш синфий кураш, инсон учун кураш, инсоният эркинлиги ва тараққиётининг тантанаси учун курашдир.

Мақсадимиз — коммунизмдир. Партия бевосита амалий вазифаларни ҳал қилишни бош перспективага — коммунизм қуришга эришиш билан боғлайди.

Бизнинг ўтмишимиз, ҳозирги кунимиз ва келажагимизни бир бутун қилиб бирлаштирувчи коммунизм учун шонли кураш йўли 1917 йилнинг октябрь кунларидан буён шафқатсиз ҳарбий синовлар ва бунёдкорлик меҳнати йиллари орқали ўтмоқда. Коммунизм қурувчиларининг янги-янги авлодлари революцион традицияларни муқаддас билиб сақламоқдалар ва марксизм-ленинизмнинг буюк идеалларини амалга ошириш учун барча ишларни қилмоқдалар.

Коммунизм қурилиши — мураккаб процессдир. Бу процесс моддий ишлаб чиқариш, социал муносабатлар ва ижтимоий онг соҳаларини қамраб олиб, қийинчиликлар ва зиддиятларни бартараф этиш, табиат кучларини бўйсундириш, тобора янги-янги вазифаларни ҳал этишнинг самарали воситаларини қидириб топиш билан, империализмга қарши кураш билан боғлангандир. Бироқ, улуғ мақсад халқнинг улкан куч-ғайратини бунёд этади. Коммунизм ишчи ва деҳқонларнинг фабрика ва заводлардаги, колхоз ва совхоз далаларидаги қаҳрамонона кундалик меҳнати билан, интеллигенциянинг ижоди билан барпо этилади.

Социализмдан коммунизмга ўтиш — табиий-тарихий процессдир. Социалистик жамият ривожлана ва мустаҳкамлана бориб, қонуний тарзда коммунистик жамиятга ўсиб ўтади. Биз олға томон ҳаракат қилиб, фақат коммунизм сари боришимиз мумкин. Зарур босқичларни сунъий тарзда секинлаштиришга ёки улардан сакраб ўтиб кетишга уриниш муқаррар суратда ижтимоий тараққиётнинг объектив қонунлари билан конфликтга олиб келади. Биз завод ва фабрикалар қуриш, колхоз ва совхозларни мустаҳкамлаш, ижтимоий муносабатларни такомиллаштириш, маънавий бойликларни кўпайтириш билан коммунистик идеалларга содиқ бўлган онгли ва эркин меҳнаткашларнинг юксак даражада уюшган жамиятини яратамиз. Коммунизм—реал гуманизмнинг мужассамланишидир. «Ҳамма нарса инсон учун, инсоннинг бахт-саодати учун» деган принцип — партиянинг программ принципидир.

Советлар мамлакати коммунизм қуриш учун барча зарур воситаларга: ажойиб кадрларга, қудратли индустрияга ва ривожланган қишлоқ хўжалигига, замонавий фан ва техникага, илғор ижтимоий тузумга, жуда катта табиий бойликларга эга.

III. УЛУҒ ОКТЯБРЬ СОЦИАЛИСТИК РЕВОЛЮЦИЯСИ ВА ЖАҲОН РЕВОЛЮЦИОН ПРОЦЕССИ

Октябрь революцияси бутун дунёда капитализмдан социализмга революцион йўл билан ўтишни бошлаб берди. Ўтган ярим аср мобайнида жаҳон революцион процесси тўхтовсиз ривожланиб, тобора янгидан-янги мамлакатлар ва халқларни ўз жозибасига торта борди. Бу ривожланиш империализмга қарши кураш жараёнида юз берди. Империализм революция кучларига қаттиқ қаршилик кўрсатиб келмоқда ва айрим участкаларда қарши ҳужумга ўтмоқда. Жаҳон революцион ҳаракати ички қийинчиликларга ҳам дуч келмоқдаки, бу қийинчиликлар унинг жадал ўсиши билан, империализмга қарши курашда қатнашаётган ижтимоий кучларнинг хилма-хиллиги билан боғлиқдир. Бироқ инсоният тарихий тараққиётининг Октябрь революцияси белгилаб берган асосий тенденцияси мустаҳкам қарор топди: ҳозирги вақтда унинг асосий мазмунини, асосий йўналишини ва асосий хусусиятларини жаҳон социалистик системаси, империализмга қарши, жамиятни социалистик асосда қайта қуриш учун курашаётган кучлар белгилаб бермоқда.

16. Октябрь революциясидан кейин ўтган 50 йилнинг тарихий тажрибаси капитализмнинг ўлимга маҳкумлиги ҳақидаги революцион назариянинг хулосасини яққол тасдиқлади.

Капиталистик тузум тараққиётининг империализм босқичи унинг халққа қарши моҳиятини ва ўзига хос иллатларини айниқса очиқ-равшан қилиб кўрсатиб берди. Империализм халқларни икки марта жаҳон урушига дучор қилди, бу урушлар 60 миллион кишининг ёстиғини қуритди ва эндиликда империализм ракета-ядро қуроли ишлатиладиган учинчи жаҳон урушини бошлаб юбориш хавфини солмоқда. Маҳаллий урушлар ва миллий-озодлик ҳаракатига қарши жазо отрядларининг юборилиши (Америка империализмининг Вьетнамда қилаётган агрессияси, Исроил босқинчиларининг араб мамлакатларига қилган ҳужуми бунинг гувоҳидир), экономикани ҳарбийлаштириш, демократияга ҳужум қилиш ва террорчи фашист идора усулини барпо этишга уриниш (Грециядаги реакцион тўнтариш бунга мисолдир) — империализм реакцион моҳиятининг яққол кўринишлари ана шулардан иборат.

Марксизм-ленинизм назариясининг, капиталистик муносабатлар ишлаб чиқарувчи кучларнинг халқлар манфаатлари учун, меҳнат аҳли манфаатлари учун ривожланиши йўлида ғов бўлиб қолди, деган хулосаси батамом тасдиқланди. 1929—1933 йиллардаги емирувчи иқтисодий кризис, ундан кейинги йиллардаги ишлаб чиқаришда юз берган турғунлик, иккинчи жаҳон урушидан кейин бир қанча мамлакатларда дамбадам юз бериб турган кризислар, капиталистик хўжаликнинг умуман беқарорлиги, ишлаб чиқариш қувватларининг доимий равишда иш билан таъминланмаслиги, меҳнаткашларнинг эртаги кунга ишонмаслигининг тобора кучаяётганлиги ана шундан далолат беради. Империализм Осиё, Африка ва Латин Америкасидаги ўнларча мамлакатларнинг иқтисодий ва техника қолоқлиги учун жавобгардир, уларнинг бундай қолоқлиги мазкур мамлакатларнинг империалистик давлатлар томонидан таланаётганлиги, мустамлакачилик ва янги мустамлакачиликнинг бевосита натижасидир.

Жаҳон экономикасида ва сиёсатида империализм позицияларига анча путур етказилди. Империализм ўз умрини чўзиш учун ҳамма имкониятлардан фойдаланмоқда. Ҳозирги замон капитализми — бу аввало давлат монополистик капитализми бўлиб, у икки жаҳон системасининг кураш шароитига мослашишга уринмоқда. Империалистлар ишлаб чиқарувчи кучларнинг ҳозирги замон даражасини, жаҳон миқёсидаги синфий курашнинг хусусиятларини, социалистик мамлакатларнинг эришаётган муваффақиятларини, капиталистик дунё ичидаги синфий жангларнинг кучайиб бораётганлигини ҳисобга олиб, манёвр қилмоқдалар, ишлаб чиқариш анархияси, иқтисодий кризислар, оммавий ишсизлик каби ўзлари учун энг емирувчи ва социал жиҳатдан хавфли ҳодисаларни чеклашга ҳаракат қилмоқдалар. Улар экономикани давлат йўли билан тартибга солиш системасини кенг суратда жорий қилмоқдалар, меҳнаткашларни эксплуатация қилишнинг янги, янада кўпроқ ниқобланган, аслида эса шафқатсизлик жиҳатдан аввалгисидан қолишмайдиган методларни жорий қилмоқдалар, социал демагогияни кучайтирмоқдалар.

Бироқ ҳеч қандай янги ҳийла-найранглар капитализмнинг эксплуататорлик моҳиятини ўзгартиролмайди, ҳеч қандай манёврлар уни ўзига хос туб иллатлардан ва ҳал қилиб бўлмас зиддиятлардан халос қилолмайди. Илмий-техника соҳасида революциянинг ривожланиши, давлат монополия йўли билан тартибга солишнинг кучайиши, шу асосда ишлаб чиқаришнинг маълум даражада ўсиши муқаррар суратда империалистик давлатларда ишлаб чиқаришнинг янада кўпроқ умумлашувига, синфий зиддиятларнинг янада кўпроқ кескинлашувига, социал ва сиёсий кучларнинг жойланишида жиддий ўзгаришларга олиб боради. Ишчилар синфи раҳбарлигида капитализмдан социализмга революцион йўл билан ўтишни амалга оширишни ўз олдига вазифа қилиб қўйган антиимпериалистик кучларнинг янада ўсиши учун объектив шарт-шароит ана шундан иборат.

17. Октябрь бошлаб берган ва СССР да социализмнинг ғалабасида гавдалантирилган дунёни революцион йўл билан янгилаш иши бошқа мамлакатларда социалистик революцияларнинг эришган ғалабалари билан давом эттирилди. Жаҳон социалистик системасининг ташкил топиши — Улуғ Октябрь социалистик революциясининг ғалабасидан кейин энг катта тарихий воқеадир.

Иккинчи жаҳон урушидан кейин ва ундан кейинги йилларда бир қанча мамлакатларнинг социализм йўлига кирганлиги марксизм-ленинизмнинг янги ижтимоий тузумнинг муқаррар ғалабаси ҳақидаги ғоясининг яққол далилидир. Бу мамлакатларда социализм қурилиши энг қулай шароитда юз бермоқда: улар энг аввал бошданоқ социалистик ҳамдўстликка, Совет Иттифоқига таяниб иш кўриш имкониятига эга бўлдилар. Ўзининг интернационал бурчига содиқ бўлган Октябрь Ватани қардош социалистик давлатларнинг халқларига кенг ёрдам бериб келди ва ёрдам бермоқда. Коммунистик ва ишчи партиялар СССР да социализм қуришнинг бой тажрибасига эгадирлар. Иккинчи томондан, бир қанча мамлакатларнинг Октябрь бошлаб берган йўлдан тараққий қилиб бораётганлиги Совет Иттифоқида коммунизм қурилишига ёрдамлашмоқда.

Эндиликда кўп халқларнинг мисолида шу нарса исбот қилиндики, капитализмдан социализмга ўтишга бир қанча умумий қонуниятлар хос бўлиб, бу қонуниятлар биринчи марта СССРда социалистик ўзгартиш жараёнида намоён бўлди. Шу факт ҳам тасдиқландики, ҳар бир халқ бу ўтишнинг формаларига ва усулларига кўп янгилик киритиб бормоқда. Социалистик мамлакатларнинг босиб ўтган йўли социалистик қурилишнинг умумий қонуниятларини ҳам, унинг турли форма ва методларини ҳам тушунишни бойитди ва конкретлаштирди.

Ўтмишда иқтисодий даражаси паст бўлган социалистик мамлакатларнинг кўпчилиги қисқа муддат ичида юксак ривож топган давлатларга айланди, меҳнаткашлар моддий турмуш даражасини анча оширишга, фан ва маданиятни тез ривожлантиришга эришди. 1966 йилда бу мамлакатлар 1937 йилда шу территорияда ишлаб чиқарилган саноат маҳсулотидан тахминан ўн баравар кўп саноат маҳсулоти ишлаб чиқардилар, ваҳоланки, капиталистик дунё худди шу вақт ичида саноат ишлаб чиқариши ҳажмини 3,6 баравар кенгайтира олди.

(Давоми 5-бетда).

УЛУҒ ОКТЯБРЬ СОЦИАЛИСТИК РЕВОЛЮЦИЯСИНИНГ 50 ЙИЛЛИГИ

(Боши 1, 2, 3 ва 4-бетларда).

Социалистик экономиканинг муваффақият билан ривожланиб бораётганлиги, айниқса илмий техника революцияси натижасида юз бераётган чуқур ўзгаришлар муносабати билан экономиканинг ривожланиб бораётганлиги хўжаликни юргизиш ва экономикани бошқариш методларини доимо такомиллаштириб боришни, планлаштиришнинг илмий асосларини мустаҳкамлашни, хўжалик ҳисобини кучайтиришни, меҳнаткашларни ишлаб чиқаришни ривожлантиришга маънавий моддий қизиқтиришни тақозо қилади. Ҳозирги вақтда социализмнинг кўп мамлакатларида амалга оширилаётган иқтисодий ислоҳотлар ижтимоий ишлаб чиқаришнинг самарадорлигини оширмоғи, социалистик экономиканинг резервларини ишга солмоғи, капитализм билан иқтисодий мусобақада социализмнинг янгидан-янги ютуқларга эришиши учун шарт-шароит яратиб бермоғи лозим.

Меҳнаткашларнинг маркcча-ленинча партиялар раҳбарлигида олиб борган кураши натижасида социалистик давлатларнинг кўпчилигида социализм асослари қурилди, меҳнаткаш синфлар жамияти ташкил топди, уларда бутун халқнинг ижтимоий-сиёсий ва ғоявий бирлиги қарор топмоқда. Социалистик демократиянинг самарали ривожланиш процесси, кенг халқ оммасини сиёсий ҳаётга актив иштирок этишга, барча ижтимоий масалаларни ҳал қилишга тортилаётганлиги янги тузумнинг мустаҳкамланишига, унинг ҳамма имкониятларининг яққол очилишига кўмаклашмоқда.

18. Социализмнинг эришаётган ғалабалари ва ютуқлари халқаро муносабатларнинг янги, социалистик типининг шаклланиши ва ривожланиши билан боғлиқ бўлиб, бу тип социалистик давлатларнинг тенг ҳуқуқлилиги ва миллий суверенитетига, ҳар томонлама ўзаро ҳамкорлигига ва қардошларча ўзаро ёрдамига асослангандир.

Социализм йўлига кирган мамлакатларнинг ўзаро яқинлашуви, уларнинг социалистик ҳамдўстликда жипслашуви халқларнинг туб манфаатларига мувофиқ келади; бу яқинлашув социал-иқтисодий ва сиёсий тузумнинг бир типда эканлигига, маркcча-ленинча идеологиянинг бирлигига асосланади, империализмга қарши, тинчлик, демократия ва социализм учун курашдаги вазифаларнинг умумийлигига асосланади. Коммунистик ҳаракатнинг доимо етакчи принципи бўлиб келган пролетар интернационализми идеяси ишчилар синфи ва унинг маркcчи-ленинчи партиялари раҳбарлик қилаётган суверен социалистик давлатларнинг иқтисодий, сиёсий ва мудофаа ҳамкорлигида ўзининг яққол ифодасини топди.

Янги типдаги халқаро муносабатларнинг қарор топиши—мураккаб ва кўп қиррали процесс бўлиб, у эксплуататор синфларнинг кўп асрлар давомида ҳукмронлик қилиб келганидан мерос бўлиб қолган оғир сарқитларни: миллий биқиқликни, адоватни, бир-бирига ишонмасликни бартараф қилиш билан боғлиқдир. Иқтисодий ва социал тараққиёт даражаларида, синфий структурада, тарихий-маданий анъаналарда ўтмишдан мерос бўлиб қолган тафовутлар ҳар томонлама ҳамкорлик қилишни йўлга қўйиш, халқаро социалистик меҳнат тақсимоти системасини ташкил этиш каби энг муҳим вазифаларни ҳал этишда объектив қийинчиликларни туғдирмоқда.

Коммунистик партияларга бундай ғоят катта вазифаларни ҳал қилиш биринчи марта тўғри келмоқда. Социалистик халқаро муносабатларнинг шаклланиши гарчи ҳамон давом этаётган бўлсада, лекин жаҳон социализм системасининг йигирма йил мобайнида қилган ишларининг аҳамияти равшан кўриниб турибди, социалистик мамлакатларнинг бирдамлиги учун мустаҳкам пойдевор қурилди, уларнинг коллектив иқтисодий, сиёсий ва ҳарбий ҳамкорлигининг турли формалари вужудга келтирилди (Иқтисодий Ўзаро Ёрдам Кенгаши, Варшава шартномаси, икки томонлама шартномалар системаси ва бошқалар), халқаро майдонда социалистик давлатларнинг биргалашиб ҳаракат қилиши соҳасида катта тажриба орттирилди.

Марксизм-ленинизмга, пролетар интернационализмига содиқ бўлиш — жаҳон социалистик ҳамдўстлигининг муваффақият билан ривожланиши, унинг халқаро воқеаларнинг боришига таъсирининг ўсиши учун гаровдир. Шу билан бирга, марксизм-ленинизмдан, пролетар интернационализмдан юз ўгириш социализм иши учун, халқларнинг туб миллий манфаатлари учун оғир оқибатларнинг келиб чиқишига сабаб бўлмоқда. Хитойда юз берган аҳвол худди ана шундан далолат бермоқда.

Революция ғалаба қозониб, империализмга қаттиқ зарба бергандан кейинги дастлабки йилларда хитой халқи ўз мамлакатининг социал ўзгариши соҳасида катта ютуқларга эришган эди. Хитой халқи ўз мамлакатининг социал ўзгаришида, унинг иқтисодий ва маданий тараққиётида катта ютуқларга эришди. Бу ютуқлар кўп жиҳатдан Хитой Халқ Республикасининг социалистик ҳамдўстлик мамлакатлари билан, Совет Иттифоқи билан ҳар томонлама сиёсий, иқтисодий, ҳарбий ва маданий ҳамкорлиги туфайли қўлга киритилди.

50-йилларнинг охирида ХКП раҳбарлари ташқи ва ички сиёсат соҳасида алоҳида йўлни илгари сурдиларки, бу йўл марксизм-ленинизмдан чекинишни билдирар эди ва пролетар интернационализми принципларига, социалистик жамият қуришнинг асосий қонуниятларига тубдан зид келар эди Мао Цзэ-дун группаси шундай бир йўлни амалга ошира бошладики, бу йўлда майда буржуа авантюризми билан буюк давлат шовинизми бир-бирига қўшилиб кетди ва улар «сўл» иборалар билан ниқобланди, Мао Цзэ-дун группаси очиқдан очиқ социалистик ҳамдўстлик бирлигига путур етказиш, жаҳон коммунистик ҳаракатига бузғунчилик солиш йўлини тутди.

Мао Цзэ-дун группасининг авантюристик йўли Хитой Коммунистик партиясининг, ишчилар синфининг позицияларини кескин суратда заифлаштиришга, майда буржуа, анархистлик кайфиятининг авж олишига сабаб бўлди. Хитойдаги социалистик ғалабаларга жиддий хавф туғилди.

Совет кишилари жамиятни революцион йўл билан қайта қуриш учун курашда улуғ хитой халқини ҳамиша ўзларининг дўсти ва иттифоқчиси деб қараб келдилар. ХКПнинг ҳозирги ҳалокатли сиёсатнинг бахридан ўтиши, Хитой Халқ Республикасининг Совет Иттифоқи ва бошқа социализм мамлакатлари билан муносабатларининг мустаҳкамланиши жаҳон социализми манфаатларига ва аввало Хитойнинг ўз манфаатларига мувофиқ келган бўлур эди.

КПСС Ленин васиятларига содиқ бўлиб қолган ҳолда, социалистик давлатлар ўртасидаги ўзаро муносабатларнинг биргалашиб ишлаб чиқилган нормалари ва принципларини изчиллик билан қаттиқ туриб ҳимоя қилиб келмоқда, бу принципларни ҳар қандай бузишларга қарши чиқмоқда. Социалистик мамлакатлар сиёсий ва иқтисодий ҳамкорлигининг такомиллаштирилиши, уларнинг янада жипслашуви социалистик давлатларнинг янгидан-янги муваффақиятларга эришиши учун шарт-шароит туғдирмоқда, жаҳон социализм системаси қудратининг ўсишини ва унинг ижтимоий тараққиётнинг бутун жараёнига таъсирининг кучайишини таъминламоқда.

Социалистик ҳамдўстлик империализмга қарши, тинчлик ва инсониятнинг социал тараққиёти учун олдинги сафда турган ҳолда революцион процесснинг ривожланиши ишига ҳал қилувчи ҳисса қўшмоқда.

19. Улуғ Октябрь социалистик революцияси империалистик мустамлакачилик ҳукмронлигининг бутун системасига қақшатқич зарба берди, миллий-озодлик ҳаракатининг ривожланиши учун кудратли омил бўлди.

Октябрь ғалабасидан кейин империализм мустамлакачилик системасининг кризиси бошланди. Советлар республикаси социалистик революциянинг миллий-озодлик ҳаракати билан иттифоқини ҳақиқатда амалга ошириб, халқларнинг озодлик кураши учун намуна ва ишончли таянч бўлди.

Бизнинг мамлакатимиз ўзининг бутун тарихи давомида В. И. Ленин васиятларига амал қилиб, миллий-озодлик кучларининг империализмга қарши, озодлик ва социал тараққиёт учун олиб бораётган курашида уларга ҳар томонлама ёрдам бериш йўлини оғишмай амалга ошириб келмоқда.

Иккинчи жаҳон урушидан кейин, империализмнинг умумий заифлашуви, жаҳон социализм системасининг юзага келиши, ишчи ва демократик ҳаракатнинг кучли юксалиши вазиятида, антиимпериалистик, миллий-озодлик революцияларининг зарбалари остида халқларни эзиш учун капитализм вужудга келтирган мустамлакачилик системаси емирилди. Илгариги мустамлака дунёси ўрнида 70 дан ортиқ мустақил миллий давлатлар барпо бўлди.

Империалистлар собиқ мустамлакаларни ўзларининг иқтисодий ва социал қарамлик бўғовларида тутиб туришга, уларнинг социал ва маданий тараққиётларига ғов солишга уринмоқдалар. Бироқ, халқлар империалистик эксплуатациянинг объекти бўлиб қолишни истамайдилар. Улар ўзларининг мустақилликларини мустаҳкамлашга ҳаракат қилмоқдалар, уларга ўз олдиларида турган мураккаб проблемаларни энг қисқа муддат ичида ҳал қилиш имкониятини берадиган иқтисодий ва социал тараққиёт йўлини изламоқдалар. Улар чоризм зулми остида бўлган Россия миллий четка ўлкалари ғалаба қозонган Россия пролетариатининг мададига таяниб, тарихан қисқа муддатларда иқтисодий ва маданий қолоқликка барҳам бериб, ижтимоий ҳаётнинг барча соҳаларида ажойиб ютуқларга эришганликларининг яққол мисолини ўз кўзлари билан кўриб турибдилар. Буни муваффақият билан социализм қураётган Монголия Халқ Республикасининг мисолида яққол кўриш мумкин.

Озодликка чиққан баъзи давлатларнинг революцион-демократик кучлари ўзларининг тараққиётларини нокапиталистик йўлдан олиб бориб, ҳозирги вақтда бу соҳада жиддий амалий қадамлар қўймоқдалар. Революцион-демократик партияларнинг халқаро ишчи ва коммунистик ҳаракат билан алоқалари кенгаймоқда, уларнинг илмий социализм идеологиясига қизиқиши кучаймоқда. Мазкур мамлакатлар муваффақиятли тараққиётининг энг муҳим шарт-шароити, улар олдида турган ҳо ички, ҳо ташқи қийинчиликларни бартараф қилиш шарти — социал ўзгартишларни амалга ошириш учун курашда миллий — демократик, барча прогрессив кучларнинг бир тан-бир жон бўлиб бир ёқадан бош чиқариб ҳаракат қилишидан иборат.

Кўпгина ёш миллий давлатларда прогрессив социал тараққиёт учун курашаётган ижтимоий кучлар билан империализм билан тил бириктираётган реакцион доиралар ўртасида ихтилоф кучаймоқда. Империализм, биринчи галда АҚШ империализми миллий озодлик ҳаракатининг асосий душмани бўлиб келди ва шундай бўлиб қолмоқда. Худди шу империализм ички реакцияга таяниб, фитналар ва тўнтаришлар уюштирмоқда, миллатлар ўртасида низони авж олдирмоқда, реакцион миллатчиликнинг кучайишига кўмаклашмоқда, озодликка чиққан давлатлар ўртасида территория талашиб жанжал қилиш учун игволар солмоқда.

Дунёдаги собиқ мустамлака ва ярим мустамлака халқларининг империализмга, мустамлакачиликка ва янги мустамлакачиликка қарши олиб бораётган мардонавор курашини жаҳон социал системаси актив равишда қўллаб-қувватлаб, уларга сиёсий, иқтисодий ёрдам бермоқда, зарур бўлган тақдирда эса мазкур мамлакатларнинг қуролли кучларини мустаҳкамлашда, уларнинг мудофаа қобилиятини кучайтиришда кўмаклашмоқда. Социализм ва миллий-озодлик ҳаракати кучларининг иттифоқи — империализмга қарши, озодлик, миллий мустақиллик ва социал тараққиёт учун курашда эришиладиган муваффақиятнинг энг муҳим шартидир.

20. Октябрь бошлаб берган дунёни революцион йўл билан ўзгартиш процесси халқаро ишчилар синфининг ўзининг энг яқин ва асил мақсадлари йўлида кураши учун янги вазият туғдирди. Халқаро ишчилар синфи турли отрядларининг уюшқоқлиги ва интернационал алоқалари кучайди. Октябрь революциясининг ғалабаси ишчилар синфини ҳозирги даврнинг маркази қилиб қўйди.

Социализм кучларининг мустаҳкамланиши буржуа дунёсидаги синфий кучларнинг нисбатига тобора кўпроқ таъсир кўрсатмоқда. Буржуа жамияти ичида социалистик революция учун объектив моддий шарт-шароит вужудга келди. Ўсиб бораётган синфий зиддиятлар таъсирида социализмга революцион йўл билан ўтиш учун тобора кўпроқ субъектив шарт-шароитлар ҳам туғилмоқда. Буржуазиянинг маккорлик тактикаси, унинг мажбуран ён беришлари халқларнинг революционлашиш процессини тўхтата олмади.

Октябрь революцияси капитал мамлакатларидаги омманинг синфий, социалистик онгини ўстириш имкониятларини кенгайтирди. Улар ҳозир амалий тажрибадан кўриб социализмнинг афзалликларига ишонч ҳосил қилмоқдалар Социализм шароитида меҳнат кишисининг аҳволида содир бўладиган туб ўзгариш пролетарларга кураш учун янгидан-янги намуналар берди. Ғарб меҳнаткашларининг энг муҳим ғалабалари бевосита Октябрь таъсири остида, социализм ва коммунизм қурилиши муваффақиятлари таъсири остида қўлга киритилди. Бу муваффақиятлар, социалистик мамлакатларнинг ибрат кучи ҳозирги вақтда жуда хилма-хил формаларда авж олаётган синфий жангларнинг янада чуқурлашуви учун қудратли омил бўлмоқда.

Давлат монополистик капитализми шароитида, экономика соҳасида ҳам пролетариатнинг бевосита душмани бўлиб фақат айрим корхона эгалари ва уюшмаларгина эмас, балки буржуа давлатининг ўзи майдонга чиқаётган бундай шароитда, меҳнаткашларнинг иқтисодий кураши объектив равишда сиёсий тус олмоқда. Шу билан бирга, ишчилар синфи бевосита сиёсий талабларни ҳам қаттиқ туриб илгари сурмоқда. монополияларнинг ҳукмронлигига қарши, империалистик давлатларнинг тутган агрессив ва реакцион йўлига қарши, демократия ва социал тараққиёт учун майдонга чиқмоқда. Ярим аср мобайнида ишчилар синфининг капитал мамлакатлари иқтисодий ва сиёсий ҳаётидаги роли анча ошди. Капиталистик мамлакатлардаги прогрессив касаба союзлари ҳам ўсиб мустаҳкамланди, улар ишчилар синфининг капиталистик монополияларнинг ҳужумига қарши, меҳнаткашларнинг иқтисодий, социал ва сиёсий ҳуқуқлари учун курашида катта роль ўйнамоқдалар. Империализмга қарши, тинчлик ва социал тараққиёт учун курашда касаба союзларининг халқаро бирлиги мустаҳкамланмоқда.

Капиталистик мамлакатлардаги ишчилар синфи монополияларнинг ва уларга лаббайгўй ҳукуматларининг зўравонлигига қарши ўзининг жанговар чиқишларини кучайтирмоқда. Капиталистик мамлакатлардаги ишчилар синфи ҳозирга қадар ўзининг социалистик ғоя ва мақсадларини амалга оширишга муваффақ бўлмаган экан, бунинг сабаби кўп жиҳатдан унинг отрядлари орасига бузғунчилик солинганлиги эди. Ҳозирги вақтда бу бузғунчиликни ва нифоқкорликни бартараф қилиш учун қулай имкониятлар туғилмоқда. Социализм эришган муваффақиятлар фақат жамиятни тубдан ўзгартириш йўли билангина ишчилар синфининг туб мақсадларини амалга ошириш мумкинлигини яққол исбот қилмоқда. Шу билан бирга тарих реформистик йўлнинг самарасизлигини ҳам исбот қилди. Ҳеч бир мамлакатда социал-демократик ҳукуматлар капиталистик давлатнинг негизларига дахл қилган эмаслар. Социал-демократларга, католик партияларга ва католик касаба союзларга эргашиб бораётган ишчилар социал проблемаларга синфий нуқтаи назардан қараш зарурлигига, бу проблемаларни ҳал этишда коммунистлар билан ҳамкорлик қилиш зарурлигига тобора кўпроқ ишонч ҳосил қилмоқдалар.

Октябрдан кейинги ярим аср мобайнида турли мамлакатларда ва жаҳон миқёсида синфий кучлар нисбатидаги ўзгаришлар капитализмдан социализмга ўтиш имкониятларини кенгайтирди, социалистик революция воситаларининг арсеналини бойитди.

Бирлашган антимонополистик фронт кучайиб ва мустаҳкамланиб бораётган, ишчилар синфи ва унинг иттифоқчилари жамиятда тобора кўпроқ сиёсий салмоққа эга бўлаётган бир шароитда улар монополияларнинг ҳукмронлигига қарши кураш учун қўлга киритилган демократик ҳуқуқ ва тартиблардан кенгроқ фойдаланиш имкониятига эга бўлмоқдалар. Ишчилар синфи ва меҳнаткашларнинг пролетар бўлмаган табақаларининг манфаатларини ифода этаётган ва омманинг тазйиқи остида амалга оширилаётган демократик ислоҳотлар прогрессив кучларнинг позицияларини мустаҳкамлашга сабаб бўлмоқда, капиталнинг позицияларига қатъий ҳужум қилиш учун майдонни кенгайтирмоқда. Буржуа давлатларида халқ оммасининг ҳуқуқларини кенгайтириш учун кураш — синфий жангларнинг энг муҳим соҳасидир, социализм учун курашнинг таркибий қисмидир.

Социализмга ўтишда бирон-бир мамлакатдаги синфий кучларнинг конкрет нисбатига қараб, ишчилар синфининг уюшқоқлиги ва сиёсий етуклигига қараб, унинг авангардининг обрў-эътибори ва қобилиятига қараб, ҳукмрон синфларнинг қаршилик кўрсатиш даражасига, халқаро вазиятга қараб курашнинг турли — тинч ва нотинч — формаларидан фойдаланиш мумкинлиги ҳақидаги КПСС XX—XXIII съездлари ҳамда 1957 ва 1960 йиллардаги Москва кенгашлари илгари сурган маркcча-ленинча тезис актуал аҳамиятга эгадир.

Бизнинг давримизда ҳар бир мамлакатнинг ишчилар синфи ўзининг революцион курашида ишчилар ҳаракатининг ғалаба қозонган отрядлари — социалистик мамлакатларнинг меҳнаткашлари мададига таяниши мумкин, социализм мамлакатларининг ва биринчи навбатда Октябрь Ватанининг тажрибасидан фойдаланиши мумкин, бу мамлакатларнинг эришган ғоят катта ютуқлари меҳнаткашларга, уларнинг революцион авангардига ёрдам бермоқда. Буларнинг ҳаммасида капитал мамлакатлардаги пролетариат курашининг Октябрь ғалабалари билан, жаҳон социализм системаси муваффақиятлари билан узвий алоқадорлиги намоён бўлмоқда.

21. Россияда социалистик революциянинг қозонган ғалабаси ҳозирги замон халқаро коммунистик ҳаракатининг вужудга келишига асос солди. Жаҳон коммунистик ҳаракатининг ривожланиши Октябрь ғоялари байроғи остида бормоқда.

Жаҳон пролетариати янги типдаги партиянинг, марксизм-ленинизм назарияси билан қуролланган революцион ҳаракат партиясининг, оммага бошчилик қиладиган партиянинг ўзи учун нечоғлик зарур эканлигини Октябрь революцияси мисолида кўриб, қаноат ҳосил қилди.

В. И. Ленин ташаббуси билан ташкил этилган коммунистик интернационал Коммунистик партияларни тузиш ва мустаҳкамлашда ғоят катта роль ўйнади. Коммунистик интернационал улар учун жанговар революцион штаб бўлди, марксизм-ленинизмни эгаллаш мактаби, марксизм-ленинизмни янги шароитда ижодий ишлаб чиқиш маркази, коммунизм идеяларини омма орасида кенг пропаганда қилиш мактаби, интернационализм мактаби бўлди. Коммунистик ҳаракатнинг атоқли раҳбарлари ва жанговар кадрларининг шонли авлодини тарбиялашда коммунистик интернационал катта роль ўйнади.

Коммунистик ҳаракат ўтган ярим аср ичида ўсиб, жуда катта куч бўлиб қолди. У ҳақиқатан жаҳон миқёсидаги ҳаракатга айланди. Ишчилар синфи мавжуд бўлган мамлакатларнинг ҳаммасида коммунистик партиялар бор.

Коммунистлар барча мазлум ва эксплуатация қилинган кишиларнинг манфаатларини жуда изчиллик билан ифодаламоқдалар, халқларнинг ҳаётий манфаатлари учун фидокорона курашмоқдалар. Шунинг учун ҳам халқаро ишчилар синфининг авангарди эндиликда ўзининг таъсирини, аслида меҳнаткаш аҳолининг тобора кенг табақалари орасига ёймоқда, жаҳон миқёсидаги кучлар нисбатини тинчлик, демократия, миллий мустақиллик ва социализм фойдасига ўзгартирувчи энг муҳим омиллардан бири бўлиб майдонга чиқмоқда.

Ярим асрлик тажриба шуни исботлаб бердики, коммунистик ҳаракатнинг кучи унинг марксизм-ленинизмга содиқлигидадир. Коммунизм тўғрисидаги фан бўлмаса коммунистик ҳаракат ҳам бўлмайди ва бўлиши ҳам мумкин эмас. Социалистик давлатлардаги, капитал мамлакатларидаги ва озодликка чиқиб олган мамлакатлардаги ишчилар синфининг коммунистик авангарди ўзининг стратегия ва тактикасини ишлаб чиқиб Октябрь меросини ривожлантирмоқда ва бойитмоқда. 1957 ва 1960 йиллардаги Москва кенгашларининг Декларацияси ва Баёнотида таърифлаб берилган бош йўл маркcчи-ленинчилар биргаликда, коллектив бўлиб олиб борган ишнинг ижодий якунидир.

Халқаро коммунистик ҳаракат бирлигини марксизм-ленинизм принциплари асосида таъминлаш шу ҳаракатнинг энг актуал проблемасидир.

Ҳозирги босқичда бу бирлик муштарак вазифаларни ҳал этишда биргаликда иш олиб бориш, партиялар ўртасида икки томонлама ва кўптомонлама учрашувлар ўтказиш, ўртоқларча фикрлашиб туриш, тажрибаларни ўзаро ўрганиб бориш йўли билан қўлга киритилади. Европа коммунистик ва ишчи партияларининг Европадаги тинчлик ва хавфсизлик проблемаларига бағишланиб Карлова-Варида ўтказилган конференцияси жаҳон коммунистлари бирлигини мустаҳкамлаш учун катта аҳамиятга эга бўлди. Коммунистик ва ишчи партияларнинг халқаро кенгашлари энг муҳим проблемаларни коллектив бўлиб муҳокама қилиш ва ягона проблемани ишлаб чиқишнинг синалган формасидир.

Коммунистлар буюк армиясининг миллий ва интернационал вазифаларини бир-бирига қўшиб тўғри ҳал қилиш масаласи ҳозирги замон шароитида айниқса катта аҳамиятга эга бўлиб қолмоқда. Миллий вазифаларни ҳал этиш учун курашдан четда турган ҳолда, ҳар қайси мамлакатдаги меҳнаткашлар оммасининг энг зарур манфаатларидан ажратиб турган ҳолда интернационал бурчларни бажариш тўғрисида гап бўлиши ҳам мумкин эмас. Айни вақтда коммунистик ҳаракатнинг ҳар бир отряди муштарак проблемаларни ҳал этишда актив қатнашмаса миллий вазифаларни муваффақиятли равишда амалга ошириб бўлмайди. Пролетар интернационализмига содиқлик — Октябрдан сўнг коммунистик ҳаракат босиб ўтган ярим асрлик йўлнинг энг муҳим сабоқларидан биридир.

Коммунистларнинг интернационал бирлиги империализмга қарши, оппортунизм ва сектантчиликнинг ҳамма турларига қарши, буржуа миллатчилигига қарши курашда чиниқди ва мустаҳкамланди. КПСС ўнг ва «сўл» оғмачиликларга қарши ҳамиша курашиб келди ва курашаберади. Коммунистик ҳаракатнинг бутун тарихи бу оғмачиликларнинг революция иши учун хавфли эканлигини кўрсатиб турибди. Марксизм-ленинизм йўлидан чекиниш миллатчилик, буюк давлат шовинизми ва гегемонизми кўринишлари билан бирга қўшилганида бундай чекиниш айниқса хавфли бўлиб қолишини тажриба кўрсатиб турибди.

Халқаро коммунистик ҳаракат бирлигини марксизм-ленинизм принциплари асосида мустаҳкамлаш ишини КПСС ҳормай-толмай ва изчиллик билан ўтказиб келмоқда. Коммунистларнинг бирлиги, бутун дунё ишчилар синфи ва меҳнаткашларининг Октябрь ватани билан интернационал бирдамлиги жангларда ва меҳнатда совет халқи эришган тарихий ғалабаларнинг муҳим негизи бўлди.

Барча мамлакатларнинг меҳнаткашлари ва уларнинг коммунистик авангарди жаҳонда биринчи ғалаба қилган социализм мамлакатига қардошларча интернационал бирдамлик ҳисларини изҳор қилиб келганликлари, уни қўллаб-қувватлаб келганликлари ва қўллаб-қувватлаётганликлари учун партиямиз, бутун совет халқи уларга қизғин ташаккур изҳор қиладилар.

22. Улуғ Октябрь халқаро муносабатларнинг бутун системасида тубли силжишларга олиб келди, империалистик ташқи сиёсатда чуқур кризис вужудга келтирди, тинчлик ва халқаро хавфсизлик, халқлар ўртасида тенглик, дўстлик ва ҳамкорлик принципларини тантанали равишда эълон қилди. Социализм билан империализм ўртасидаги кураш бутун жаҳон сиёсатининг ўзаги бўлиб қолди.

Советлар мамлакати вужудга келганлигининг ўзи халқаро майдонда империалистларнинг бемалол ҳаракат қилишларига тўғоноқ бўлиб қолди. Эндиликда буржуазия Совет Иттифоқини ҳисобга олмасдан ҳаракат қилолмайдиган бўлиб қолди. Биронта йирик халқаро масалани Совет Иттифоқининг ва бошқа қардош мамлакатларнинг иштирокисиз ҳал қилиш мумкин эмас. Жаҳон социалистик революциясининг янги муваффақиятлари халқлар суверенитети принципларини, халқларнинг ўз тақдирини ўзи ҳал қилиш ҳуқуқларини, катта ва кичик барча мамлакатларнинг тенг ҳуқуқлилигини барқарор қилиш учун тобора кўпроқ реал негиз яратиб бераверади.

Октябрь революциясидан сўнг меҳнаткашлар оммаси, ишчилар синфи ташқи сиёсатнинг туб проблемаларини ҳал этишга тобора актив таъсир ўтказиб келмоқдалар.

Собиқ мустамлака ва қарам мамлакатларнинг халқаро муносабатлардаги роли ҳам жиддий ўзгарди. Ҳозирги кунда прогрессив миллий давлатлар ўзларининг мустақил ташқи сиёсатлари билан тинчлик фойдасига асосий халқаро проблемаларни демократик асосда ҳал этиш фойдасига актив таъсир ўтказмоқдалар.

Социалистик мамлакатлар билан барча антиимпериалистик кучларнинг жанговар иттифоқи халқаро сиёсатнинг энг муҳим омилидир. Империализм жаҳон миқёсида якка ўзи ҳукмронлик қилолмайдиган бўлиб қолди. Актив, келишиб ҳаракат қилиб янги жаҳон урушининг бошланиб кетишига йўл қўймаслик учун эндиликда халқларнинг етарли куч ва қудрати бор.

Бироқ модомики империализм мавжуд экан, босқинчилик урушлари хавфи қолаверади. Буни АҚШнинг Вьетнамдаги агрессив уруши, эркесевар араб мамлакатларига қарши Исроилнинг империализм тайёрлаган агрессияси, Кубага қарши тўхтовсиз давом этаётган иғвогарликлар кўрсатиб турибди. Халқаро реакцияни жиловлаб қўймоқ учун, унинг инсониятни жаҳон уруши гирдобига тортишига имконият бермаслик учун барча тинчликсевар кучлар ва халқлар доимо хушёр бўлиб туришлари, уларнинг сафарбар қилиниши, уларнинг империализмнинг агрессив ҳаракатларига зарба беришга тайёр бўлиб туришлари зарур.

Тинчлик ва халқаро хавфсизликни изчиллик билан ҳимоя қилиб келаётган Совет давлати ўзининг мудофаа қобилиятини энг юксак даражада сақлаб келди ва бундан буён ҳам мана шундай юксак даражада сақлаб келаверади. Бизнинг қуролли кучларимиз замонавий ҳарбий техниканинг ҳамма турлари билан, шу жумладан ракета-ядро қуроли билан ҳам таъминланган. Мудофаага сарф бўлаётган маблағлар оз эмас, бироқ совет кишилари шундай қилиниши зарурлигини тушуниб турибдилар. Маркс ва Ленин таълим бериб айтганидек социалистик революция ўзини ҳимоя қилабилиши зарур, синфий душманнинг агрессивлигига ўзининг енгилмас ҳарбий қувватини қарши қилиб қўйиши лозим. Совет Иттифоқи, социалистик мамлакатларнинг қудрати, империализмнинг агрессив кучлари йўлида реал ғов бўлиб турибди, янги жаҳон урушининг олдини олиш ва тинчликни сақлаб қолиш учун курашда энг муҳим омил бўлиб турибди. Мудофаани бутун чоралар билан мустаҳкамлаш, мудофаани биринчи даражали вазифа деб унга диққат ва эътибор бериш масалалари ўтган эллик йилнинг асосий хулосаларидан биридир.

Тинчлик учун, империалистлар агрессиясига қарши курашда социалистик мамлакатларнинг ташқи сиёсати катта роль ўйнамоқда. Бу сиёсат барча антиимпериалистик тинчликсевар кучларни жипслаштиришга, реакция ва уруш кучларига қарши курашга қаратилган сиёсатдир. Турли ижтимоий тузумдаги давлатларнинг тинч-тотув яшашини таъминлаш йўли шу сиёсатнинг ажралмас қисмидир. Бу йўл империалистларнинг янги жаҳон урушини бошлаб юборишларига, халқаро иғвогарликларга ва контрреволюцияни экспорт қилишга қарши қаратилган, халқларнинг ўз мамлакатларини ривожлантириш йўлини мустақил белгилаб олишдан иборат ўзларининг муқаддас ҳуқуқларини амалга оширмоқ учун қулай шароит яратиб беришга, барча мамлакатлар ўртасида ўзаро манфаатли иқтисодий, илмий техникавий ҳамкорликни, маданий алоқаларни ривожлантиришга қаратилган йўлдир.

Маркcчи-ленинчилар босқинчилик урушларини, империалистик урушларни қоралаш билан бирга халқларнинг ғалабаларини империалистик агрессиядан ҳимоя қилиш учун, миллий озодлик учун олиб борилаётган урушларни, ўз ҳукмронликларини қурол кучи билан сақлаб қолишга ёки тиклашга уринаётган реакцион кучлар ҳужумини даф қилаётган революцион синфларнинг урушини адолатли уруш деб ҳисоблаб, бундай урушларни қўллаб-қувватлайдилар. Совет кишилари Америка империализмининг жинояткорона агрессиясига қарши қаҳрамонларча кураш олиб бораётган Вьетнам халқини қатъий равишда қўллаб-қувватламоқдалар. Улар Вьетнам халқининг ҳаққоний иши ғалаба қилишига астойдил ишонадилар. Совет кишилари Исроилнинг агрессив ҳаракатларига қарши, Исроилнинг империалистик ҳомийларига қарши араб давлатлари халқларининг адолатли курашини тўла равишда қўллаб-қувватламоқдалар.

Ленининг васиятларига содиқ бўлган совет халқи ва унинг Коммунистик партияси ярим асрдан бери пролетар интернационализми йўлидан оғишмай бормоқда. ғолиб социализм мамлакатининг интернационал ва миллий вазифаларининг ажралмаслиги ҳақидаги принципга амал қилиб келди.

Совет халқининг буюк мақсади — коммунизм қуриш мақсади — айни вақтда унинг асосий интернационал иши ҳамдир. Совет кишиларининг қаҳрамонона меҳнати билан бизнинг мамлакатимиз социализмнинг енгилмас истеҳкомига айлантирилди, бутун дунёда мамлакатимизнинг таъсири ўсиб бормоқда Янги ижтимоий тузум бунёд қилинганлиги, унинг иқтисодий ва мудофаа қуввати муттасил ўсиб бораётганлиги жаҳон майдонидаги кучларнинг нисбатини империализм ва реакция зарарига янада ўзгартиришнинг ҳал қилувчи шартларидан бири бўлиб, жаҳон миқёсида социалистик революция ғалабасини таъминловчи моддий, сиёсий ва идеологик шарт-шароитни мустаҳкамламоқда.

Совет ташқи сиёсатининг асосий вазифаси — коммунизм қурилиши учун қулай шарт-шароит таъминлаб беришдан иборатдир. Социалистик мамлакатларнинг бирлигини ва жипслигини мустаҳкамламоқ, халқларнинг миллий ва социал озодлик йўлида олиб бораётган курашини қўллаб-қувватламоқ, мустақил ёш давлатлар билан ҳамкорликни ривожлантирмоқ, турли социал тузумдаги давлатлар билан тинч-тотув яшаш принципларини изчил равишда ўтказмоқ, инсониятни жаҳон термо-ядро урушидан қутқариб қолмоқ учун Коммунистик партия ва Совет давлати барча зарур чораларни кўрмоқдалар. Шу мақсадларга эришиш барча революцион ва демократик кучларнинг, ҳамма халқларнинг манфаатларига тўла мувофиқ бўлиб тушади.

Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг халқаро сиёсати барча мамлакатлардаги коммунистик ва ишчи партиялари билан алоқаларни ва қардошларча ҳамкорликни бутун чоралар билан мустаҳкамлашга, жаҳон коммунистик ҳаракати сафларини жипслаштиришга қаратилган сиёсатдир. Партиямиз, халқимиз ўзининг бутун тарихи давомида қийинчиликлар билан ҳисоблашмай, озодлик ва миллий мустақиллик иши учун, революция иши учун курашиб келган ўртоқларга ҳамиша жуда кенг ёрдам бериб турдилар. Бирор каттароқ революцион чиқиш йўқки, КПСС ва бутун совет халқи унга бирдамлик қилмаган бўлсин, буни, халқаро ишчилар синфи яхши билади. КПСС, Ленин партияси халқаро революцион кучларни қўллаб-қувватлашни ўз фаолиятининг ажралмас қисми деб ҳисоблайди.

Социализмнинг Улуғ Октябрь ёқиб берган машъалини жаҳон устида баланд кўтарган совет халқи, Ленин партияси жаҳон тарихининг янги даврини очиб берди. XIX асрда орзудан фанга айланган Социализм XX асрда Улуғ Октябрь социалистик революциясининг ғалаба қилиши билан миллион-миллион меҳнаткашлар оммасининг социал-сиёсий практикаси бўлиб қолди.

Биз мақсадга — коммунизм қуришга олиб борадиган тўғри йўлда турибмиз, совет жамиятининг бутун ярим асрлик тараққиёти шу йўлни тайёрлаб берди.

Биз илғор илмий назария бўлган марксизм-ленинизм таълимоти билан қуролланганмиз, революцион кураш ва социалистик қурилишнинг жуда бой тажрибасига таянмоқдамиз.

Империализмга қарши, тинчлик, демократия ва социализм, миллий мустақиллик, халқлар хавфсизлиги ва озодлиги учун курашда халқаро ишчилар синфи, қардош социалистик мамлакатлар, миллий озодлик харакати кучлари билан ягона интернационал сафда бормоқдамиз.

Коммунизм кучлари битмас-туганмасдир, турмуш ҳақиқати коммунизм томонидадир Фақат коммунизмгина ижтимоий ривожланишнинг туб проблемаларини ҳал қилиб бера олади, инсониятни зулм ва эксплуатациядан, очлик ва қашшоқликдан, милитаризм ва урушлардан халос қила олади, бизнинг планетамизда демократия, тинчлик, халқлар ўртасидаги дўстликни, инсонга муносиб ҳаётни барқарор қила олади.

Октябрь идеялари, коммунизм идеялари — давримизнинг етакчи идеяларидир, ҳозирги замон тарихининг буюк ижодкор кучидир.

Эндиги йиллар Маркс, Энгельс, Ленин таълимотига, коммунизм ишига янгидан янги ғалабалар келтиради.

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитети

● Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеяси Исроил агрессияси масаласини муҳокама қилишни давом эттирмоқда

● Жаҳон жамоатчилиги Араб Шарқида тинчлик ўрнатилишини талаб қилмоқда

● Хитой маъмурларининг Советларга қарши яна бир найранги

КОРЕЙС ХАЛҚИ БИЛАН БИРДАМЛИК

Москва жамоатчилиги вакилларининг йиғилиши

22 июнда Дўстлик уйида Москва жамоатчилиги вакилларининг Совет-корейс дўстлиги ойлигининг очилишига ва корейс халқи билан бирдамликка бағишланган йиғилиши бўлди.

Президиумда КПСС Марказий Комитетининг секретари М. С. Соломенцев, СССР Олий Совети Президиуми Раисининг ўринбосари Я. Э. Калнберзин ва бошқалар бор эди.

Йиғилишни КПСС Москва шаҳар комитетининг секретари В. Я. Павлов очди.

Совет-корейс дўстлиги жамияти Марказий Правлениесининг раиси, СССР Енгил саноат министри Н. Н. Тарасов доклад қилди. (ТАСС).

ДУНЁ ХАРИТАСИ ОЛДИДА

Араб мамлакатлари билан бирдамлик

БЕРЛИН. Германия Бирлашган Социалистик партияси Марказий Комитетининг Биринчи секретари, Германия Демократик Республикаси Давлат Кенгашининг Раиси Вальтер Ульбрихт Марклебергда нутқ сўзлаб айтдики, империалистик агрессияга қарши курашаётган араб мамлакатларининг халқлари билан Германия Демократик Республикаси ҳамиша бирдамдир. Тинчликни таъминлаш манфаатларини кўзловчи бизнинг интернационал бурчимиз шуки, деди у, араб халқларининг империализмга қаршилик кўрсатишига кўмаклашмоғимиз лозим, уларнинг чинакам суверенитети ва тўла иқтисодий мустақилликка эришиш учун бутун кучларини сафарбар қилишларига кўмаклашмоғимиз лозим.

БЕЛГРАД. Югославия касаба союзлари иттифоқи Марказий Кенгаши президиумининг мажлисида уқтириб айтилдики, Югославия ишчилар синфи ва барча меҳнаткашлари аввал бошданоқ Исроил агрессорларини кескин қораладилар ва Югославия ҳукуматининг позициясини ҳамда ҳаракатларини тўла равишда қўллаб-қувватладилар, шунингдек Европадаги етти социалистик мамлакат Коммунистик ва Ишчи партиялари Марказий Комитетларининг ва ҳукуматларининг баёнотини тўла-тўкис қўллаб-қувватладилар. Шу мажлисда араб мамлакатларининг территориясидан агрессорнинг кучлари олиб чиқиб кетилсин, деб қатъий талаб қилинди.

СОФИЯ. Судан Бош министри ва ташқи ишлар министри Муҳаммад Аҳмад Махжум Болгариядаги «Отечествен фронт» газетасининг Нью-Йоркдаги махсус мухбири билан суҳбатда бундай деди: Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг менинг фикримча биринчи ва дарҳол қўядиган қадами Исроил агрессиясининг оқибатларини тугатишдан иборат бўлиши лозим. Исроил, деди у, агрессордир ва уни қораламоқ керак.

РИМ. Италия Компартияси раҳбарлигининг аъзоси Эмилио Серени Римдаги митингда сўзлаган нутқида араб халқларига қарши қилинаётган империалистик агрессияни қаттиқ танқид қилди. У Исроил раҳбарларининг араб мамлакатлари ерларини Исроилга қўшиб олиш тўғрисидаги гапларини «жиноятқорона» гаплар, деб қоралади.

Мюнхеннинг фожиона сабоғи жаҳонга кўпдан бери маълум. Агар агрессияга йўл қўйиб берилса, унинг оқибати жуда ёмонлашиб кетиши мумкин, деди Серени. Шу сабабли Яқин Шарқда тинчликни таъминлаш йўлида қўйиладиган биринчи қадам Исроил қўшинларини ўз территориясига қайтаришдан иборат бўлиши керак.

ОТТАВА. Канададаги прогрессив «Комба» журнали ўзининг редакцион мақоласида Исроилнинг араб мамлакатларига агрессиясини қоралаб, унга «хатарли ҳарбий авантюра» деб баҳо берди.

Журнал Исроил агрессорларига империалистик кучлар ҳомийлик қилаётганликларини айтиб, бу можарода АҚШнинг реакцион доиралари алоҳида роль ўйнаганликларини кўрсатиб ўтди. Яқин Шарқдаги тангликни, деб ёзади журнал, «уруш йўли билан ҳал қилиб бўлмайди», «Исроилнинг территориал даъволарини қабул қилиш мумкин эмас».

(ТАСС).

Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош ассамблеясининг фавқулодда сессияси

НЬЮ-ЙОРК, 22 июнь. (ТАСС). Бош Ассамблеянинг бугун эрталабки мажлисида Иордания ташқи ишлар министри Аҳмад Тукан фавқулодда баёнот берди. У айтдики, Исроил қўшинлари шафқатсиз террор қилиб, Иорданиянинг босиб олинган территориясидан араб аҳолисини ҳайдаб чиқаришни давом эттирмоқда, шу районни Исроилга қўшиб олишга тайёргарлик кўрмоқда. Исроил маъмурлари Исроил босиб олган Калкилия шаҳридан бутун аҳолини ҳайдаб чиқариб, уй-жой биноларини тамомила бузиб ташлашга киришдилар. 12 минг аҳоли овқатсиз ва бошпанасиз очиқ ҳавода қолди.

Мавритания ташқи ишлар министри Мамаду айтдики, Бош Ассамблея Хавфсизлик Кенгаши қила олмаган ишни қилиши, яъни агрессияни кескин қоралаши ҳамда агрессор қўшинларининг дарҳол ва ҳеч сўзсиз чиқартириб юборилишини таъминлаши лозим. Мамаду Совет резолюция лойиҳасини қувватлаб гапирди.

Бельгия ташқи ишлар министри П. Армель агрессор босиб олган территориялардан унинг қўшинларини чиқартириб юбориш тўғрисидаги асосий масалани ҳал этишдан Ассамблеянинг эътиборини чалғитишга уринди.

Франция ташқи ишлар министри Кув де Мюрвиль сўзга чиқиб айтдики, уруш ҳеч нарсани ҳал қилмади, Яқин Шарқнинг ва Араб—Исроил муносабатларининг шусиз ҳам мураккаблашиб қолган барча проблемаларини бартараф қилишни қийинлаштириб юборди, холос. Франция ташқи ишлар министрининг фикрича, Исроил билан «бевосита музокаралар» олиб боришга араб мамлакатлари розилик беради, деб ҳозирги шароитда кутиш асло мумкин эмас. Франция, деди у, территорияларнинг босиб олинганлигини тан олмайди.

Кув де Мюрвиль уқтириб айтдики, Вьетнамдаги уруш Яқин Шарқдаги ҳозирги тангликнинг келиб чиқишига ёрдам берди ва шу районда тинчликка эришиш имкониятини қийинлаштирмоқда.

Франция делегацияси, деди Кув де Мюрвиль, Ассамблеядан бирор муайян қарорлар қабул қилишни талаб этмайди.

Покистон делегациясининг бошлиғи ташқи ишлар министри Пирзода Исроилнинг агрессиясини қаттиқ қоралаб гапирди. Исроилнинг ҳаракатларига фақат агрессия деб баҳо бериш мумкинлигини, деди у, фактлар яққол кўрсатиб турибди. Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг бурчи шуки, у агрессорни қатъиян қоралаши лозим. Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Исроил қўшинларини чиқартириб юборишга муваффақ бўлгандагина, у ўзининг обрўйини яна тиклаб олиши мумкин.

Монголия Халқ Республикаси Министрлар Советининг Раиси Ю. Цеденбал айтдики, Исроил ҳукумати олдиндан тайёргарлик кўриб бошлаб юборган бу уруш катта босқинчилик мақсадларини кўзлаб қасддан қилинган ҳаракатдир, Исроил ўзга мамлакатларнинг территорияларини оккупация қилиб олиб, ҳақиқатда агрессияни давом эттирмоқда, шундай вазиятни вужудга келтирмоқдаки, бундай вазиятда ҳарбий можаро ҳар онда яна бошланиб кетиши мумкин.

Агрессорнинг ҳамма қўшинларини араб давлатлари территорияларидан кечиктирмай ҳеч сўзсиз олиб чиқиб кетиш ҳамда Бирлашган Араб Республикасига, Сурия ва Иорданияга етказилган бутун зарарнинг ўрнини жуда қисқа вақт ичида тўлдириш тинчликни тиклашнинг бирдан-бир ҳаққоний йўлидир, деди Ю. Цеденбал.

Исроилнинг араб давлатларига қарши агрессиясини, деди Ю. Цеденбал, жаҳоннинг бошқа қисмларида бўлаётган воқеаларга алоқадор эмас, деб бўлмайди. Бу агрессия халқларни озодлик ва миллий мустақилликдан маҳрум этишга, уларни яна мустамлакачилик асоратига солишга уринаётган империалистик давлатлар ҳукмрон доиралари сиёсатининг бир қисмидир. Қаҳрамон Вьетнам халқига қарши жиноятқорона мустамлакачилик урушини АҚШ зўр бериб кенгайтираётганлиги бу сиёсатнинг энг ёрқин ифодасидир. Бу уруш фақат Осиё халқлари учунгина эмас, бутун дунё халқлари учун ҳам катта хавф-хатар туғдиради.

Агрессия ташаббусчиларини ўз вақтида жиловлаб қўймоқ ва суверен давлатларнинг ички ишларига ҳар қандай баҳоналар билан аралашишни тугатмоқ учун Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг аъзолари бўлган давлатлар бор имкониятларнинг ҳаммасидан яхшироқ фойдаланишлари лозим.

НЬЮ-ЙОРК, 23 июнь. (ТАСС). Кеча Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеяси фавқулодда махсус сессиясининг кундузги мажлисида Туркия ва Украина ССР делегацияларининг бошлиқлари сўзга чиқдилар.

Туркия ташқи ишлар министри Чаглаянгил араб мамлакатларининг оккупация қилинган территорияларидан Исроил қўшинларини тезроқ чиқартириб юбориш кераклигини айтди. Туркия ҳукумати, деди у, куч қўлланиш натижасида территорияларни босиб олишнинг ҳеч қандайини маъқулламаслигини айтди. Халқаро низоларни ҳал қилиш учун куч қўлланишдан воз кечиш принципига риоя қилинмаса, у ҳолда Бирлашган Миллатлар Ташкилоти таяниб турган негизнинг ўзига путур етади.

Украина ССР Министрлар Советининг Раиси В. В. Шчербицкий айтдики, Исроилнинг агрессиясини кескин қоралаётган, агрессияни ҳеч сўзсиз тўхтатишни ва унинг ҳамма оқибатларини тугатишни талаб қилаётганларнинг овозига Украина халқи ўз овозини қўшади.

Бу масалада бизнинг позициямизни белгилаб бераётган яна бир нарса шуки, агрессия мамлакатимиз чегарасига бевосита яқин жойда содир бўлди ва бинобарин украин халқининг хавфсизлигига таҳдид солмоқда.

Исроилнинг авантюраси Қўшма Штатлар ва Буюк Британиянинг позицияси туфайли рағбатлантирилганлигига ҳам ҳеч қандай шак шубҳа йўқ, деди В. В. Шчербицкий.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи ҳукуматининг бошлиғи А. Н. Косигин томонидан Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеяси фавқулодда сессиясининг муҳокамасига тақдим этилган резолюция лойиҳаси, деди Совет Украинасининг вакили, Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг юксак мақсадларига тўла равишда жавоб беради.

Агрессияни даф қилмоқ ва ер юзининг шу районида тинчликни тикламоқ учун сира кечиктирилмай амалга оширилиши лозим бўлган чораларни Совет Иттифоқининг резолюция лойиҳаси принципиал ва тўғри позицияга асосланиб равшан белгилаб берди.

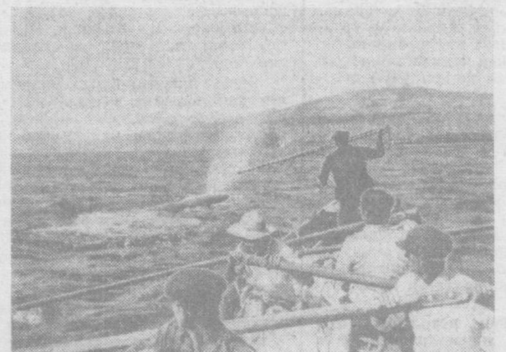

Португалия кит овловчилари бу оғир касб билан Моби Дик замонасида ўз авлод-аждоди қандай шуғулланган бўлса, шундайича давом эттиришаяпти. Улар баҳайбат мавжудотларга қарши эшкакли қайиқларда қўл билан отиладиган санчқилар кўтариб чиқишади. Суратда: Атлантик океандаги Азор оролларида кит овлаш пайти.

Камера Пресс—ТАСС фотоси.

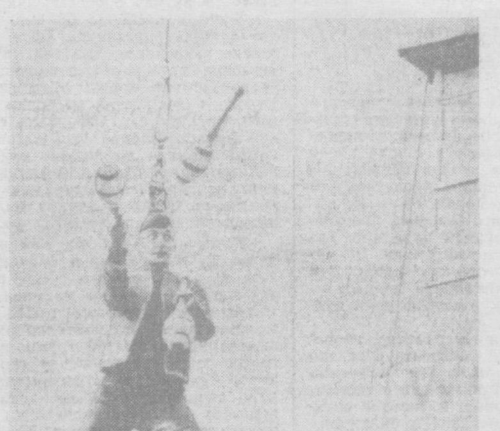

Цюрих. Швейцария циркининг «юлдузи» Крис Холт ўз сочларига осилиб муаллақ турибди. Уни бундай баландликка қурилиш крани ва реклама манфаатлари олиб чиққан.

Кейстон—ТАСС фотоси.

ҚАТЪИЙ НОРОЗИЛИК

СССРнинг Хитой Халқ Республикасидаги савдо ваколатхонаси ходимларидан В. С. Герасимов ва Р. С. Хантимиров 11 июнда хизмат ишлари билан Шэньянга келган эдилар. Хитойнинг «Машимпекс» компанияси ходимлари ҳам улар билан бирга келишган эди. Хитой маъмурлари энг бошданоқ уларнинг яшашлари ва ўз хизмат бурчларини ўташлари учун тоқат қилиб бўлмайдиган шароитни вужудга келтирдилар. Хитой маъмурлари Герасимов ва Хантимировнинг ишлашимиз учун шароит яратиб берилсин ва иғвогарлик тўхтатилсин, деб кўп марта қилган талабларини назар-писанд қилмадилар. Совет вакиллари биз Пекинга қайтиб кетамиз, деб айтишга мажбур бўлдилар. Шундан кейин 17 июнда меҳмонхонанинг ходимларимиз истиқомат қилиб турган хонасига бир тўда шахслар бостириб кирдилар ва уларга нисбатан зўравонлик қилиб, таналарини қаттиқ ярадор қилдилар. Ана шу бебошлик босқинчиларча қилинган ҳаракатдан бошқа бир нарса эмас. Бебошлик қилинган вақтда сиёсий гаплар айтилиб, дўқ ва пўписа қилинди. Хунвэйбинларнинг совет вакилларини «суд-сўроқ қилиш» каби найранги намойиш қилинди.

Расмий шахсларга — СССРнинг Хитой Халқ Республикасидаги савдо ваколатхонаси ходимларига нисбатан йўл қўйиб бўлмайдиган даражадаги ана шундай душманлик хуружлари муносабати билан СССР Ташқи ишлар министрлиги 21 июнда Хитой Халқ Республикасининг Москвадаги элчихонасига қатъий норозилик билдирди ва икки совет ходимини ҳақорат қилиш ва калтаклашда айбдор бўлган шахсларни қаттиқ жазолашни талаб қилди. Бундай ҳаракатларнинг оқибати учун бутун жавобгарлик Хитой томони зиммасига юкланади.

ПОЛЬША ВА ЧЕХОСЛОВАКИЯ «БИЗНИНГ ДУНЁ» ТЕЛЕВИЗИОН ЭШИТТИРИШИДА ҚАТНАШМАЙДИЛАР

ВАРШАВА. (ТАСС). ПАП агентлиги хабар беради: Исроилнинг араб мамлакатларига қарши империалистик агрессияси натижасида вужудга келган мураккаб халқаро вазият сабабли Польша «Бизнинг дунё» деб аталган халқаро телевизион эшиттиришда қатнашишдан воз кечди. Бундай эшиттиришлар, дейилади ПАП агентлигининг хабарида, тинчлик ва халқлар ўртасидаги ҳамкорлик ишига хизмат қилиши лозим. Ғарбдаги баъзи давлатлар ўтказаётган йўл эса мана шу мақсадларга эришишни таъминламайди.

ПРАГА. (ТАСС). ЧТК агентлиги хабар беради: Чехословакия телевидениеси «Бизнинг дунё» деб аталган халқаро телевизион эшиттиришда қатнашишдан бош тортди.

АДАНДАГИ ВОҚЕАЛАР

ҚОҲИРА, 23 июнь. (ТАСС). Адандаги жанглар вақтида инглиз солдатларидан 120 киши ўлдирилди ва 300 киши ярадор қилинди. Қўзғолон кўтарган федерал армия ва унга қўшилган полиция Англиянинг Адандаги қўшинларига талафот келтирмоқда. Кратер квартали қўзғолон кўтарганлар қўлида турибди, деди Ямандинг оккупация қилинган жанубини озод қилиш фронти вакили.

Инглизлар кратерга ёриб киришга муваффақ бўла олмадилар ва улар кварталпи авиация ракеталари билан ўққа тута бошладилар, электр ва сув таъминотини ишдан чиқардилар.

Шу муносабат билан, деди фронт вакили, БМТ бош секретари У Тант, араб мамлакатлари уюшмасига ва дўст давлатларга ноталар юборилди.

ПАРИЖ, 23 июнь. (ТАСС). Адан ватанпарварлари кеча Англиянинг «Бритиш петролеум» компаниясига қарашли нефть резервуарини портлатдилар. Резервуардан оқиб чиққан нефть бутун йўлни босди. 17 минг тонна ҳажмли резервуар базукла снаряди билан илма-тешик қилиб юборилди, деб хабар беради Франс Пресс агентлигининг мухбири Адандан.

Инглиз маъмурлари резервуардан оқиб чиққан нефтни тўсиб қолишга уриндилар, бироқ кўрилган тадбирларга қарамай, резервуардан оқиб чиққан нефть Аданни икки қисмга ажратиб қўйди. Англиянинг Ўрта Шарқдаги қуролли кучлари қўмондонлиги резиденцияси жойлашган шарқий квартал, Адан аэропорти ва шаҳарнинг араблар маҳалласини нефть босди.

Советлар мамлакатида

Виночиларнинг Ўрта Осиё семинари

САМАРҚАНД, 23 июнь. Бу ерда Ўрта Осиё виночилик саноати мутахассисларининг семинари ўз ишини бошлади. Семинарда виночилик заводларининг хом ашё базасини яхшилаш ва корхоналарда янги технологияни, автомат ускуна ҳамда поток линияларни жорий қилиш проблемалари муҳокама қилинмоқда.

Ғалла ўрим-йиғими бошланди

ҚИРҒИЗИСТОННИНГ Чуй водийсида ғалла ўрим-йиғими бошланди. Хўжаликлар бу кампанияни 10-15 кун ичида ўтказишга қарор қилдилар. Агрегатларни группа усулида ишлатиш ва экинларни танлаб ўриш усули кенг қўлланилади.

ЧОРВАДОРЛАРНИНГ МУВАФФАҚИЯТИ

ЛАТВИЯ ССР ва Эстония ССР қишлоқ хўжалик меҳнаткашлари сут, гўшт ва тухум харид қилиш биринчи ярим йил планини бажардилар.

Давлатга чорвачилик маҳсулотлари сотиш давом этмоқда.

КРЕМЛДА В. И. ЛЕНИНГА ҲАЙКАЛ

Владимир Ильич Ленин Москва Кремлида беш йилдан кўпроқ вақт яшади ва ишлади. Бу ерда у, Халқ Комиссарлари Совети ва Бутунроссия Марказий Ижроия Комитетининг мажлисларида, партия съездлари ва конференцияларида кўп марта нутқ сўзлади. Революциянинг улуғ доҳийси шу ердан туриб, ёш Совет давлати ҳаётига раҳбарлик қилди.

Кремлда, Совет ҳукумати биносида Владимир Ильич Лениннинг кабинети ва квартираси бор ва улар энг муқаддас жой сифатида ардоқлаб сақланмоқда.

Кўп пайт ўтмай қадимий Кремль майдонида, гўзал сквернинг ям-яшил кўкатлари орасида В. И. Лениннинг ҳайкали қад кўтаради. Бронза ва гранитдан ишланган улуғвор монумент ленинградлик ҳайкалтарош В. Б. Пинчук ва архитектор С. Б. Сперанский лойиҳаси асосида қурилади.

Авторлар буюк ақл, заковат, чуқур инсонийлик, оддийлик, битмас-туганмас куч-ғайрат каби Ленинга хос бўлган хусусиятларни ҳайкалда гавдалантирганлар. Владимир Ильичнинг бронзадан ишланган 3,5 метрли ҳайкали Кремль скверидаги гранит постамент устига ўрнатилади. Бўлажак ҳайкал учун ҳозирдаёқ жой ажратиб қўйилди. Яқинда бу ерга қурувчилар келадилар.

Монументни СССР Маданият министрлиги ва Москва шаҳар ижроия комитети лойиҳалаштиради ва қуради.

Ўғитни ташиш ва сақлаш бўйича Бутуниттифоқ кенгаши

23 июнда Рязанда ўғитни ташиш ва сақлаш бўйича Бутуниттифоқ кенгаши очилди.

Мамлакатнинг химия корхоналари шу беш йилликда қишлоқ хўжалигига 200 миллион тоннадан кўпроқ минерал ўғит етказиб беришлари керак. Ана шу халқ бойлигини колхоз ва совхозларга қандай қилиб мақсадга мувофиқроқ етказиб бериш, жойларда ўғитни қандай қилиб яхши сақлаш мумкин? Бутуниттифоқ кенгашининг қатнашчилари ана шу муҳим халқ хўжалик проблемаларини муҳокама қилишга киришдилар. Кенгашни СССР Химия саноати министрлиги, СССР Қишлоқ хўжалик министрлиги ва СССР Министрлар Советининг Бутуниттифоқ «Союзсельхозтехника» Бирлашмаси чақирган.

Кенгаш уч кун давом этади.

РЕСПУБЛИКАЛАРАРО саноат ярмаркаси

23 июнда Фрунзеда республикалараро саноат ярмаркаси ўз ишини тамомлади. Ярмаркада Россия Федерацияси, Украина, Белоруссия, Қозоғистон, Ўзбекистон, Озарбайжон, Тожикистон, Туркманистон ва Қирғизистон таъминот ташкилотлари, саноат, транспорт ва қурилиш корхоналари қатнашди.

Бир жойда кўп бўлгани ҳолда, иккинчи жойда етишмаётган ортиқча моддий неъматлар кўрсатилди. Булар — металл қирқиш ва кон-руда ускуналари, машинасозлик саноати ва рангли металлургия агрегатлари, электротехника маҳсулоти, бинокорлик материаллари, запас қисмлар ва шу каби буюмлардир.

Ярмарка қатнашчилари уч кун давомида моддий бойликлар етказиб бериш юзасидан қарийб бир ярим миллион сўмлик шартномалар туздилар.

А. Н. КОСИГИН Л. ЖОНСОН БИЛАН УЧРАШДИ

НЬЮ-ЙОРК, 24 июнь. (ТАСС). Кеча Нью-Йорк яқинидаги Гласборода (Нью-Жерси штати) Бу ерда БМТ Бош Ассамблеяси фавқулодда махсус сессиясида қатнашаётган СССР Министрлар Советининг Раиси А. Н. Косигин АҚШ президенти Л. Жонсон билан учрашди.

Учрашув Жонсон таклифи билан бўлди.

Н. В. ПОДГОРНИЙ ҚОҲИРА БИЛАН ТАНИШМОҚДА

ҚОҲИРА, 23 июнь. (ТАСС). БАР президенти ва ҳукуматининг таклифига биноан бу ерда турган СССР Олий Совети Президиумининг Раиси Н. В. Подгорний бугун куннинг биринчи ярмида Миср пойтахти, унинг маданий муассасалари ва тарихий ёдгорликлари билан танишди.

Н. В. Подгорний шаҳар бўйлаб зиёратига БАР вице-президенти Али Сабрий ҳамроҳ бўлди.

Қоҳира аҳолиси ҳурматли меҳмонни ҳамма ерда қизғин кутиб олиб, Совет Иттифоқи билан унинг халқига қизғин хайрихоҳлигини изҳор қилди.

Н. В. Подгорнийнинг президент Носир билан музокаралари бугун давом эттирилади.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ ФАРМОНИ

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СУДИНИНГ ВАКОЛАТ МУДДАТИНИ УЗАЙТИРИШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ҚАРОР ҚИЛАДИ:

Ўзбекистон ССР Олий Совети 1962 йил 25 июнда сайлаган Ўзбекистон ССР Олий Судининг ваколат муддати Ўзбекистон ССР еттинчи чақириқ Олий Советининг навбатдаги сессиясига қадар узайтирилсин.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми Раисининг ўринбосари А. АБДАЛИН,

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг секретари Р. САХИБОЕВ.

1967 йил, 24 июнь.
Тошкент шаҳри.

Редактор А. ИСМОИЛОВ.

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

РАДИО БУГУН

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

8.25 — Қўшиқлар, 9.30—«Икки дил достони»дан қўшиқ ва куйлар, 10.30 — «Бахтиёр ёшлик» (музикали-адабий эшиттириш), 11.10 — «Табассум» радиожурнали, 12.15 — «Эрталабки салом» (Москва), 13.00 — Концерт (чорвадорлар учун), 13.30 — Концерт (ёшлар учун), 15.20 — Кино янгиликлари, 15.30 — «Октябрь» программаси (русча), 16.10—И. С. Тургенев. «Баҳор сувлари» (радиопостановка), 18.00 — «Ёшлик» программаси, 18.40 — Куйлар (қозоқча), 19.20 — Шарқ куйлари, 20.00 — «Табассум» радиожурнали, 21.20 — Концерт (қишлоқ хўжалик ходимлари учун), 22.00 —«Дунё харитаси олдида», 22.10 —Эстрада концерти, 23.10 — Лирика кечаси.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ БУГУН

БИРИНЧИ ПРОГРАММА
(3-канал)

Рус тилида: 10.55 — Эшиттиришлар программаси. 11.00—Шаҳзода ва уч табиб ҳақида эртак. Дик ва унинг мушуги (болалар учун фильмлар). 11.30 — Сенинг ботинканг (телефильм) 11.40 — Пионер вожатийларнинг сиртқи мактаби. 12.10 — Ҳаво ранг чашка (бадиий телевизион фильм).

Ўзбек тилида: 13.10 — Ёз қувончлари 13.30 — Дам олиш кунида (телефильм). 13.50 — Ёш куч (спорт). 14.30 — Ўғил болалар (бадиий фильм). 16.55 — Эшиттиришлар программаси 17.00—Пионер прожектори. 17.25 — Феффи Кунтербунтнинг саргузаштлари (саккизинчи серия).

Рус тилида: 17.55 — Телевизион янгиликлар. 18.10 — Огонёк вокаль ансамблининг концерти. 18.45 — Ғирром ўйин (бадиий фильм). 20.10 — Эшиттиришлар программаси.

Ўзбек тилида: Афсона бўл ёшлигим («Ёшлик» студияси кўрсатади). 21.45 — Телевизион янгиликлар. 22.00 — Ёрим тўқир хон атлас... (ҳаваскорлар концерти).

МОСКВА КЎРСАТАДИ

23.00 — Телевизион янгиликлар. 23.30—Енгилмаган батальон (бадиий фильм).

ИККИНЧИ ПРОГРАММА
(5-канал)

Ўзбек тилида: 10.55 — Эшиттиришлар программаси. 11.00 — Химия. Эритмалар ва уларнинг концентрацияси. 12.00 — Физика. Механика ва иссиқлик физикасига доир типик масалалар.

МОСКВА КЎРСАТАДИ

13.00 — Гимнастика. 13.30 — Бутуниттифоқ бадиий ҳаваскорлик фестивали, 14.10 — Буни билиш ҳамма учун қизиқарли (Таллин кўрсатади). 15.00 — Одесса музикали комедия театри спектаклларидан саҳналар. 17.00 — Москвада Озарбайжон ССР ҳафталиги. 18.00 — Хизматинг қандай ўтяпти (жангчилар учун). 18.40 —Музикали киоска. 19.10 — Телевизион янгиликлар. 19.20—Нур ва соя (халқаро программа) 19.50 —Миниатюралар. 21.00 — Молодость (Совет ёшлари кунига бағишланади).

УЧИНЧИ ПРОГРАММА
(9-канал).

18.00 дан ФРУНЗЕ ТЕЛЕВИДЕНИЕ СТУДИЯСИНИНГ ЭШИТТИРИШЛАРИ.

ҚИЗИҚ ҲАНГОМАЛАР

ФАРИШТАЛАР ЎРНИГА САМОЛЁТЛАР

Ватикан почтаси одатдагидек, авлиё Петр ибодатхонасининг тасвири солинган маркани муомалага чиқарди. Бироқ бу гал ибодатхона қуббалари устида фаришталар ўрнига реактив самолётлар тасвирланган.

МЕЪЁР ҲИССИ

Модалар тўғрисида қонун чиқарувчи француз юристи Ив Сен-Лорен шундай деб ёзибди: «Аёллар кўйлагининг ёқаси шунчалик очиқ бўлиши керакки, теварак-атрофдагилар бу кўйлакни кийган кишининг аёл эканлигини билиб туришсин. Шу билан биргаликда кўйлак кўкраги одатдан ташқари очиқ бўлиши, одамлар бу кўйлакни кийган аёлнинг яхши тарбияланганига ишонч ҳосил қилишлари керак».

ҲАР КИМНИКИ ЎЗИГА

Малайзияда эр-хотиннинг бир-бирига содиқлигига оид қоидаларни қўпол равишда бузувчиларга қарши қаратилган қонун қабул қилинди. Биринчи галгисида аёлнинг жазмани жазоланади, агар аёл киши иккинчи марта айб қиладиган бўлса ўзи жазоланади. Учинчи галгисида аёлнинг эрига жазо берилади.

ИНЖИҚЛИК ОҚИБАТИ

— Айбдор, сиз нима учун битта магазинга уч кун қаторасига ўғирликка кирдингиз?

— Худо ҳақингизни берсин, биринчи куни магазиндан аёллар кўйлагини ўғирлаган эдим. Иккинчи ва учинчи кунлари уни аёлимнинг талабига биноан алмаштириб чиқдим, холос.

АЁЛЛАРНИНГ УСТУНЛИГИ

Америка экономисти Паркер шундай деб ёзади: «Америка аёллари пардоз-андозга биз Вьетнамдаги урушга сарфлаётганимизга қараганда анча кўп маблағ сарфлаяптилар. Бироқ ҳар қандай бўлганда ҳам аёллар ўз муваффақиятлари билан фахрланишлари мумкин».

СИЁСАТ ВА КИНЕМАТОГРАФ

Канаданинг Онтарио вилояти ҳукуматига прогрессив консерваторлар партиясидан номзод Герард Вермет сайловчиларни сайловолди митингига жалб этишнинг янги, ғалати бир йўлини ўйлаб топди. У сўзга чиқишдан олдин Брижжит Бардо иштирокида суратга олинган кинофильмни намойиш қилиш бошланарди. Фильм ўртасига келганда тўхтатилиб, номзод сўзлай бошларди. У сўзини тугатгандан кейин томоша яна бошланарди. Вермет ва унинг сайловолди митинглари жуда зўр муваффақият қозонган эди. Бироқ ношукур сайловчилар сайловда Вермет учун овоз бермай қўйдилар.

ХАРИДОР ТОПИЛАРМИКИН?

Лондон шаҳри атрофида ўтиб бораётган юк машинасидан ўғрилар бир яшик молни ўғирлаб қолдилар. Ўғрилар яшикни очиб қарашган ҳам эдики, унинг ичидан эркаклар пойафзалининг фақат чап томонигина чиқди. Зарар кўрган фирма ўғрилар ҳужум қилиши мумкинлигини назарда тутиб, пойафзалнинг чап оёққа кийиладиган партияси алоҳида, ўнг оёққа кийиладиганини алоҳида ташилаётганини маълум қилди. Ўғрилар яхшигина ўлжа қилишлари мумкин эди. Бироқ, фақат чап оёққа кийиладиган пойафзалга харидор топилармикин?

СОЛИҚНИ ҲАММА ТЎЛАЙДИ

Яқинда Ғарбий Германиядаги Дюссельдорф шаҳрида дунёда энг қадимий касб вакиллари ҳам бундан буён ўз даромадларидан давлат хазинасига чиқимлар ажратиши мажбурий деб расмий равишда эълон қилинди. Ғарбий Германияда 45 мингга яқин аёл фоҳишабозлик билан шуғулланади. Ҳисоблашларига қараганда уларнинг давлат бюджетига қўшадиган ҳиссаси бир неча ўн миллионлаб долларни ташкил қилади.

(«За рубежом» дан).

А. 1887. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бирлашган нашриётининг босмахонаси, Тошкент шаҳри. Индекс 64970 Р. 04430